

rodna gruda

maj 1975
številka 5
letnik 22

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

slovenija

začasno na tujem

JEDRSKA ELEKTRARNA KRŠKO

Odkritje radioaktivnosti pred 76 leti je odprlo človeku pot do skrivnosti atoma in s tem tudi do jedrske energije. Jedrska energija je nov vir, ki dopolnjuje klasične vire pri pridobivanju električne energije.

Prva jedrska elektrarna na svetu je začela obratovati leta 1955 v Obninsk v Sovjetski zvezi. Imela je moč 5 MW. Danes je v svetu že 93 jedrskih elektrarn s skupno instalirano močjo 28.270 megawatov.

Izvršna sveta socialističnih republik Hrvaške in Slovenije sta sklenila dogovor, da skupno zgradita 2 jedrski elektrarni, da bi zagotovili potrebne proizvodne kapacitete za naraščajoče potrebe po električni energiji v svojih republikah.

V Krškem gradijo prvo od obeh jedrskih elektrarn z močjo več kot 632 MW. Opremo za elektrarno dobavlja ameriška firma Westinghouse. Pri gradnji sodelujejo jugoslovanska gradbena in industrijska podjetja. Temeljni kamen za izgradnjo elektrarne je položil predsednik republike Josip Broz Tito 1. decembra 1974. Jedrska elektrarna bo začela obratovati v začetku leta 1979.

Osnovne surovine za jedrsko elektrarno (uran) bo dobavljal uranski rudnik na Žirovskem vrhu. Doslej raziskane zaloge zagotavljajo preskrbo za celotno obdobje obratovanja elektrarne. Za drugo jedrsko elektrarno že tečejo priprave in bo stala na ozemlju sosedne republike Hrvaške.

SGP »PIONIR« NOVO MESTO TOZD Gradbeni sektor KRŠKO

Vse od leta 1948 dalje izvaja gradbena dela v krški občini in tudi zunaj tega območja.

V tem krškem obratu Pionirja je zaposlenih približno 650 ljudi, ki nameravajo ustvariti v letu 1975 223 milijonov din bruto produkta. Primanjkuje jim še veliko delavcev, predvsem tesarjev, zidarjev, polkvalificiranih delavcev, železokrivcev in tudi tehničnega kadra.

Gradbena skupina v Krškem je že z dosedanjim delom dokazala, da so zmožni zgraditi še tako zahtevne projekte. V lanskem letu so zgradili impozantni hotel DONAT v Rogaški Slatini, izvajali gradbena dela za plinsko elektrarno v Brestanici in gradili objekte v Tovarni celuloze in papirja Djuro Salaj v Krškem.

PLINSKA ELEKTRARNA BRESTANICA

Kolektiv elektrarne Brestanica je že v letu 1973 proslavil 30. obletnico obratovanja elektrarne. Ob začetku letošnjega leta je ob stari elektrarni začela poskusno obratovati njena, skoraj 32 let mlajša, »sestra« — sodobna plinska elektrarna. Novi tehnološki postopek zagotavlja najmanjše možno ogrožanje narave in ljudi. V času sedanjega pomanjkanja električne energije je plinska elektrarna v Brestanici velik doprinos vsej družbeni skupnosti.

SOP KRŠKO

je specializirano podjetje za industrijsko opremo. Podjetje ima razvejano dejavnost. Znano je prisluhniti tržišču in potrebam gospodarstva. Projektira in proizvaja kompletne lakirniške linije in opremo: predobdelava, sušilniki, kabine, lakiranje z umakanjem, tunelske peči, transport ventilacije. Prav tako projektira in proizvaja naprave in opremo za pripravo pitne vode in opremo za obdelavo komunalnih in industrijskih odpadnih voda. Nudi tudi storitve iz kleparske, vodoinštalaterske in slikopleskarske dejavnosti.

AGROKOMBINAT KRŠKO

To je proizvodno in trgovsko podjetje, ki ima velik delež za saniranje zasebnega kmetijstva pri obnovi nasadov, vpeljava kooperacijske proizvodnje, kreditiranju investicij, modernizacije kmetijske proizvodnje in preusmerjanju kmetij.

V okviru kombinata je: Sadjarsko posestvo Stara vas, vinogradniško posestvo Sremič, živinorejsko poljedelsko posestvo Žadovinek pri Krškem, živinorejsko poljedelsko posestvo Kostanjevica, živinorejsko poljedelsko posestvo Brestanica, hladilnica za sadje Stara vas, strojna postaja Leskovec, »MESO« Kostanjevica s klavnico in mesnicami, vinske kleti Kostanjevica s polnilnico, trgovina na debelo, kooperacija.

STANOVANJSKO KOMUNALNO PODJETJE KRŠKO

opravlja storitve, kot so gradnje in vzdrževanje vodovodov, kanalizacije, ima pogrebno službo, tržnico, javno tehniko. Opravlja tudi gradbena dela po naročilu delovnih organizacij in občanov. Največ sodeluje s krajevnimi skupnostmi, predvsem s Krško krajevno skupnostjo pri rekonstrukcijah in urejanju mestnih ulic. V tem letu želijo na novo zaposliti najmanj 15 delavcev, v bližnji prihodnosti pa še nadaljnjih 50 ljudi.

»ŽITO« LJUBLJANA Delovna enota IMPERIAL Krško

V obratu žvečilnega gumija delovne enote »Žita« iz Ljubljane je s 1. februarjem letos stekla proizvodnja nove vrste žvečilnega gumija BAZOOKA. Žvečilni gumi BAZOOKA je bil vpleten s pomočjo licenčnega partnerja TOPPS iz New Yorka v ZDA. BAZOOKA se prodaja v 79 deželah, sedaj pa tudi v Jugoslaviji kot 80. deželi. »Žito« ima pravico edini proizvajati in prodajati BAZOOKO v Jugoslaviji in vzhodnih deželah.

Imperial v Krškem se je tako specializiral za proizvodnjo žvečilnega gumija in ima vse možnosti za hitro rast tudi v prihodnosti.

KOVINARSKA KRŠKO

je tovarna industrijske opreme in konstrukcij. Njen osnovni program je izdelovanje asfaltnih baz, silosov za močna krmila in žitarice, cistern za tekoča goriva z gretjem in brez gretja. Izdeluje konstrukcije za razne industrijske objekte in naprave za naftno industrijo. Želijo zaposliti nove ljudi, trenutno rabijo najmanj 60 kvalificiranih delavcev kovinske stroke.

IGM »SAVA« KRŠKO

Industrija gradbenega materiala proizvaja za gradbeništvo:

opažno betonske plošče (OBP) širine 10.220 cm, dolžine do 8 m, za koristne obtežbe po projektu, opažno betonske nosilce (OBN) za dolžine do 8 m in koristne obtežbe po projektu, betonski zidaki, širine 7, 20, 25 in 30 cm, betonske robnike, betonske plošče za tlakovanje, razne betonske elemente po posebnih naročilih, granulirane gramoze, peske za omete, Za elektrogospodarstvo pa izdeluje:

betonske podstavke, betonske transformatorske postaje (hišice) za 20 KW postrojenja in montažne temelje za prostozračne transformatorske postaje.

TOVARNA CELULOZE IN PAPIRJA »DJURO SALAJ« KRŠKO«

Kdo ne bi poznal te znane tovarne. Z njenimi proizvodi se srečujemo na vsakem koraku v vsakdanjem življenju.

To je ena največjih tovarn v krški občini in ustvarja največji delež bruto produkta v gospodarstvu.

Podjetje proizvaja beljeno in nebeljeno celulozo, lesovino, tiskovne papirje ter opravlja montažo in izdelavo strojnih naprav za papirno industrijo.

Izdaja — Published by

Slovenska izseljenska matica
Tel.: 061/20-657

Naslov — Address:

61001 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon: 061/23-102 — uredništvo, 061/21-234 —
uprava

Uredniški svet

Anton Ingolič (predsednik), Matjaž Jančar, Fran-
ce Poznič, Franci Stare, Andrej Škerlavaj, Martin
Zakonjšek

Uredniški odbor

Janez Kajzer, Jože Olaj, Ernest Petrin, Jože Pre-
šeren, Ina Slokan, Mila Šenk, Juš Turk

Glavni urednik

Drago Seliger

Odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Ina Slokan

Upravnica

Vera Valenci

Oblikovalec

Jože Boncelj

Prevajalca

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina
Alberto Gregorič / španščina

Letna naročnina

Jugoslavija 50.— din (posamezni izvod din 5.—),
Argentina 5.— am. dol., Avstralija 4,5 avstr. dol.
ali 2,50 Lstg., Avstrija 115 Asch, Belgija 220
Bfr., Brazilija 5.— am. dol., Danska 35.— Dkr.,
Finska 20.— Fm., Francija 25.— FF, Holandija
16.— Hfl., Italija 3.500 Lit., ZR Nemčija 16.— DM,
Norveška 33.— Nkr., Švedska 24.— Skr., Švica
19.— Sfr., Velika Britanija 2,50 Lstg., Kanada 5.—
kan. dol., U.S.A. 5.— am. dolarjev.

Plačila naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 50100-620-010-32002-575 pri Ljub-
ljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni na-
kaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica«, v priporočenem pismu

Payment from Abroad

Assignment to our account no. 50100-620-010-
32002-575 at Ljubljanska banka, or by interna-
tional money order, or by check — addressed
to »Slovenska izseljenska matica« — in regi-
stered letter

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8. številka
izideta skupno

Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Tisk — Printed by

Kočevski tisk, Kočevje

Iz vsebine

Iz vaših pisem	2
Na kratko	4
Mi smo se leta 1941 edini uprli fašističnim vojskam	5
Po domačih krajih	6
Naših trideset let	7
V Muti raste nova tovarna	10
Idrijski rudnik živega srebra	12
Obisk v občini Grosuplje	14
Ljubljanski živalski vrt...	17
Ob smrti Nobelovega nagrajenca Iva Andrića	18
ENGLISH SECTION (I)	19
ZAČASNO NA TUJEM (II)	19
Naši po svetu	27
Kako oblikujemo družino	32
Vojna na Balkanu (odlomek)	34
Otroci berite	36
Naša beseda	39
Dolenjski gradovi	41
Kraj s prvo jedrsko elektrarno v Jugoslaviji	42

Predsednik Jugoslavije Josip
Broz-Tito s soprogo Jovanko
Foto: Joco Žnidaršič

iz vaših pisem

Najlepša slika

Decembra sem vam poslal naročnino za Rodno grudo. Do prvega februarja nič Rodne grude, mislil sem, da se je zgubilo pismo. Kmalu za tem pa sem pred vrati našel veliko papirnato vrečo Rodnih grud, Primorskih novic in Dolenjskih listov. Veliko starih novic, a tudi dosti lepega branja. Bal sem se, da bom prišel ob vid. Ena teh Rodnih grud s sliko na naslovni strani. Najlepša slika, kar sem jih kdaj videl. Kos Baškega polja, nižji konec vasi Bač, nova šola in tudi zadnja knežka hiša. Ko sem bil na obisku leta 1970, so mi povedali, da so do zadnjega centimetra premerili, kje je sredina med obema vasema in pravi prostor za šolo. Na tej sliki je tudi ena še vedno moja parcela, ki sem jo zadnjič oral leta 1923. To sliko sem dal v okvir, napisal bom testament, da jo bodo moji sinovi in hči poslali z menoj vred tja, kjer ni muh in komarjev.

Ne smem pozabiti tudi našega notranjskega Snežnika. To je svetovno znana gora. Da bi bila višja, so jo doštukali za dva metra. Na tej gori sem bil prvič leta 1970, ne bi rad rekel, da sem bil tudi zadnjič. Natrgal sem tudi, čeprav je prepovedano, tudi nekaj planink za spomin. Pripis: Ne zamerite pisavi. Izdelal sem samo nizko šolo in še to ne preveč odlično, naučil pa sem se čitat bolj kot katerikoli drugi bralec. Berem po dve vrsti naenkrat. Z vsakim očesom po eno, upam, da mi boste to verjeli.

VINCENT TOMŠIČ
CORTLAND, OHIO, ZDA

Prekmurci

Lepa je vaša revija Rodna gruda. Jaz si cer nisem rojena v Jugoslaviji, moji starši pa so Prekmurci in vsi zelo radi beremo vse naše slovenske besede. V reviji je tudi veliko iz Prekmurja in celotne Slovenije. Posebno radi beremo vse, kar je v angleščini. Zato želim skupno z mojimi starši naročiti vaš list. Kot vidim, stane letna naročnina 5 dolarjev. Prilagam vam ček za 15 dolarjev. To naj bi bilo za naročnino do leta 1978. Če se bo kaj povišala, upam, da mi sporočite. Sporočite mi tudi, koliko stane pošiljanje z letalom.

ROZINA HOZJAN
LONGUEUIL, P.Q., KANADA

Kanadska Slovenka

Moje ime je Joan Krašovec. Rojena sem bila v Thoraldju. Stanujemo v St. Catharinesu. Sem mati štirih otrok, družina torej šteje šest članov. Moja mama je doma iz Združenih držav Amerike, a moj oče je iz Ontaria. V službo ne hodim, ker imam doma dovolj dela. Obiskujem večerno šolo in to tečaj astrologije, tretji letnik. Učimo se o zvezdah, soncu, mesecu in o premičnicah. Šport me ne zanima.

Ob sobotah popoldne hodim v slovensko šolo in to zato, ker se učim slovenski jezik, ker želim obiskati Slovenijo.

JOAN KRAŠOVEC
ST. CATHARINES, KANADA

Materin dnevnik

*Zvečer, ko poležemo spat,
sede mati k mizi in piše
v svoj mali dnevnik.
Nič ne vemo, kaj piše
in še manj moremo razumeti,
čemu piše dan za dnevom.
... Res, čemu?*

*Saj so njeni dnevi vsi enaki:
vse delovnike prebije v tovarni —
vse nedelje doma pere, čisti, krpa.*

*... Zares —
tako smo radovedni, da se bomo
prav potihoma splazili do nje
in čez njene rame pogledali,
če ni morda v življenju naše matere
še kaj drugega kot ta težka vsakdanjost
delovnih dni.*

Anna P. Krasna

Hallo Jugoslavija in Slovenija!

Rada bi malo popisala svoje spomine iz mladih dni, ko smo še živeli pod cesarjem Francem Jožefom. Kakšen tiran je bil in duhovščina. Greh je bilo čitati napredne in poučne časopise. Mi pa smo vseeno radi brali. Takoj po prvi svetovni vojni sem pošiljala v Višnjo goro pokojno Svobodo in Prosveto. Ko je kaplan izvedel, da dobivajo časopise iz Amerike, je prišel pogledat, kakšni so ti časopisi. Rekel je, da Glas svobode lahko berejo, ne pa Prosvete. Saj je bil Glas svobode zelo čez duhovščino, a Prosveta je učila, kako se naj narod uči in si pomaga iz revščine. In to naj bi bil greh.

No, zdaj je konec tega izkoriščanja in ljudje se sami bore za boljše življenje.

JOSEFINA BREZOVEC
FONTANA, CALIF., ZDA

Solze na Brniku

Pošiljam naročnino in vam sporočam, da jo z veseljem pričakujem vsak mesec. Tako vidim lepe članke in slike iz lepe Slovenije. Čas vse prehitro mineva. Žal mi je, da vas nismo obiskali, ko smo bili tam leta 1973. Po 45 letih, odkar sem odšel od tam, sem obiskal Slovenijo. Solze so mi prišle v oči, ko smo pristali na Brniku. In videl sem mnogo ljudi, ki so pričakovali naš prihod. Med njimi so bili tudi moji sorodniki, ki so nam dali šopke cvetlic. Potem so nas odpeljali v Žerovnico pri Cerknici k sinu mojega brata. Obiskali smo tudi druge kraje po Sloveniji, vsak dan smo se peljali kam drugam. Z menoj so bile tudi moja žena in hčerka, ki sta obe rojeni tukaj v Ameriki. Bili sta veseli, da sta videli deželo, od katere smo se mi ločili.

LAWRENCE LUNKA
ELY, MINN., ZDA

Kako je nastala pesem »Zagorski zvonovi«

V decembrski številki Rodne grude sem bral zanimiv prispevek o zagorskih zvonovih. Že v začetnih vrsticah želimo pojasniti, da nimamo ničesar proti tistemu, ki je to napisal, radi bi le povedali resnico in pojasnili, kdo je napisal to pesem in kateri mladenki je bila namenjena. Spisal in uglasbil jo je pesnik Miroslav Vilhar, ko je živel na svoji graščini, ki je blizu en kilometer oddaljena od vasi Zagorje v Pivški dolini. To Zagorje pa ni tako znano ljudem kot ono Zagorje, ki ima rudnik, zato marsikdo misli napačno. Tukaj v Ohlu so pred leti zbrali 100 pesmi, da bi izmed njih izbrali pesem za ohijsko himno. Izmed teh so izločili tri najboljše in ena od teh treh je bila prav pesem o zagorskih zvonovih Miroslava Vilharja.

Zdaj pa pogledjmo, kateri mladenki je bila namenjena ta pesem. Napisana je bila nekemu dekletu iz Zagorja v Pivški dolini, ki je pokopana na tamkajšnjem pokopališču sv. Pavla, kjer je njen zaročenec točil bridke solze na njenem grobu. Zagorski zvonovi so imeli še posebno mil glas, tako da so dobremu pevcu ali pevki rekli, da poje tako kot zagorski zvonovi. Mislim, da je vse to dalo povod Miroslavu Vilharju, da je napisal tisto pesem. Prva kitica pesmi se glasi:

Bom šel na planince, na visoke gore,
od daleč bom slišal, zagorske zvone.
Pomolit bom pustil, kropiti pa ne,
kropile je bodo moje grenke solze.

Miroslav Vilhar je bil rojen 7. septembra 1818.

Jack Tomšič iz vasi Bač, John Troha iz vasi Koritnice, Frank Fatur iz vasi Zagorje, Peter Tomšič iz vasi Porje pri Pivki. Podpise je zbral:

JACK TOMŠIČ
CLEVELAND, OHIO, ZDA

Ptujčanka

Sem redna bralka in naročnica vaše revije Rodna gruda. Moram vam dati zahvalo za to, ker najdem vsak mesec v njej kaj zanimivega. Posebno me razveselijo lepe slike naših rodni krajev. Najbolj pa me razveseli, kadar najdem kaj lepega iz mojega rodnega kraja Štajerske oziroma Haloz. Prosila bi vas, da bi kdaj objavili fotografijo Ptuja oziroma Haloz, ker nas je tukaj lepo število Ptujčanov.

REZIKA ŽUNEC

Nepozabljeni Slaki

Pošiljamo naročnino za leto 1975. Rodna gruda mi je zelo všeč. Vsa vsebina je zelo zanimiva, lepe pa so tudi slike naših prelepih krajev. Vse urednike Rodne grude lepo pozdravljam in tudi člane Matice, posebno še tiste, ki so bili v Avstraliji ob prihodu ansambla Lojzeta Slaka. Želel bi Slake še enkrat slišati.

Vse lepo pozdravlja vaš Slovenec iz Avstralije, rojen v Ptuju, po poklicu mizar.
FRANC ARNEŽ

Stara naročnika

Prilagam ček za naročnino Rodne grude, na katero sva z možem naročena od junija 1954, ko sva bila z možem tam v lepi Sloveniji. Težko jo pričakujeva vsak mesec, z njo pride drobce rojstne domovine in polno prelepih slik iz cele Slovenije. Revija prihaja redno sem na sončno Florido. Lepe pozdrave vsem bralcem Rodne grude.

ANDREW IN ALICE MIRTICH
ST. PETERSBURG, FLORIDA, ZDA

Moj oče

Moj oče je delavec. Vsak dan dela od 7. do 16. ure. Zvečer se pa igra z menoj različne igre. Rodil se je 26. novembra pred 41 leti v Kovačevcih. Ponosen sem na njega. Včasih imam svojega atija raje kot vse. Vsako soboto mi dovoli gledati televizijo do 12. ure. Kadar gre na delo, mu dam poljubček.

BORUT ŽEKŠ
NEMCIJA

Urednik vam

Pozdravljeni v Essnu!

Rojaki v drugih državah bodo morda kar malo nevoščljivi, češ da posvečamo tolikšno pozornost samo našim Evropejcem, sicer pa naj vam kar povem, da smo tudi že dostikrat slišali očitke evropskih izseljencev, da nam naši Amerikanci pomenijo veliko več. Večkrat sem vam že omenil, da je naša iskrena želja, da bi bil naš odnos do vseh naših ljudi po svetu enak. In mi tudi upamo, da smo v tem vsaj delno uspeli.

Tokrat smo namenili pozdrave vsem našim rojakom, ki ste se zbrali na 4. srečanju slovenskih društev iz evropskih držav v Essnu. Ta srečanja so postala že tradicionalna, bližamo se torej že prvi zaokroženi številki, in doslej res ni bilo še prireditve, za katero bi lahko kdo trdil, da ni uspela. Prvikrat se je uresničila zamisel o slovenskem srečanju v Aumetzu v Franciji, od tod se je prenesla v Merlebach, od tam se je ta duh preselil v Stuttgart, in zdaj, le dobrega pol leta za tem, je že četrto srečanje v Essnu. Vaš gostitelj je tokrat Slovensko kulturno društvo Bled, mlado društvo, ki pa se je lotilo organizacije tega srečanja z vso resnostjo, z veliko požrtvovalnostjo in ne nazadnje tudi s precejšnjimi organizacijskimi izkušnjami, ki so si jih nabrali v tem kratkem času svojega delovanja. Seveda so pri organizaciji tako velikega srečanja morali pomagati tudi dejavniki iz domovine — Socialistična zveza, Zveza kulturno-prosvetnih organizacij, Slovenska izseljenska matica, Radiotelevizija Ljubljana in še kdo, vse to pa z željo, da bi zbranim rojakom zagotovili kar najbolj ustrezen kulturni program, ki bi ga zlepa ne pozabili. Seveda je na prvem mestu v tem programu delež naših izseljenskih društev, ki imajo priložnost, da svoje sposobnosti, svoje znanje, svoje izkušnje v društvenem delovanju pokažejo tudi drugim rojakom in seveda tudi navzočim tujcem. Zagotovo lahko rečemo, da naša izseljenska društva še nikoli pred tem niso imela tako velike priložnosti, da se uveljavijo v širšem merilu, da prestopijo prag svoje naselbine ali države, v kateri živijo.

Vsem nastopajočim želim veliko uspeha, vsem zbranim pa veliko razvedrila in ob koncu tudi pravega sproščenega razpoloženja v tujem okolju a v domačem vzdušju.

JOŽE PREŠEREN

Idrija

Foto: Miroslav Zajec

na kratko

Pozdravi mladosti

Letošnja štafeta mladosti, ki bo 25. maja v Beogradu izročila predsedniku Titu pozdrave in čestitke ob njegovem triinosemdesetem rojstnem dnevu, je odšla na svojo več tisoč kilometrov dolgo pot po Jugoslaviji. Začetek letošnje štafete je bil v Labinu v Istri. Ob tej priložnosti je bilo v tem rudarskem mestu veliko ljudsko zborovanje, na katerem je predsednik zveze socialistične mladine Jugoslavije Azem Vlasi poudaril, da je »Tito bil in ostane moč naše mladosti, inspirator novih zmag in neumorni borec naše narodnoosvobodilne borbe, prvi in najodličnejši borec revolucije, ki teče, in v katero bomo vgradili še veliko znoja in znanja«.

Letos so se štafeti mladosti prvikrat pridružili tudi naši rojaki iz tujine. Na obmejnem prehodu Podkoren so že 27.

marca predali štafetno palico slovenski planinci iz Stuttgarta v ZR Nemčiji. Njihova štafeta se je tam pridružila jugoslovanski planinski štafeti, ki jo mladi planinci ponesejo po vseh naših najvišjih vrhovih, in na ta način izrazijo svoje najboljše želje. Nekaj dni za stuttgartskimi planinci, člani planinske sekcije SKUD »Triglav«, je prispela na Jesenice tudi štafeta drugih naših rojakov v ZR Nemčiji, ki je odšla na pot iz SKUD »Triglav« v Stuttgartu, spotoma pa se je ustavila še pri nekaterih drugih društvih naših rojakov v tej državi.

Napad na vicekonzula Jugoslavije

Jugoslovanski veleposlanik v Franciji Nijaz Dizdarević je ostro protestiral pri francoski vladi zaradi zahrbtnega napada na vicekonzula SFR Jugoslavije v Lyonu Mladena Djogovića. Vicekonzula sta napadla dva za zdaj še neznana atentatorja in ga hudo ranila. Mladen Djogović je zaposlen na našem konzulatu v Lyonu že tri leta in se ukvarja predvsem s problemi naših delavcev v tem mestu. Vsa jugoslovanska javnost pričakuje, da bo francoska vlada storila odločne korake, da bi izsledila storilce, v prihodnje pa zagotovila varnost naših diplomatskih in konzularnih predstavnikov.

Tragedija na Reki

Ob požaru v reški porodnišnici je izgubilo življenje 25 novorojenčkov. Do požara je prišlo zaradi napake v električni napeljavi v sobi za dojenčke, prav goto-

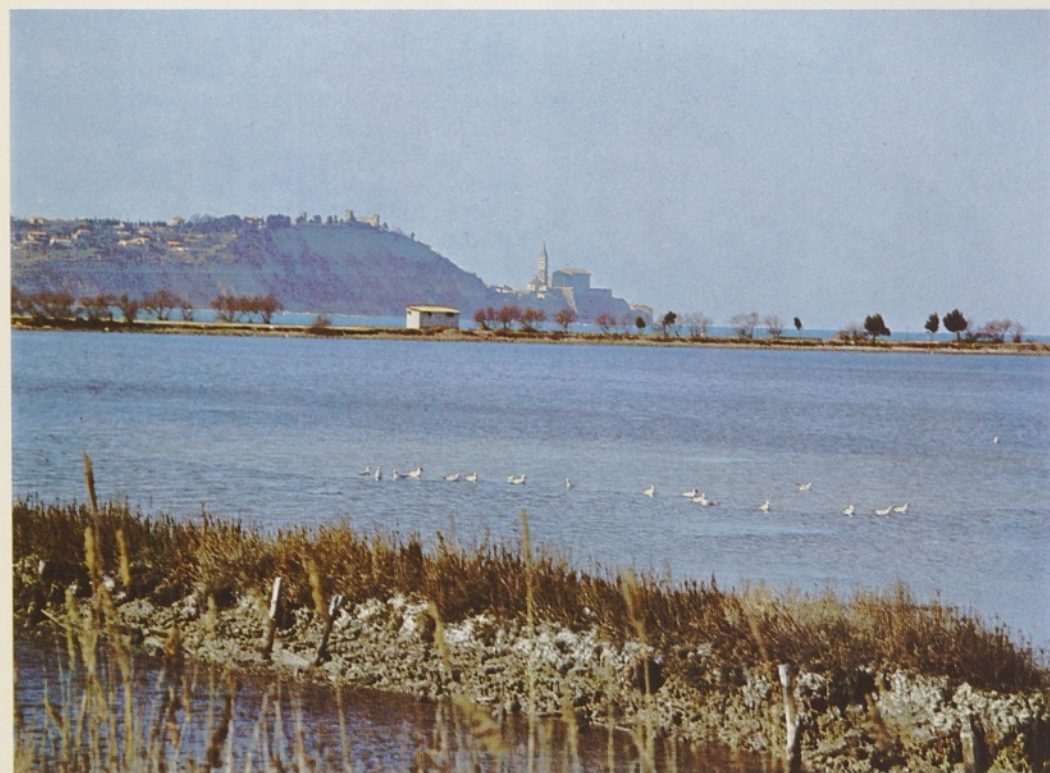
Prisrčen pionirski pozdrav predsedniku

vo pa tudi zaradi nepazljivosti osebja porodnišnice. Tragedija je prizadela vso jugoslovansko javnost, na Reki pa so dan po tragediji proglasili za dan žalosti za vse mesto.

Nove zračne poti

Jugoslovanski aerotransport je s 1. aprilom uvedel novo redno medcelinsko letalsko linijo Ljubljana—Beograd—Sydney s postanki v Karačiju in Singapuru. Letalo odleti iz Ljubljane oziroma iz Beograda dvakrat na teden, polet pa traja 22 ur. JAT je že doslej opravljal redne charterske prevoze med Avstralijo in Jugoslavijo, in na tej relaciji prepeljal več tisoč potnikov, predvsem naših izseljencev v Avstraliji. Ta nova Jatova linija je najhitrejša in tudi najcenejša zveza srednje in vzhodne Evrope z Avstralijo.

JAT je z začetkom aprila uvedel še nekaj drugih sezonskih letalskih linij, tako Beograd—Ljubljana—Praga, Split—Reka—Amsterdam, Dubrovnik—Budimpešta, Sarajevo—Zagreb—Frankfurt, Skopje—Beograd—Zagreb—Kopenhagen—Stockholm, v domačem prometu pa sta novi liniji Skopje—Split—Ljubljana in Reka—Split—Dubrovnik. Številne druge redne linije doma in s tujino pa so letos znatno okrepljene. V letošnji sezoni ima JAT na voljo 23 letal. V Jugoslaviji vzdržuje zvezo s 17, v tujini pa s 35 letališči.

Piran

Foto: Janez Klemenčič

»Mi smo se leta 1941 edini uprli fašističnim vojskam...«

Med obiskom v Makedoniji je imel predsednik republike Josip Broz-Tito v Skopju govor, v katerem je med drugim spregovoril tudi o 30-letnici zmage nad fašizmom. Njegov govor je imel velik odmev v domači in tuji javnosti, saj je odgovoril na nekatera bistvena vprašanja o našem narodnoosvobodilnem boju. Objavljamo izvleček iz tega govora.

»Dolga leta so našo narodnoosvobodilno borbo podcenjevali z raznih strani,« je dejal predsednik Tito in nadaljeval: »In danes, trideset let po zmagi nad fašizmom, jugoslovansko narodnoosvobodilno vojno, v kateri je padlo milijon sedemsto tisoč ljudi, že spet podcenjujejo. Izenačujejo jo z vsemi protifašističnimi odporiški gibanji, čeprav smo mi med to vojno ustvarili močno osvobodilno armado in v glavnem sami osvobodili svojo državo.

Kdaj smo se začeli vojskovati? Kdo je v Evropi leta 1941 dvignil roko proti fašizmu, proti Hitlerju? Edino Jugoslavija je v okupirani Evropi, v tej trdnjavi teme, že takrat vstala proti fašizmu. Kdo je že pred vojno, tik pred Hitlerjevo agresijo, v svoji državi pripravljaj odpor? Mi smo ga pripravljali, pripravljala ga je naša partija. Mi smo med drugim že takrat ustanavljali vojaške komiteje itd. Mi smo že leta 1941, tistega dne, ko je Hitler napadel Sovjetsko zvezo, 22. junija, izdali razglas, poziv k vstaji. Zakaj nismo tega storili že prej. Zato, ker priprave niso bile končane, čeprav smo že pred tem izvajali nekatere akcije in sabotaže proti fašističnim tolpom, ki so divjale skozi Jugoslavijo.

Mi smo že jeseni leta 1941 imeli 80.000 vojakov, se pravi partizanov. Dvainštiridesetega smo jih imeli že 300.000. Takoj na začetku leta 1942 smo začeli ustanavljati redno armado in še prej smo krepili partizanske odrede. Kdo je imel takrat to v Evropi. Nihče!

Triinštiridesetega leta sem na Durmitorju, sredi silovite italijanske in četniške ofenzive in ofenzive Nemcev v raznih drugih delih Jugoslavije, dobil brzojavko, da naj pošljem vsem evropskim komunističnim partijam poziv, naj začno borbo proti fašizmu. To brzojavko je poslal Dimitrov v dogovoru s Stalinom. Danes pa nas popolnoma izenačujejo z vsemi, celo s fašistično Bolgarijo, katere čete so bile do septembra 1944 tukaj okupator.

Vidite torej, po tridesetih letih poskušajo spet podcenjevati naš boj. S tem žalijo

naše žrtve. Če mi živi ne moremo dokazati, da smo bili mi tisti, ki smo se bojevali, naj govori mrtvi, naj govori 1.700.000 ljudi, ki so žrtvovali življenja v tem boju. Po številu žrtev — tukaj ne upoštevam ZSSR — se lahko samo Poljska, ki je prav tako imela ogromno žrtev, primerja z Jugoslavijo. Na take trditve ne moremo molčati. Danes nam nekateri spet ne priznavajo tega; tako pišejo tudi nekateri odgovorni ljudje. Dolžni smo, da v imenu tistih žrtev, ki so padle, govorimo in protestiramo proti temu.

Zato moramo tridesetletnico zmage nad fašizmom v naši državi proslaviti tako, kot naš boj tudi zasluži. Ne bomo dovolili, da bi zunaj kdo omalovaževal naše žrtve, ki so padle pri nas, ne da bi to ostalo brez odgovora. Jugoslavija je v minuli vojni na strani zaveznikov dala največ, kar je mogla dati — dala je vsakega desetega človeka.

»Tri leta smo se vojskovali s tistim, kar smo uplenili sovražniku. Prvo pomoč smo dobili pozimi leta 1943, v glavnem pa je pomoč prihajala leta 1944. In to prek Italije. To je bila pomoč, ki smo jo dobivali od zunaj. Kasneje, jeseni 1944 in 1945, smo dobili težko oborožitev od Sovjetske zveze, za kar sem se v Moskvi dogovoril s Stalinom. Skupaj smo osvobajali Beograd in skupaj nato napredovali do Iloka. Potem so enote Sovjetske armade odšle na Madžarsko, mi smo pa naprej šli sami. Tudi bolgarske enote, ki so bile tu, so šle naprej čez Madžarsko. Mi smo Jugoslavijo naprej osvobajali sami — celotno ozemlje od Dalmacije in žez gore do Trsta in avstrijske meje. Na avstrijski meji smo zajeli 250.000 Nemcev — celotno balkansko armado skupaj z njenim komandantom von Löhrom, ki smo ga pozneje ustrelili kot vojnega zločinca.

Takšna so torej zgodovinska dejstva in nič drugačna. Vse, kar počenjajo, da bi spodkopali naš boj, je iz trte izvito. Ne morejo ga izpodkopati. Zakaj mi smo še tu, živi in nenehno bomo opozarjali, kaj je resnica...«

Praznovanja prvega maja

Dandanes velja 1. maj v večjem delu sveta za »praznik dela«, ki ga v državah s socialistično ureditvijo praznujemo z raznimi veselimi prireditvami — pri nas z rdečim nageljnomo na prsih — ponekod pa tudi z vojaškimi paradami. V kapitalističnih državah delavci na ta dan demonstrirajo v povorkah in z rdečimi zastavami.

Prvi maj pa je zelo, zelo star praznik in prvotno ni imel nikake zveze z razrednim bojem. Bil je posvečen naravi, laskanju in občudovanju bogov, ki so bili zadolženi za rast na polju in v hlevu. Ob začetku tega meseca se je narava prebudila iz dolgega spanja in človek je storil vse mogoče, kar si je lahko izmislil, da bi se ji vendarle prikupil. Od rasti je bil odvisen njegov obstanek, če mu narava ne bi dala, kar je od nje pričakoval, ni imel kje drugje vzeti — obsojen je bil na smrt od lakote. Zato je vsa njegova skrb veljala obredom, s katerimi je naravi in njenim bogovom pokazal svojo hvaležnost in veselje in zato ji je bil pripravljen navsezadnje žrtvovati tudi tisto, kar mu je bilo najdražje.

Tako so stari Feničani svoje lastne otroke žrtvovali sebičnim in muhastim bogovom narave — večina starih ljudstev je svojim bogovom pripisovala vse človeške lastnosti — in so metali žive otroke v žareča žrela malikov. Prvorojenec ni bil samo pri njih najdragocenejša žrtev za pomiritev bogov. Res, grozljiva šega, in skoraj neverjetno se nam zdi, da bi bili naši spomladanski kresovi preostanek pradednega žrtvovanja živih otrok.

Druga, manj krvava ljudstva, so si prijaznost bogov zagotavljala z magijo. Sem sodi krašenje domov in ljudi v majskem sprevodu. Ljudje so bili prepričani, da bodo naravi pomagali spet v življenje, če se bodo sami okrasili s cvetnimi kitami in zelenjem. In da bodo pregnali neprijazno zimo, če jo bodo simbolično pokopali s petjem, plesom in zaklinjanjem. Prvotno ti obredi niso bili namenjeni zabavi, marveč so bili dramatična igra, ki naj bi pospešila razvoj dogajanja v naravi.

Tudi majski »mlaj«, visoko olupljeno deblo, okrašeno z vencem na vrhu in s trakovi, ni nič drugega kot falični simbol, ples okrog njega pa je nastal iz pradavnih rodovitnostnih obredov. Vse se je na prvega maja sukalo okoli rodovitnosti polj, živine in žena — da bi bilo čimveč prirastka na njivi, v hlevu in tudi v družini.

Neposredni prednik našega 1. maja pa je bil cvetni praznik starih Rimljanov; imenoval se je floralije.

po domačih krajih

Na Bizeljskem so začeli graditi novo osnovno šolo, ki bo imela osem učilnic, telovadnico, dva prostora za otroško varstvo in druge prostore. Šola bo montažnega tipa in bo z opremo in urejenim okoljem veljala okrog milijardo starih dinarjev. Tretjina sredstev je zagotovljena iz krajevnega samoprispevka, ki ga v brežiški občini za gradnjo šol zbirajo že osmo leto. S tako zbranim denarjem so že zgradili osnovni šoli v Brežicah in Cerkljah. Šola na Bizeljskem bo že jeseni izročena namenu. Igrišča, ki jih bodo uredili poleg, bodo ustvarila tudi pogoje za celodnevno šolo.

V Kranju je pred nedavnim praznovalo najmočnejše športno društvo v občini, športno društvo Triglav, dvajseto obletnico obstoja. Ob ustanovitvi se je v društvo združilo šest športnih klubov, danes pa jih ima že trinajst. Število članov pa se je potrojilo. Samo v zadnjih petih letih so športne ekipe in posamezniki SD Triglav osvojili deset mednarodnih športnih zmag, tri naslove državnih in 39 naslovov republiških prvakov ter nad 70 republiških rekordov. Ob jubileju je društvo prejelo najvišje priznanje slovenskim športnikom — Bloudkovo nagrado.

V Šalki vasi na Kočevskem je gasilsko društvo dobilo nov gasilski avtomobil, za katerega so prispevali sredstva: gasilska zveza iz Kočevja, krajevna skupnost Rudnik-Šalka vas in ameriški rojak Stane Zajc. Na svečanosti je na zastavo društva pripel botrovski trak Zajčev nečak, ki je tudi član gasilskega društva iz Šalke vasi.

V Velikem in Malem Orehku je ob sobotah in nedeljah zelo živahno. Nad petintrideset mladincev in mladink se je obvezalo, da bodo popravili cesto od Stopič do Dolža. To svojo obljubo tudi vestno izpolnjujejo. Večji del makadamskega cestišča so že popravili.

Bela krajina je dobila daljnovod, ki bo omogočil neovirano rast tamkajšnjega gospodarstva. Daljnovod, dolg 33,8 km med Novim mestom in Črnomljem, je bil slovesno izročen namenu dan pred občinskim praznikom občine Črnomelj. Ostalo pa je še nekaj problemov, ki jih bo treba rešiti. To je izgradnja vmesnih transformatorskih postaj s priključki

daljnovodov 20 kV ter obnova nizkonapetostnih omrežij.

V Vinici bodo letos rojstno hišo pesnika Otona Župančiča v celoti odkupili, to se pravi, da bo odkupljena še zadnja petina hiše. Črnomeljska kulturna skupnost, ki bo financirala bodočo ureditev hiše, jo bo v celoti namenila kulturi. Zbirko Župančičevih del, rokopisov, spominskih fotografij itd. bodo povečali in bolj pregledno uredili. V Župančičev rojstni dom se bo preselila tudi krajevna knjižnica. Tam bodo uredili tudi zgodovinsko zbirko Vinice, za katero že več let zbirajo gradivo viniški šolarji, ki zbirajo tudi prispevke za odkup Župančičeve hiše.

Pri Benediktu v Slovenskih goricah že dalj časa raziskujejo strokovnjaki geološkega zavoda iz Ljubljane nahajališča mineralne in termalne vode. Lanskoletna vrtnanja do globine 500 m so dala dobre rezultate in to glede količine kakor tudi kakovosti vode. Ugotovili so, da ima tamkajšnja mineralna voda tudi termalne značilnosti. Z vrtnanji pa bodo še nadaljevali, da bodo ugotovili strukturo tal še v večjih globinah.

Spomenik padlim sredi gozda nad Dobravljami
Foto: Ančka Tomšič

Nuskova v Pomurju bo kmalu dobila občinsko cesto, ki bo na najkrajši način povezovala slavečko dolino prek lendavske doline do doline Kučnice ob avstrijski meji, kjer je mejni prehod v Kramarovcih. Cesto gradijo prebivalci sami, ki so doslej opravili že na stotine prostovoljnih delovnih dni.

Ljubljana je zbrala za pomoč od potresa prizadetemu Kozjanskemu od začetka akcije do konca letošnjega januarja 49 milijonov 633 tisoč 343 dinarjev.

Grad je največje naselje na Goričkem. Pod njegovo krajevno skupnost spada sedem vasi, kjer živi 3460 prebivalcev, izmed katerih jih je 325 na delu v tujini. Tu bi bilo nujno ustanoviti kakšen industrijski obrat, morda tovarno za predelavo sadja, da bi domačini, ki se vračajo z dela v tujini, dobili delo blizu svojega doma.

V Veliki in Mali Polani so prebivalci na povedali odločen boj blatu na vaških poteh. V skupni akciji so mobilizirali vse traktorje in vprežna vozila ter navozili na vaše poti v Mali Polani gramoz in tako utrdili cestišča za kasnejše asfaltiranje. V Veliki Polani so vaše ceste že asfaltirane, V Mali Polani pa se na to šele pripravljajo.

V Lenartu v Slovenskih goricah so začeli z gradnjo dveh novih tovarniških obratov. V prvem bo Mariborska tovarna avtomobilov izdelovala bojlerje za centralno kurjavo, v drugem pa bo mariborsko podjetje Kristal proizvajalo industrijsko steklo. Stroške za komunalno opremljenost obeh zemljišč, kjer bosta stali novi tovarni, je prevzela lenarška občina. Tudi Industrija kovinskih izdelkov Klemos-Kuster bo letos povečala svoj obrat z novo proizvodno halo. Tako se bo industrijski del Lenarta znatno okrepil. Odprtih bo precej novih delovnih mest za domačine, ki se vračajo z začasnega dela v tujini.

V Jurovskem dolu bodo letos dobili otroški vrtec in malo šolo, kar bo v veliko pomoč zaposlenim staršem in kmečkim družinam. Za vrtec bodo preuredili Širecovo hišo. Za gradnjo imajo odobrenih za 600 tisoč dinarjev kreditov.

Umrli je Ciril Rant

V petek, 14. marca, smo v Kamniku spremlili na zadnji poti ameriškega rojaka Cirila Ranta, ki se je pred triinosemdesetimi leti rodil v Ljubnem. V Ameriko je šel leta 1910. Najprej je živel v Clevelandu, zatem pa v Detroitu, kjer je delal v avtomobilski tovarni dvainštirideset let. Oba s soprogo Mary, ki mu je umrla pred nekaj leti, sta se udeleževala tudi v društvenem življenju: pri SNPJ, v pevskem zboru in pri dramskem krožku in sta bila med ameriški rojaki zelo znana. Leta 1961 sta se za stalno vrnila v Slovenijo. Najprej sta živela v Ljubnem, od leta 1965 pa v Kamniku.

Na zadnji poti so pokojnika poleg svojcev in številnih prijateljev pospremili predstavniki kamniške podružnice Slovenske izseljenske matice in gasilci iz Ljubnega, kjer je bil častni član. Prijaznega, vedno dobrodušno nasmejanega Cirila Ranta, bomo pogrešali na izseljenskih prireditvah, na katere je tako rad prihajal. Ohranili ga bomo v lepem spominu!

Naših trideset let

Malo je pomladi, ki bi svobodoljubno človeštvo tako hrepenelo po njih, kot je bila tista pred tremi desetletji. Kako tudi ne. Prišla je kot glasnik brstja in radosti ob novi rasti v času, ki sodi med najvažnejše mejnike v zgodovini človeštva. Mejniki in opomini, zato, ker ni prišla sama, kot nas obiskuje iz leta v leto s svojim cvetjem in zelenilom, temveč kot »pomlad«, katere najlepši cvet — SVOBODA — ni omahnil v krvavem dolgotrajnem boju s fašizmom in nacizmom. Zato bodo bolj kot kdajkoli misli demokratičnih sil in vseh svobodoljubnih ljudi v tem letu posvečene prav tej pomladi. Narodi in narodnosti nove socialistične federativne Jugoslavije imamo mnogo razlogov, da bomo posebej svečano in delovno počastili ta spomin. Gotovo sodimo med tiste narode, ki smo najbolj dobesedno občutili na telesih lastnih narodov edini zakon fašizma, ki je z besedami in dejanji ponazoril vso vsebino tega zla. Odtod neizprosni boj in nezlomljiva vera v zmago resnice, četudi so bili časi, ki jih je pesnik slikovito izrazil z besedami, da se je »smrt utrudila do smrti!«. V naši domovini zato ne bo vasi, kraja, trga ali mesta, kjer ljudje ne bi slavnostno počastili tega dogodka. Na tisočerihih mestih bomo izkazali dolžno zahvalo in spoštovanje vsem, ki so s svojo žrtvijo rodili to pomlad. Tako bo po vsej Jugoslaviji in tako bo v naši ožji domovini Sloveniji. Slovenski narod, ki je poldrugo tisočletje kljuboval vsem viharjem in hordam, je prav v tem obdobju našel samega sebe in s puško v roki izbojeval svojo narodno in socialno svobodo, svojo lastno državo in z drugimi narodi in narodnostmi Jugoslavije ustvaril skupnost enakopravnih narodov — Socialistično federativno republiko Jugoslavijo.

Iskrena zahvala, predvsem mladim rodov, takratnim fantom in dekletom, možem in ženam, otrokom in starcem, tej edinstveni vojski sredi okupirane Evrope, nikakor ne bo ostajala v mejah naše države. Prešla bo meje in oceane in prišla med vas rojake, ki ste v veliki večini gmotno, moralno in politično podprli naš pravični boj. Pred nami bo vstal lik priznanega in spoštovanega ameriškega pisatelja slovenskega rodu Louisa Adamiča in njegovega neumornega dela in žrtvovanja za rojstno domovino. Spomin in hvalžnost bosta zaobjela tisoče znanih in neznanih rojakov, marljivih delavcev pri Združenem odboru jugoslovanskih Američanov, pri Jugoslovanskem pomožnem odboru in njegovi Slovenski sekciji, pri Slovensko-ameriškem narodnem svetu, v Ameriškem odboru za pomoč Jugoslaviji, na področju ZDA. Poleta bosta v sosednjo Kanado, kjer so naši rojaki osnovali Svet kanadskih Južnih Slovanov za pomoč Jugoslaviji, dalje k članom in sodelavcem Koordinacijskega odbora za pomoč Jugoslaviji v Argentini, k članstvu Komiteja narodne osvoboditve nove Jugoslavije v Franciji, odboru za zbiranje pomoči v daljni Avstraliji, in tako naprej!

Prigoden zapis ne more prikazati vsega gmotnega in kulturnega napredka v naši domovini, ki je sledil tej pomladi. Če

bi to želel, bi moral govoriti o razrušeni domovini, o treh milijonih Jugoslovancov, ki so ostali brez strehe nad glavo, o revščini in zaostalosti, pa o silni želji vseh ljudi, da čimprej premagamo žalostno zapuščino vojne in preteklosti in ustvarimo novo družbo, v kateri bosta »čas in oblast« pripadale delu, kot je preroško napovedal naš veliki pisatelj Ivan Cankar. Zapis bi se razrastel v statistični leksikon, kjer bi številke, grafiki in druga pomagala prikazovala hitro spreminjanje naše dežele na vseh področjih. Zvedeli bi za tisoče novih tovarn in ustanov, za tisoče kilometrov novih železnic, trideset tisoč kilometrov novih cest, za novo nastala mesta, številne šole, bolnice, skratka zvedeli bi tisto, kar nam najbolj nazorno povedo naši izseljenci, ki po dolgih desetletjih odsotnosti tako radi prihajajo domov. Vsi so si edini, da je to pravi »čudež« v primerjavi s podobo, ki so jo ponesli v svet pred petdesetimi in več leti. Tej nazorni prispodobi naših rojakov se pridružujejo dokazane razčlenbe in ocene mednarodnih ustanov in strokovnjakov.

Hitri gospodarski in družbeni razvoj v preteklih tridesetih letih je prav gotovo osnovna značilnost nove Jugoslavije. Ob tem pa se v letu praznovanja samo ob sebi vsiljuje vprašanje, kaj so bile trajnejše vrednote, ki jih je prineslo minulo obdobje? Omenil bi le eno, in to, da je to obstoj in vse večja moč samostojne, neodvisne SFRJ. Ne gre namreč pozabljati, da naš povojni razvoj ni bil »romantična idila«, temveč nenehen boj za premagovanje nešteti težav. S svojo jasno in dosledno politiko miru in sodelovanja, z nesebično podporo vsem narodom in ljudstvom, ki so se in se še borijo za svojo svobodo, s smelim iskanjem lastne poti v našem razvoju, z nenehnim bojem za takšne odnose v svetu, ki bodo počivali na medsebojnem spoštovanju suverenosti in enakopravnosti vseh narodov in drugimi načeli naše politike, smo bili nemalokrat marsikomu neprijeten govornik na mednarodnih prizoriščih. Zato to obdobje ni brez poskusov, da se razvrednoti ugled Jugoslavije in ne brez neposrednih groženj in pritiskov na njen gospodarski in družbeni razvoj. Zdi se, kot da so se ofenzive na narodnoosvobodilno vojsko v času vojne nadaljevale v drugačnih oblikah in pod drugačnimi pogoji tudi v povojnem času. In kot je v času vojne bila partizanska vojska po vsaki ofenzivi trdnjša in bogatejša za mnoga spoznanja, tako je nova Jugoslavija postajala tudi v povojnih bitkah vedno močnejša in bogatejša.

Trideset let svobode in miru naj bi bil lep spomin na čudovito »Pomlad«, obenem pa tudi zelo resen opomin vsem ljudem, ki si želijo miru, svobode in napredka, da ne dovolijo razmaha silam, ki zajemajo svojo ideologijo in praktično naravnost iz arzenalov nacifašizma. To je velika obveza sedanjih generacij do bodočih rodov in dolžnost do vseh milijonov padlih v zadnji vojni, saj je njihova žrtev omogočila pomlad, ki jo praznujemo.

DRAGO SELIGER

Ljubljana 9. maja 1945: Navdušeni pozdravi osvoboditeljem

Vrnitev

SEDEMNAJST let sem imel, ko sem zapuščal mesto. Odhajal sem skrivaj, z oficirsko torbico, ki jo je bil še Anton skril v hlevu, in z rdečo ovratno ruto. Torbico in ruto sem zavil v časopisni papir, da ne bi zbudil pozornosti. Plazil sem se za vrtovi, in ko sem se oziral proti gozdovom, sem si govoril, samo da pridem do tja.

Devetnajst let sem bil star, ko sem se vračal. Hodil sem po glavni ulici, sredi sončnega majskega dne, torbico sem imel obešeno čez ramo in ruto sem si izzivalno ovil okoli vratu. Vračal sem se z zmagovalci.

Mesto je pelo in plesalo. Sprejelo me je z razširjenimi rokami. Vsa vrata in okna so bila odprta na stečaj, v farni cerkvi so doneli zvonovi, s streh pa so visele zastave. Bile so vseh mogočih oblik in velikosti. Nekatere so štiri leta ležale nekje na dnu predalov in čakale na veliki dan. Z njimi sta živeli vera in upanje. Druge so bile sešite v naglici, zadnji teden, zadnji dan, zadnjo uro. Nekatere rdeče zvezde so bile izrezane iz drugih zastav, iz sovražnih, ki so jih komaj sneli. Po barvi sem jih spoznal. Drogu pa so bili povsod še stari. Drogu se ne pozna, katero oblast pozdravlja.

Mesto je pelo in plesalo, jaz pa sem mrčen hodil med ljudmi, in marsikatero roko, ki se mi je iztegnila v pozdrav, bi bil najraje odrinil. Bil sem krivičen, vem, in samega sebe sem mučil. Pa nisem mogel drugače. Ko so se mi izpolnila največja pričakovanja, se mi je dvignilo v zavest vse, kar se je grenkega nabralo na

dnu. Mislil sem na Antona... na planino... še zmeraj sem imel zavijanje vetra v ušesih in neusmiljeno belino zametov v očeh... še zmeraj sem videl Olga v Rakovih jamah.

»Glejte ga, Novakov!« so me pozdravljali znanci, tudi taki, ki so mi bili skoraj tuji.

Večkrat ko je kdo segel med vojno v roke sovražniku, bolj hrupno si je ob koncu želel pozdraviti partizana, če je bilo le mogoče na sredi trga, vpričo vseh.

»Kaj nisi ti Novakov?«

Klicali so me v hiše, ki mi poprej nikoli niso odpirale vrat, vabili so me za pogrnjene mize in na oblazinjene stole, in dekleta so me zvedavo ogledovale in matere so mi ponujale prigrizek in očetje so mi nazdravljali z žganjem.

»Sedaj ga lahko, ko je vsega hudega konec.«

Nisem vedel, kaj naj jim rečem, kako naj se ubranim ljubeznivosti, ki se mi je zdela vnaprej premišljena, kakor skrivanje za zapahnjene vrati v minulih letih.

Kako bi me sprejeli prejšnjo pomlad? sem pomislil. Ali pa zadnjo zimo? Kako bi me sprejeli v februarju, ko smo se vlekli skozi zamete na planini in je mesto dremalo pod pernicami? Kako bi odrveneli od strahu, če bi jim nenadoma stopili v hišo? Kako bi se zgrozili že zaradi sledov, ki bi jih puščali mokri čevlji na tlaku?

Sedaj so bili vsi naši. Pozabili so, da jih je bilo kdaj strah, da so zaklepali vrata, da so izza zastorov gledali na cesto, če se

je dvignil na njej nenavaden hrup, in upali, da bo šlo vse hudo mimo. Sedaj so obujali spomine na dogodke, ki naj bi jih dvignili v lastnih in v mojih očeh, na povsem nepomembne dogodke, ki pa so dobivali ob pripovedovanju drugo podobo in drugačen pomen.

»Se spominjaš, žena?« so svoje najbližje klicali za priče.

»Seveda se spominjam. Še veš, kaj sem ti rekla, ko se je vojaštvo odpravljalo v hribe? Bilo je novembra lani...«

»...bilo je decembra, saj je že ležal sneg...«

»...ali pa decembra. Še veš, ko sem rekla, ubogi naši fantje, spet bo tekla kri. Prav to sem rekla, spet bo tekla kri. Tako strašno je pokalo v dolini...«

»...in mi smo si rekli, to streljajo tudi naši.«

»Ves čas smo mislili na vas.«

Ves čas so mislili na nas, skrivaj, seveda, naglas je bilo nevarno razmišljati o takih stvareh. Težko smo vas čakali, so nam zatrjevali, tudi tisti, ki bi bili raje pričakali koga drugega. Sprejemali pa so nas, kakor se sprejemajo zmagovalci, in klicali so nas, ti naši fantje.

Gospa Petkova je postavila na trgu stojnico. Tam je s prijateljicami delila cigarete, mlečne kruhke in čaj. Vse so imele rdeče vrtnice na prsih, vse so bile zardele od vznemirjenosti in od dela.

»Vzemi, tovariši!«

Gospa Petkova je razširila roke, ko me je spoznala.

»Si res ti, Andrej?«

Toliko da me ni objela.

»Novakov,« sem rekel in jo spomnil: »Antonov brat.«

Toda gospa Petkova je najbrž že zdavnaj pozabila, kaj je rekla o Antonu. Take reči se pozabijo. Če svojih besed ni pozabila, pa tisti hip prav gotovo ni mogla misliti nanje. Bil je preveč prazničen dan.

»Anton je bil prvi,« je vzdihnila in me otožno pogledala. »Vsi smo trpeli ob njegovi smrti.«

Toda že naslednji trenutek se ji je obraz spet razvedril, le kdo bi mislil na mrtve nasmehnila se mi je in rekla:

»Ti si ostal. Tako smo ponosne na vas.«

»Pa Pavle?« sem vprašal, malo iz radovednosti, največ iz zlobe.

Gospa Petkova me je žalostno pogledala in debeli podbradek se ji je zatresel od ganjenosti.

»Naš Pavle nikoli ni bil posebno zdrav,« je rekla. »Saj se spominjaš?«

»Ne vem...«

»Nemci so ga kar naprej klicali na preglede.«

»Za vojsko?«

»Za vojsko,« je rekla gospa Petkova in dvignila prst kakor k prisegi. »Ampak jaz sem mu rekla, če kam pojdeš, Pavle, sem mu rekla, pojdeš k našim. V hosto, sem mu rekla. Ko bi le ne imel slabega srca.«

Tako se je vživela v laž, da ji je verjela. »Nikoli ne bo vojak,« je rekla z obžalovanjem. »Nikoli ne bo kakor drugi.«

»Saj ni treba, da bi bil vsak vojak,« sem rekel popustljivo.

»Ni, kajne, da ni! Pavle je hodil v šolo...«

»Ves čas na Dunaju?« sem vprašal.

»Tam imamo strica. Starega avstroogrskega trgovca. Ta nikoli ni bil za Hitlerja, preganjali so ga.«

»Marsikoga so.«

»Vse so nas preganjali,« je vzdihnila gospa Petkova in podbradek se ji je spet zatresel v ganjenosti. »Ampak sedaj je konec trpljenja in strahu. Boš kozarec čaja, Andrej?«

»Ne bom,« sem odklonil.

»Te vleče k dekletom?« mi je nagajivo požugala.

Dekleta so plesale okoli vodnjaka. Na robu kamnite kotanje je sedel star partizan in raztegoval harmoniko, dekleta pa so šle iz rok v roke. Drsale so po hrpačem asfaltu, se smejale in pustile, da so jih fantje objemali in poljubljali. Same odišavljene s poceni kolonjsko vodo ali pa z rožnim oljem, ki ga je katera od mater skrivala med perilom za posebno praznične dni, so se opajale z vonjem po znoju, po strojnem olju in po usnju. Sedaj so imele svoje junake, prašne od poti, poraščene, opasane z orožjem, natanko take, kakršni morajo biti, da zbude v dekliških srcih nemir. Matere so jih gledale zaskrbljeno, a ne brez dobrohotne popustljivosti, dekleta pa so se prepuščale vrtincu, ki jih je odnašal novim srečanjem naproti, novim poznanstvom, novim doživetjem.

Potem je vrisk harmonike pretrgal krik: »Vlačuga!«

Ducat rok se je stegnilo po dekletu z vrtnico v laseh. Iztrgale so jo presenečenemu plesalcu, razcefrale so cvet in jo pehale k vodnjaku. Harmonika je zaječala in umolknila, stari partizan se je zarežal in naslonil brado na meh, plesalci pa so se umaknili za korak, napravili krog okoli vodnjaka in čakali, kaj bo.

Dekle z vrtnico v laseh sem poznal.

Bila je Grigorjeva Vera.

»Vlačila se je z Nemci,« so kričale nad njo.

»Sedaj bi se rada še z našimi fanti,« so kričale.

»Pustite jo!«

V hipu so umolknile. Umaknile so se in me gledale, kakor da mojega ravnanja ne morejo doumeti.

»Ne poznaš je, tovariš...« se je negotovo oglasila plavalasa debeluška.

»Poznam,« sem rekel.

»Hodila je...«

»S kom pa si hodila ti?« sem ji segel v besedo.

»Jaz?« se je zmedla debeluška.

Prijateljice pa so ji brž priskočile na pomoč:

»Tudi nas ne poznaš, tovariš...«

»Poznam,« sem rekel.

»Zakaj pa potlej...«

»O njej bodo sodili drugi,« sem rekel.

Prijel sem Vero za ramo, jo potisnil iz kroga pri vodnjaku in ji dejal:

»Pojdiva!«

Za hrbtom sem še slišal... takele imajo srečo... sem vam rekla, da se bo nekomu obesila... tej verjamejo, meni ne... toda besede je preglasila harmonika in pari so spet zaplesali, kakor da se ni zgodilo nič. Iz gruč se je iztrgal prešeren vrisk. Vera me je gledala z upanjem in strahom.

»Kam?« je vprašala.

»Domov.«

Strah v njenih očeh je skopnel, ostalo je samo še pričakovanje. S prsti si je uravnavala razmršene lase in stresala z glavo. Kako dobro sem poznal njeno stresanje z glavo! In ves čas se je ozirala. Očitno bi se bila kar vrnila. Z menoj bi se počutila varno pred maščevalnimi vrstnicami. Meni pa še na misel ni prišlo, da bi se pridružil gruči ob vodnjaku, in skoraj jezen sem bil nanjo, ker se je obotavljala.

Nikoli še nisem plesal.

Nekoč... tega sem se spominjal z zoprnim občutkom ponižanja... nekoč me je na mitingu nekeje visoko v hribih pograbila kmečka punca in me potegnila na plesišče. Kaj bi se kisal, zapleši z nami, je rekla in me skoraj odnesla naokrog po skednju. Bila je močna, za pol glave višja od mene, jaz pa sem bil droban, nerodno sem ji opletal v rokah in se spotikal, potem pa sem se ji le iztrgal in zbežal.

Sovražil sem ples.

Vera je poplesavala še med hojo. Lovila je korake med zvoke harmonike, ki so segali za nama, me ves čas pogledovala s strani in čakala, da bom kaj rekel. Prav nič se ni spremenila. Šobila se je in si po nepotrebnem s prsti popravljala pramen las, ki ji je vsakokrat takoj spet zdrsnil na lice.

Nekoč smo jo klicali Princeska. Zasledovali smo jo, ko je hodila brat knjige pod hraste za tovarniško ograjo. Če je zares brala, če ni samo izzivala. Po zidovih in po opornikih na jezu smo pisali njeno ime in kvante, v zadnjo steno kabine na kopališču pa smo izdolbli luknje, da smo jo lahko opazovali, ko se je preoblečala. France je trdil, da Vera ve, da nalašč izbere kabino z luknjami, a mu nisem verjel. Dekleta imajo dosti opraviti same s seboj, zato ni bilo nič nenavadnega, če se je v tesni kabini vzpenjala na prste in se obračala in iztegovala roke pod strop. Vera je bila v petnajstem že prava ženska. Imela je polna stegna in široke boke in koničaste prsi in senco skodranih zlatih dlak pod trebuhom... moj bog, koliko slasti in koliko bolečin smo užili, ko smo jo skrivaj opazovali. Še potlej, ko

je v kopalni obleki in v coklah odstopicala proti bazenu, smo s pogledi viseli na njej in jo slačili v mislih, saj smo natanko vedeli, kaj se skriva pod pikčasto tkanino.

Dokler nisem spoznal Karle, mi je Vera pomenila vse ženske na svetu, po doživetjih s Karlo pa vsaj polovico, tisto, o kateri si s prijatelji lahko kvantal. Kaj vse bi bil dal, če bi se bil pred France ali Albinom lahko pohvalil, da sem bil z Vero! Če bi bil lahko rekel, da sem ji segel za jopico... saj natanko tako nismo vedeli, kaj je treba početi z dekletom, kadar si z njo sam, samo ugibali smo. V resnici nas je bilo tega strah, želje pa so vseeno živele in so bile prijetne nemara samo zato, ker so se zdele neizpolnljive.

Sedaj je Vera stopala ob meni, sedaj bi jo bil lahko prijel pod roko, lahko bi jo bil obdelal čez pas, vedel sem, da se ne bi odmaknila, pa še besede nisem spregovoril, ki jo je bržkone pričakovala.

»Bolje bi bilo, da bi ostala doma,« sem jo učil.

»Zakaj?«

»Saj vidiš.«

»Jim verjameš?«

»O tem nič ne vem.«

»Verjameš jim... zato tako praviš.«

Našobila se je v spogledljivi užaljenosti, ki je brž pripravljena popuščati, jaz pa sem se skoraj zmedel, ker se mi je zdelo, da se ji v očeh nabirajo solze. Kaj pa sem vedel takrat o ženskih solzah, kaj pa sem vedel o ženskah?

»Zavidajo mi, zato me sovražijo,« je rekla.

Ni povedala, kaj ji zavidajo, to sem moral vedeti sam... samo pogledati jo je bilo treba.

Jaz pa sem se branil:

»Dve leti me ni bilo doma.«

Kar odleglo mi je, ker sva se bližala naši hiši, ker sem ji lahko dejal:

»Naprej boš šla sama.«

Ustavila se je, nič se ji ni dalo, da bi se poslovila. Rahlo mi je s prsti drsela po zavihkih pri suknjiču, kakor da naravnava gube, ki jih ni, in iskala pravih besed in nazadnje rekla:

»Samo ti si bil prijazen z menoj...«

»To ni nič,« sem zamrmral.

Ker tudi sam nisem vedel, kaj naj rečem, kako naj se poslovim. Naj ji sežem v roko... ali naj se kar obrnem...

»Te bom še kaj videla?« je vprašala.

In me je sama prijela za roke. Z obema rokama mi je segla v dlani, jih za hip podržala v svojih in me vabila:

»Oglasi se... vesela bom.«

»Najprej moram pogledati domov,« sem se opravičil.

In sem stopil med kostanje.

ODLOMEK IZ VEČKRAT NAGRAJENEGA ROMANA IVA ZORMANA »MOJA DRAGA IZA«

V Muti raste nova tovarna

V Muti v slikoviti Dravski dolini, obdani z gozdovi, bo kaj kmalu stala nova tovarna. Začeli so jo graditi v lanskem avgustu, že maja letos pa nameravajo v njej začeti s poskusno proizvodnjo hidravličnih in pnevmatskih delov ter kompletov.

Ta tovarna nosi naziv Hypos in njena zgodba sega že nekaj časa nazaj. Razen tega pa predstavlja še nekaj posebnega, saj so pobudo za njeno gradnjo dali delavci iz Mute ter njene okolice, ki so na začasnem delu v tujini.

Iz Mute in okolice so že od nekdaj hodili iskat kruha po svetu, pa tudi v zadnjih letih je od ondod odšlo na tuje iskat boljši zaslužek precejšnje število delavcev. Tujina pa je tujina, naj odreže še tako debelo rezino kruha, zato so muški delavci, zaposleni v Zvezni republiki Nemčiji in deloma tudi v Avstriji, začeli razmišljati, kako bi si bilo mogoče delo zagotoviti tudi v domačem kraju. Še zlasti pa takšno delo, za katerega so si v času svojega »zdomstva« pridobili vrsto izkušenj.

Muta pa še nima dovolj delovnih mest za vse, ki bi se želeli zaposliti v tistem koncu. Muški delavci, zaposleni na tujem, pa so kajpak želeli priti prav domov in njih zato niso toliko zanimala prosta delovna mesta v nekaterih drugih slovenskih območjih. Dom je dom, zato so se odločili, da bodo svoje prihranke, kolikor se jim jih je nabralo med delom na tujem, tako ali drugače vložili v tovarno v svojem kraju. Misel, že dolgo pogrevana, je lani dobila konkretne oblike. Delavci so se zbrali in se pogovorili, kakšno tovarno bi bilo najbolje postaviti, da denar ne bi bil vržen stran. Odločali so se torej o tem, kaj bi bilo gospodarsko najbolj upravičeno, da ta tovarna proizvaja.

Trg išče hidravliko

O tem, kako bi se vrnil v domovino, je že dlje časa razmišljal tudi Andrej Šrajner. Njegovo vračanje v domovino pa je trajalo dolgih deset let.

Šrajner se je v tujino napotil že s svojimi osemnajstimi leti. Takrat je imel spričevalo strugarja. V Zvezni republiki Nemčiji pa ni le delal kot strugar, marveč se je tudi učil in se tako dokopal do diplome tehnika. Nato mu je uspelo dobiti štipendijo ter se je v Stuttgartu vpisal na ekonomsko akademijo. Po štirih letih študija je tako postal diplomirani ekonomist.

In kot diplomirani ekonomist je znal razmisliti o tem, kakšne proizvode naj-

bolj iščejo na trgu in kaj se tedaj splača proizvajati v novi tovarni. V pogovorih so se zato delavci odločili, da se bodo usmerili v hidravliko in pnevmatiko. Takšne izdelke je mogoče prodajati tako na tujih kot na domačem trgu. Še več: hidravlika in pnevmatika sta čedalje bolj iskani. Samo v ZR Nemčiji je, na primer, okrog šeststo tovrstnih proizvajalcev, pa industrija kljub temu še pogreša hidravlične in pnevmatske izdelke. Doma, v Jugoslaviji, zaenkrat še ni nobene specializirane tovrstne tovarne, potrebujejo pa, na primer, samo v Gorenju na leto več tovrstnih izdelkov, kot jih bo v prvi fazi mogla izdelati nova muška tovarna.

Vse to je delavce, ki so želeli svoj denar vložiti v tovarno, ki bi pomenila njihov povratak v domovino, prepričalo, da je tovrstna naložba lahko ekonomsko povsem upravičena.

Zato so najprej navezali stike z nemškimi firmami, proizvajalkami hidravličnih in pnevmatičnih izdelkov, zatem pa na občinsko skupščino Radlje ob Dravi, ki so jo zaprosili, da ustanovi organizacijo združenega dela. Hkrati so se obrnili tudi na Ljubljansko banko, da bi jim le-ta za novo tovarno odobrila kredit.

Radeljska skupščina se je odzvala delavcem iz svoje občine, začasno zaposlenim v tujini, in ustanovila novo tovarno, ki se je zatem prek organizacije združenega dela Gorenje-Muta vključila v združeno delo ter postala podjetje za hidravliko in pnevmatiko v ustanavljanju. Hkrati pa so delavci, ki so se v tem podjetju združili, svoje devizne prihranke oročili pri Ljubljanski banki kot zagotovilo za kreditiranje nove tovarne. Njih vloge so različne in znašajo po tri do osem tisoč nemških mark.

Muški delavci pa so obenem tudi pridobili za sodelovanje nemško firmo Aros Hidraulik iz Memmingena, ki jim bo dala najodobnejšo opremo za njihovo tovarno. Iz Hyposa pa bo vse, kar bodo v prvih dveh letih proizvedli, šlo za nemškega partnerja v zameno za to opremo, nakar bodo mogli svoje izdelke prodajati tudi drugam.

S firmo Aros Hidraulik pa ima Hypos tudi zdaj že stike, saj gre skozi njene obrate sleherni delavec, ki bo zaposlen v novi tovarni na Muti. Tako se bodo vsi dodobra seznanili z vso tehnologijo proizvodnje hidravličnih in pnevmatskih delov. Priučevanja, ki traja nekaj mesecev, se je udeležil tudi direktor muškega podjetja v izgradnji Andrej Šrajner, da bi se tako seznanil s celotnim tehnološkim procesom: v Aros Hidraulik je delal pol leta.

Stara kovačija na Muti ob Dravi Foto: Jože Gal

Veliko zanimanja za novost

Prva dvorana nove tovarne Hypos-Muta bo kmalu pod streho, v maju pa se bo v njej že začelo poskusno obratovanje. Letos bo v njej delalo kakšnih štirideset delavcev, že v prvi fazi pa nameravajo število zaposlenih povečati. Če bo poskusno obratovanje dobro uspelo, bodo lahko v delo vključili še več naših delavcev, ki so zdaj še na delu v tujini. V Muti predvidevajo, da bo v novi tovarni dobilo zaposlitev precejšnje število ondotnih zdomcev, ki se nameravajo vrniti domov.

Zaenkrat se na Muti ubadajo zlasti z dvema vprašanjema. Po eni strani jih dajejo vse višji gradbeni stroški, po drugi strani pa še iščejo nove delavce, zlasti strojne tehnike in inženirje, ki bi se želeli vključiti v delo nove tovarne. Vsem, ki se vračajo iz tujine, tudi skušajo pomagati pri reševanju stanovanjskega vprašanja, pa zato samcem nudijo samske sobe, medtem ko imajo družinskih članov stanovanj le nekaj, vsekakor premalo, kot pravijo. Skušali pa bodo kar se da hitro in ugodno rešiti tudi ti vprašanja, zato velja tistim, ki bi se želeli vključiti v delo nove tovarne na Muti, zapisati tudi njen naslov:

Hypos-Muta, podjetje za hidravliko in pnevmatiko, 62366 Muta, Jugoslavija.

In zapisati velja še to, da je muški primer vzbudil med našimi delavci, začasno zaposlenimi v tujini, precej zanimanja. Tako se zbirajo že skupine delavcev zlasti iz okolice Ptuja, Maribora in Ormoža, ki se želijo na podoben način vrniti v domovino ter se zato zanimajo za možnosti vključevanja v delo podjetja na Muti, oziroma v proizvodnjo hidravlike in pnevmatike. Sleherni uspeh Hyposa bo torej močna spodbuda tudi drugim našim delavcem, ki so zdaj še na začasnem delu v zahodnoevropskih državah, da bodo skušali iskati najprimernejše načine za vrnitev in za vključevanje v naše gospodarstvo. Zgledi zmerom vlečejo, uspehi pa spodbujajo.

JOŽE OLAJ

Sodelovanje Kollander — Globtour

Potovalna agencija Globtour, ki posluje v sklopu ljubljanskega trgovskega in turističnega podjetja Emona, je pred nekaj meseci s potovalno agencijo Kollander iz Clevelanda podpisala triletno pogodbo, po kateri je prevzela vse turistične usluge po Jugoslaviji za ameriško-slovensko agencijo. Ker mnogi naši rojaki ne poznajo te agencije, naj omenimo, da je to sicer mlado podjetje, ki pa se je s svojim solidnim delom že dobro uveljavilo. Vredno je omeniti, da deluje v sklopu Emone tudi znani ljubljanski hotel Slon, vrsta hotelov na slovenski obali, Emona pa je tudi investitor hotelskega naselja Bernardin, ki ga grade med Piranom in Portorožem.

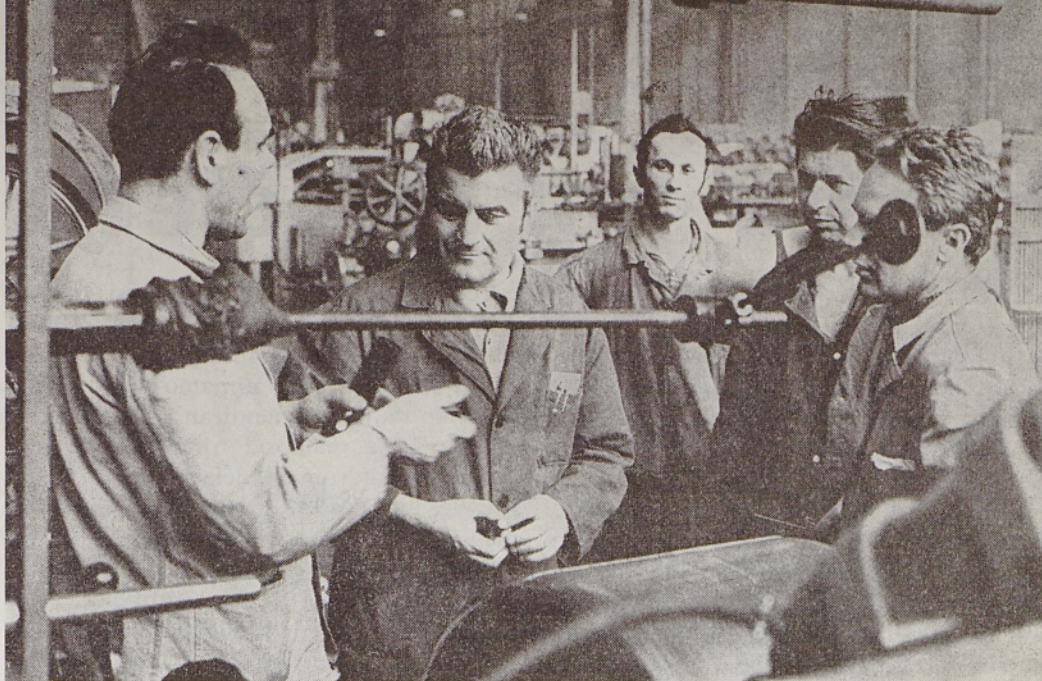
Agencija Globtour se je resno lotila tudi dela z izseljenci in nadvse skrbno pripravlja vse letošnje izlete po Sloveniji in Jugoslaviji. Pričakujejo, da bodo sprejeli letos v goste približno 3.000 do 3.500 Kollandrovih potnikov.

Prav je, če omenimo še nekaj večjih letošnjih skupin. Brez dvoma največja in tudi najbolj pisana bo skupina potnikov iz Minnesote, ki bo na Brnik priletela z največjim letalom, ki je kdajkoli pristalo na tem letališču — z boeingom 747! Na seznamu imajo kar 460 potnikov, med katerimi je tudi ansambel s pevci. Vodja skupine je znani društveni delavec Frank Tekautz.

Nekaj drugih skupin, »polka-tours« se imenuje kar po ansamblih, katerih vodje so tudi voditelji skupin: Roman Possedy iz Chicaga, Eddy Kenik iz Clevelanda, Seles-Kalik iz Pennsylvanije, v septembru pa je na programu svojevrstna »gostilna-tour«, ki jo bo vodil znani glasbenik Lou Trebar.

J. P.

V Kamniški Bistrici je res lepo

Že petinosemdesetič po vrsti so napredni delavci po svetu letos praznovali svoj delavski praznik — 1. maj. Naša letošnja praznovanja so bila posebej slovesna, saj je bil to obenem tudi naš trideseti 1. maj v svobodi. S teh praznovanj pošiljamo vam, naši delovni ljudje po svetu, prisrčne prvomajske pozdrave!

»Na svidenje v Kamniku!«

Sestri Pepca in Marica Kraus živita v Združenih državah Amerike daleč nazen; ena je v Kaliforniji, druga pa ob Missisippiju. Njuna sestrična Mici pa živi na sončni Floridi. Tisoče milj so daleč druga od druge in le redko se lahko srečajo. Kadar pa hočejo skupaj preživeti kak teden počitnic, se dogovorijo za sestanek v Kamniku. Tako prihiti sem vsaka s svoje strani čez širni ocean na ljubljansko letališče Brnik, potem pa se zberejo v Kamniku. Tako so že večkrat

preživele poletne počitnice v domovini. V Kamniku imajo številne sorodnike in jim tako le prehitro mine čas.

Ob zadnjem obisku so skupaj poletele z Brnika v London, od tam pa vsaka na svojo stran. Ob stisku rok pa so si rekle: »Na svidenje prihodnje leto v Kamniku!« Da, tam so preživele svoja otroška leta in mladost. Med zelenimi bregovi ob šumeči Bistrici, ki vabi obiskovalce k svojemu izviru pod vznožjem planin. Tam vsako leto podružnica Slovenske izseljenske matice za Domžale in Kamnik organizira sestanek rojakov, ki so na oddihu v domovini. Letos bo to srečanje v soboto 19. julija popoldne. Želimo, da bi bil ta dan kažipot rojakom, ko bodo izbirali čas svojega obiska v domačem kraju. Kdor je bil kdaj na takem prijetnem srečanju v Kamniški Bistrici, ga ne bo nikoli pozabil.

Domači godci igrajo poskočne viže, pevci pojo znane pesmi, člani folklorne skupine plešejo domače plese. Vsak bi se rad slikal z njimi...

Nepozabni so taki sestanki rojakov in svojcev v Kamniški Bistrici. Obiskovalci posedajo po bregovih tolmana Bistrice predno odhiti v dolino. Svež zrak godi vsakomur. Nenaden dež ni nobena ovira, ker se vsi gostje lahko hitro preselijo pod streho.

Tudi letos lahko rečemo: »Na svidenje v Kamniški Bistrici!«

Kmalu pol tisočletja

»Nastanek Idrije je vezan na odkritje živega srebra ob sotočju Idrije in Nizke ob koncu 15. stoletja,« je zapisal Vlado Sedej v skupni prvi in drugi številki lanskih Idrijskih razgledov (ki, mimogrede povedano, izhajajo že dvajseto leto). Z vedno večjim izkoriščanjem tega naravnega bogastva se je širilo tudi naselje, ki je zrastle v tipično rudarsko mesto. Njegovim prebivalcem je do pred nekaj let nazaj dajal kruh praktično samo rudnik, ne glede na to, ali so delali v jami, ali so za potrebe rudnika izkoriščali gozdove, ali pa so se ukvarjali z obrtjo, trgovino in drugim.

Mirno lahko rečemo, da Idrije, kakršno poznamo, ne bi bilo brez rudnika živega srebra.

Ta rudnik pa je prav zdaj, letos in lani in še nekaj let nazaj, zabredel v hude težave. Cene živega srebra, ki se na svetovnem trgu gibljejo ciklično v razdobju 11 do 12 let, so zdaj namreč izrazito nizke, zato je slab tudi dohodek rudnika in tudi osebni dohodki rudarjev in drugih delavcev pri rudniku se že pet let nikamor ne premaknejo. Vse to seveda povzroča nezadovoljstvo in zraven še kup dodatnih težav, ki se kažejo v slabih medsebojnih odnosih, in odhajanju delavcev drugam, v tem, da je direktor dal ostavko, na razpis pa se nihče noče javiti itd.

Rudnik je zgradil Idrijo

»Če se ladja potaplja, jo zadnji zapusti kapitan. Pri nas pa se je ladja začela potapljati in kapitan je šel.« Tako mi je rekel rudar Alojz Kranjc, ki sicer ni domačin, a je v Idriji že od leta 1949 in je zdaj tudi vodja delegacije treh TOZD rudnika: jaška Delo, jaška Borba in toplnice. Dobro pozna tamkajšnje razmere, dobro ve, kako je bilo prej, ko so bile cene živega srebra na svetovnem tržišču boljše, ko je imel rudnik denarja, kolikor ga je hotel, in dobro tudi ve, kako je zdaj, ko škriplje. Glavno, kar je hotel povedati, je dejstvo, da je rudnik pravzaprav zgradil Idrijo, da so tudi druge tovarne in industrijski obrati, ki zdaj finančno bolje stojijo kot rudnik, nastale z denarjem od živega srebra, da »Kanin stoji na rudniku«, kot je rekel, danes pa, ko jim gre — ne zaradi njihove krivde! — slabše, »danes pa nam ni nihče za to hvaležen«.

»Vendar ni tako slabo, kot si eni to predstavljajo,« nadaljuje Kranjc. »Delovne sile ni preveč, rudnik jo še potrebuje. Tudi strokovnjakov nimamo dovolj. Veliko smo dali za štipendiranje strokovnega kadra, a je malo od njih. Odnosi med vodilnim kadrom in delavci niso v redu. Če se tehniki in inženirji kregajo med seboj, potem je vse zastoj, potem ne bo šlo. Rudniku gre zdaj res slabše, a s tem naša občina še ni izgubljena. Pred časom je bil v Idriji samo rudnik, pa se je živel. V Idriji je dovolj kruha in dovolj dela, a le za tiste, ki ga vidijo...«

Kmet Škafar, ki je leta 1490 v Idriji odkril živo srebro

Najstarejši živi jugoslovanski rudnik

V Idriji kopljejo živo srebro že skoraj pol tisočletja. Idrijski rudnik slovi danes kot najstarejši živi rudnik v Jugoslaviji. Znanstvene akademije z vsega sveta so se zanj zanimale že v Valvasorjevi dobi. Francoski znanstvenik in nekdanji rudniški zdravnik Baltazar Hacquet je pred dvema stoletjema razglasil idrijske rudarje za najspretnейše strokovne delavce in priznal vzorno ureditev rudnika. Že skoraj 500 let črpajo idrijski rudarji v neštetih rovih globoko pod zeleno Tičnico in pod strmimi Kobalovimi planinami

srebronosno rudo, iz katere večje pridobivajo plemenito kovino. Z izvozom rudarskih proizvodov so ustvarjali državi in skupnosti milijardne vrednote. Zaklade, ki so jih trgali iz globin zemlje, so si s pravico meča lastili tuji deželni knezi in vladarji. Rudarji, ki so zanje tvegali zdravje in žrtvovali telesne moči, pa so se morali boriti za borno skorjo kruha. V knjigi »Rudnik živega srebra v Idriji«, ki jo je napisal Ivan Mohorič, izdal pa leta 1960 Mestni muzej v Idriji, je v uvodu zapisano:

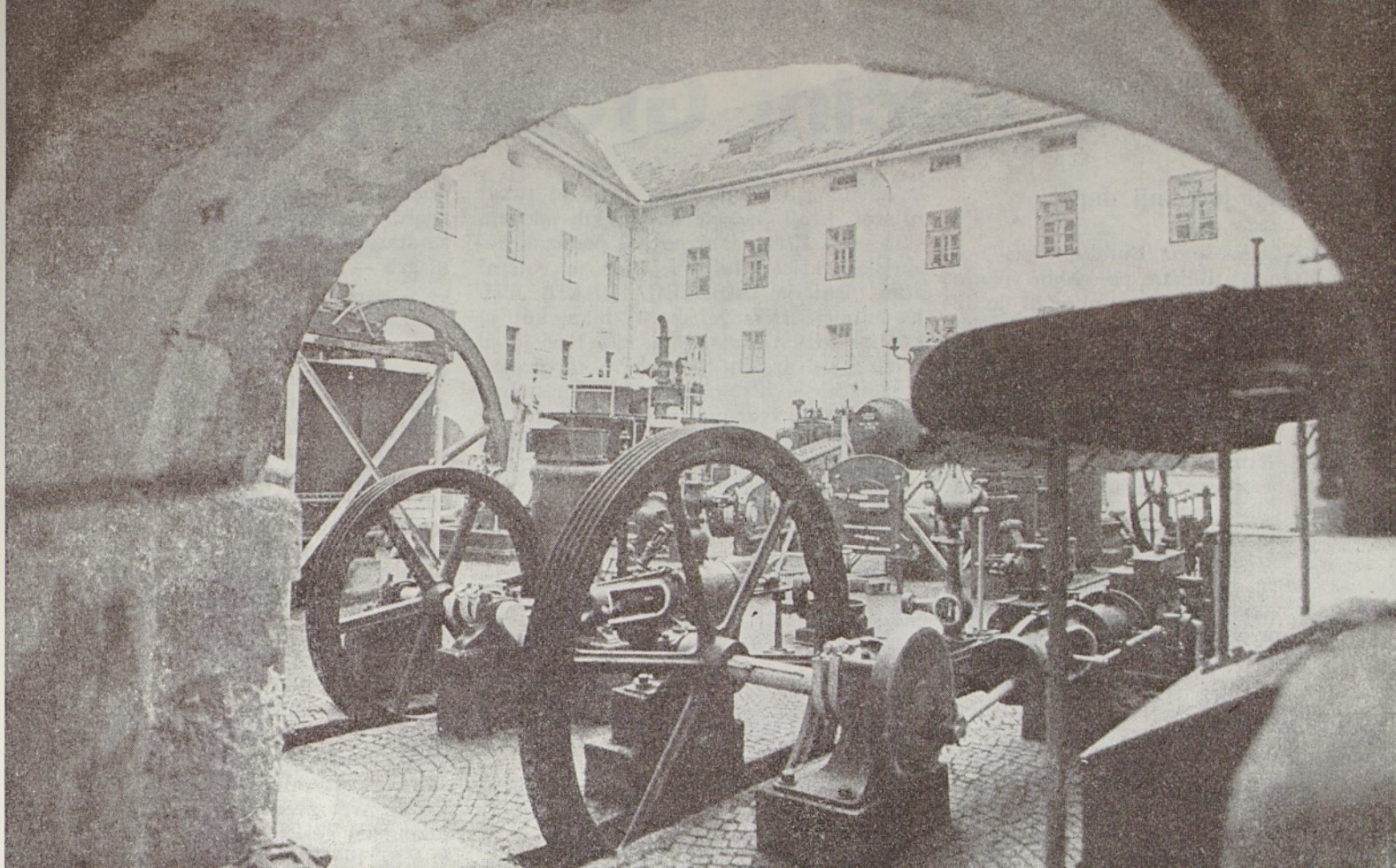
»Idrijski rudnik je živo povezan z našo politično, gospodarsko in socialno zgodovino. Njegov pomen daleč presega njegov krajevni ambient. Razvoj in delo rudnika sta bila skozi štiri stoletja odsev zgodovinskih dogajanj na evropskem kontinentu. Tovarniška pot živega srebra je vodila prek Alp do Amsterdama ter v Španijo in daleč čez morje v španske kolonije ter do rudnikov zlata v Južni in Severni Ameriki. Rudnik je bil petkrat okupiran. Štiri in pol stoletja je delal za tuje vladavine...«

V letu 1945 je šele, do skrajnosti izčrpan in tehnično zastarel, prišel v roke tistih, ki so vseskozi, skozi dolga stoletja, delali v njem. Bil je končno osvobojen, toda borci — rudarji so stali na ruševinah naprav pred težkimi nalogami obnove.

Zelo hudo je bilo, pripovedujejo v Idriji, v času med obema vojnama, ko je bil rudnik pod italijansko upravo, ta pa ga je po svetovni gospodarski krizi slednjič prodala privatni družbi. Takrat so rudarji, ki jih je bilo vsako leto manj, odhajali po svetu s trebuhom za kruhom. Najbolj žalosten dogodek je bil 30. junij 1931, ko so italijanske oblasti odpustile okrog 200 rudarjev. »Prednost« so imeli tedaj za vedni Slovenci.

Škafar je bil presenečen

Naključje je hotelo, da so v Idriji odkrili živo srebro. Legenda, ki je bila po ustnem izročilu zapisana šele skoraj 200 let po odkritju, pravi, da je kmet oz. oglar (po drugi varianti škafar), ki je v studenčku namakal leseno posodo, zjutraj opazil na dnu svetlosivo gmoto. Ni vedel, kaj naj bi to bilo. Tista reč se je v drobnih kroglicah pretakala po posodi in se ved-

Na dvorišču idrijskega gradu, zgrajenega v letih 1522—32, je idrijski muzej uredil zanimivo zbirko tehničnih znamenitosti iz prvega razdobja rudnika živega srebra

no znova spojila, ne da bi zapuščala kakršnekoli sledove. Ta škafar — ali karkoli je pač že bil — je domneval, da mora biti to nekaj posebnega in da utegne imeti visoko vrednost, zato jo je mahnil v Škofjo Loko, da poizve pri zlatarju, kaj je odkril. Zlatar je hitro spoznal živo srebro. Skušal je od moža zvedeti, od kod ima to, vendar se je ta spretno izogibal, da ne bi odkril tajne. Na povratku domov pa se je temu najditelju, katerega ime ni bilo nikoli zabeleženo, pridružil vojak — najemnik Andrej Kacijanar iz Grebinj na Koroškem. Ta je iz škafarja izmamil tajno in ga nagovoril, da bi skupno izkoristila odkritje. Zdaj seveda tajna ni bila več tajna. Kacijanar je kmalu zbral ljudi in tudi po Tolminskem se je razvedelo o odkritju živega srebra. Prišli so rudarji iz Furlanije in bogati beneški trgovci so se začeli zanimati, da bi ustanovili družbo za izkoriščanje rudišča.

Čeprav je bilo nekaj časa sporno, katerega leta je bilo živo srebro odkrito (Hacquet je celo zapisal, da je Idrija že leta 1407 poslala na Nizozemsko 300 stotov živega srebra), pa je zdaj dokazano, da spada odkritje v leto 1490. Do praznovanja poltisočletnice idrijskega rudnika manjka torej samo še petnajst let.

15 odstotkov vseh svetovnih zalog

Idrijski rudnik je trenutno edini aktivni rudnik živega srebra v Jugoslaviji ter na četrtem mestu v Evropi: za Almádenom v Španiji, Monte Amiato v Italiji in Nikitovko v Sovjetski zvezi. V Idriji nakopljejo vsako leto približno šest odstotkov celotne letne svetovne proizvodnje živega srebra. To je vsako leto približno 550 ton. Geološke raziskave so pokazale, da ima idrijski rudnik približno 15 odstotkov vseh svetovnih zalog živega srebra, kar pomeni v denarju približno 600 milijonov dolarjev. Ob vsem tem, ob takem bogastvu, pa je zdaj približno 1000-članski kolektiv v tako hudih težavah. Zakaj?

Na sestanku v Tolminu, ki je bil letos 14. januarja in na katerem so poleg predstavnikov idrijske občine sodelovali tudi predstavniki zveznega in republiškega izvršnega sveta, zvezne in republiške gospodarske zbornice in Ljubljanske banke, so jasno povedali, da je usoda idrijskega rudnika neločljivo povezana s svetovnim tržnim gibanjem. Kar 90 odstotkov vsega živega srebra iz Idrije namreč izvažajo. To je v času ugodne konjunktore za živo srebro na svetovnem trgu seveda velika prednost, zdaj pa je — zaradi nizkih cen

— to negativno, posebno še zato, ker rudnik ne more nadomestiti izgube pri izvozu z ustreznim plasiranjem živega srebra na domačem trgu. Čeprav se za letošnje leto predvideva, da bomo doma porabili okrog 30 odstotkov proizvodnje živega srebra iz Idrije, pa bodo že prihodnje leto zdrknile domače potrebe le na 10 odstotkov. In da bo absurd večji: lani je Jugoslavija uvozila 11 ton živega srebra iz tujine, ker so domače cene trenutno za petino višje od svetovnih!

Jeklenka živega srebra (76 funtov) je veljala na svetovnem trgu leta 1971 povprečno 292 dolarjev, lani pa celo 282 dolarjev, kar je samo 57 odstotkov cene iz leta 1969. Letos je cena na newyorški borzi padla na 230 dolarjev za jeklenko, na londonski pa celo na 190 dolarjev, kar je trikrat manj kot pred leti.

Kako iz krize, v kateri je zdaj rudnik živega srebra v Idriji? Tega še nihče natančno ne ve. Rešitev bo treba najti, saj gre pravzaprav za ogromna bogastva, skrita v zemlji. To bogastvo je ustvarilo Idrijo in še marsikaj drugega, kar imamo danes, to bogastvo je bilo skoraj pet stoletij zlata jama za tistega, ki je rudnik imel, zato res ni razloga, da bi ob trenutnih težavah, ki so nastale zaradi slabe konjunktore na svetovnem trgu, obupovali.

ANDREJ TRILER

Obisk v občini Grosuplje

Pot v boljši jutrišnji dan

Ce nas pot zanese iz Ljubljane na Dolenjsko, bomo približno po 20 km vožnje prišli do odcepa za Grosuplje, ki je le nekaj kilometrov oddaljeno od glavne ceste Ljubljana—Zagreb.

Grosuplje je veliko naselje na razcepu cest in železnice proti Ljubljani, Novemu mestu in Kočevju. Tu je sedež občine Grosuplje. Kraj je imel že pred vojno tovarno motvoza in platna. Po vojni se je naselje hitro razvijalo. Na nagli razvoj vpliva bližina Ljubljane, kakor tudi pospešen razvoj obrti, industrije in trgovine. Poleg železniške postaje je zelo prometna tudi avtobusna postaja. Prebivalci imajo dobro urejene prometne zveze z Ljubljano in tudi z okoliškimi kraji. Tu je tudi sodoben zdravstveni dom. V bližnji vasi Blato je bil rojen ameriški pisatelj slovenskega rodu Louis Adamič, ki ima lep spomenik v središču Grosupljega. V Grosupljem in v njegovi bližnji okolici ter v Ivančni gorici se odvija pretežni del gospodarske dejavnosti. Vsa okolica Grosupljega je prikladna za lažje in krajše izlete po okoliških gričih in zanimivem kraškem svetu. Najlepši primer takega kraškega sveta je znana Taborska jama. Ta podzemeljski biser Dolenjske bo v prihodnjem letu praznoval 50-letnico odkritja.

IVANČNA GORICA je naslednje naselje v grosupeljski občini, ki se gospodarsko naglo razvija, predvsem zaradi idealne lege, saj leži na križišču dveh dolin, ob železniški progi Ljubljana—Karlovac ter križišču dveh važnih cest, Ljubljana—Zagreb ter Stična—Žužemberk. Za ta del Dolenjske pomeni Ivančna gorica važno gospodarsko, politično ter kulturno središče. V naselju, ki leži ob priključku na avtomobilsko cesto Ljubljana—Zagreb, je železniška in avtobusna postaja. Na območju grosupeljske občine je mnogo krajev, ki se ponašajo z zanimivostmi

iz davne zgodovine. Prav tako so tukaj rojstni kraji nekaterih velikih slovenskih mož. Kdo ne bi poznal prijazne dolenjske vasi Muljave, kjer je rojstni dom pisatelja DESETEGA BRATA Josipa Jurčiča. Hiša je skoraj taka, kot je bila za življenja pisatelja, leta 1966 jo je prevzel v varstvo Slovenski etnografski muzej, ki je ob sodelovanju Turističnega društva Ivančna gorica postavil v okolje hiše objekte, ki so značilni za ta kraj in čas, ko je še pisatelj živel.

Janez Lesjak,
predsednik SO
Grosuplje

Ne moremo si zamisliti izleta po Dolenjski, ne da bi obiskali starodavnega mesteca Višnja gora. Ob potoku Višnjica je uredilo Turistično društvo Višnja gora javno kopališče, velik parkirni prostor in urejen avtocamp. Višnja gora je že davno obljuden kraj, poln zgodovinskih znamenitosti. Mestece je bilo leta 1478 povzdignjeno iz bivšega trga v mesto z vsemi pripadajočimi meščanskimi pravicami. Zaradi vedno pogostejših turških napadov so obdali mesto s »cvingerjem«, obrambnim obzidjem, od katerega je do današnjih dni ostal le manjši del. Nad mestom so daleč naokrog vidne razvaline višnjegorskega gradu, ki ga ponavadi

imenujejo Stari grad. Višnjanje so poznani kot šegavi ljudje, to velja posebno za starejši rod. Zelo so ponosni na mestni grb — polža, privezanega na verigi.

Tudi STIČNA je staro naselje in je bilo že zelo zgodaj oporišče slovenske govornice in pisane besede v srcu tedanje Kranjske. Znana je po prek 800 let starem cistercijskem samostanu, v katerem je delovala vsaj do 16. stoletja tudi glasbena šola, iz katere je izšel znameniti glasbenik Jakob Petelin-Gallus. V samostanu je veliko zanimivosti, močno obzidje pa nas bo spomnilo, da se je moral samostan večkrat braniti pred turškimi napadi. Danes sta v samostanskem poslopju osnovna šola in gimnazija Josipa Jurčiča, ki je edina srednja šola v tem delu Dolenjske.

Veliko bi lahko še pisali, na primer o grobiščih iz ilirskih časov na Gradišču, o kraških jamah in ponorih, po katerih žubore potočki in v katerih živi prava živalska redkost »močeril« ali človeška ribica. Ko je svet zvedel o tem, je bil domala razburjen ves znanstveni svet po Evropi v letu 1761. Omeniti moramo tudi pot skozi Ponovo vas k šentjurškemu turškemu taboru z gotško cerkvico iz 15. stoletja. Tabor je vse do današnjih dni lepo ohranjen.

Ko smo tako obiskali že najbolj znane kraje na območju grosupeljske občine, se malo pomudimo še v eni najstarejših vasi v tem delu Dolenjske, v ŠENTVIDU pri Stični. V tem kraju je bilo rojenih več znamenitih mož, med njimi tudi Tone Garden, dolgoletni urednik ameriške PROSVETE. Šentvid je tudi zibelka Slovenskemu oktetu, ki je s svojim kulturnim delovanjem ponesel sloves slovenske pesmi širom sveta in dokazal, da smo Slovenci in Jugoslovani narod, ki želi, da bi vsem ljudem sveta zavladal mir, enakopravnost in svoboda. Šentvid pa je še bolj znan po tako imenovanih KULTURNIH TEDNIH, ki so se začeli na pobudo

Motel Turist ob avtocesti v Grosupljem

Na Polževem

Slovenskega okteta ob njegovi dvajsetletnici umetniškega ustvarjanja. Postali so že tradicionalni in so zasloveli že prek naših meja, saj se udeležuje teh pevskih taborov vsako leto več pevskih zborov. Na petem KULTURNEM TEDNU je nastopilo že prek 60 pevskih zborov. Namen tabora pevskih zborov je, da postanejo pojem združevanja pevskih zborov, ki živijo in delajo v najtežjih pogojih. Pevski zbor naj bi postal trdnjava za ohranjanje narodne pesmi.

Kulturni teden je dal Šentvidu in okolici izredni pomen. Zamisel majhnega slovenskega naselja a toliko večjega po svoji kulturni manifestaciji prerašča iz leta v leto krajevne in občinske okvire in postaja praznik našega slovenskega delovnega človeka. V obdobju petih let, ko se vrstijo Kulturni tedni v Šentvidu, je opaziti vidni napredek na gospodarskem, kulturnem in družbenopolitičnem področju tega majhnega kraja.

Kulturni tedni se še nadaljujejo. Letos bo že šesti po vrsti. Predsednik častnega odbora je Janez Lesjak, predsednik občinske skupščine Grosuplje. Tovariš Lesjak daje utrip delu Kulturnega tedna in je hkrati njegov najboljši svetovalec. Osrednja prireditve šestega Kulturnega tedna v Šentvidu pri Stični bo tudi letos Tabor pevskih zborov iz vse Slovenije in zamejstva. Do določenega roka se je prijavilo 65 zborov, kar pomeni, da bo na zaključni prireditvi nastopilo ca. 2.500 pevcev. To bo ena največjih in največja častnejših kulturnih prireditev v Sloveniji. Pričakuje se, da se bo zaključne prireditve udeležilo blizu 12.000 ljudi.

Prireditve kulturnega tedna

Od 28. junija do 5. julija 1975 bodo naslednje:

- otvoritveni koncert,
- moto-kros,
- uprizoritev dramskega dela v izvedbi domačega kulturno-prosvetnega društva,
- otvoritev doma upokojencev in proslava ob tridesetletnici osvoboditve,
- otvoritev novo adaptiranega kulturnega doma v Šentvidu,
- Tabor pevskih zborov iz Slovenije in zamejstva,
- zaključna prireditve s povorko pevskih zborov, folklornih skupin, gasilcev, lovcev, narodnih noš, ansamblov ameriških Slovencev in drugih ter skupnim nastopom vseh pevskih zborov.

Po stari slovenski navadi bo po prireditvi ljudska veselica s plesom.

Janez Lesjak

je predsednik skupščine občine Grosuplje. Ob našem srečanju smo ga prosili, naj nam pove nekaj o delu občine in krajevnih skupnostih.

Novo naselje v Grosupljem

»Naša občina s svojimi 23.000 prebivalci spada med srednje velike občine, po gospodarski razvitosti pa smo skoraj med zadnjimi. Kljub temu pa ne moremo trditi, da naši občani živijo slabše kot drugje. Skupaj imamo zaposlenih okrog 7.000 ljudi, mesečne izplačilne kuverte, kot plačo, pokojnino ali socialno podporo pa danes prejema prek 8.000 ljudi. Tega stara Jugoslavija tem krajem ni mogla nuditi. Zaradi bližine Ljubljane in drugih ustreznih pogojev je v občini zelo razvita stanovanjska izgradnja. Od skupnega števila stanovanj v občini jih je bilo zgrajenih po letu 1946 več kot 2.400 ali 41 %. Nova stanovanjska politika nam omogoča prek solidarnostnih skladov večje možnosti gradenj novih stanovanjskih površin. Pomanjkanje stanovanj je tudi v naši občini izredno težak problem. Individualna stanovanjska gradnja ima precejšnje težave, ker v dovoljenih zazidalnih okoliših nimamo še povsod odkupljenih zemljišč. Kljub temu pa je bilo v preteklem letu izdanih 227 gradbenih dovoljenj, od tega 145 dovoljenj za zasebno gradnjo.«

»V naši občini imamo 23 krajevnih skupnosti. Delo svetov KS je usmerjeno predvsem v reševanje gospodarskih, največ komunalnih problemov. Nekatere krajevne skupnosti, kot Šentvid, Dobrepolje, Višnja gora, Ivančna gorica, Šmarje in Zagradec, so v svoje programe vključile tudi naloge, in sicer: gradnje šol, telovadnic, otroških vrtcev, ambulant, urejanje pokopališč itd. Razveseljiva je ugotovitev, da obstaja velika pripravljenost prebivalstva pri zbiranju finančnih sredstev za izvedbo teh programov. V dosedanjem delu smo modernizirali že vrsto cest, razširili vodovodno omrežje, ob pomoči ob-

čine in sredstev Republiškega vodnega sklada ter s sodelovanjem KS Dobrepolje in Ponikve sedaj gradimo vodovod na relaciji Rob—Videm—Struge. Prav tako so se izboljšale razmere glede preskrbe vode tudi v naselju Grosuplje, saj se je z dograditvijo novih rezervoarjev povečala kapaciteta od prejšnjih 150 na 1.000 m³ prostornine.

V občini imamo 16 delovnih organizacij in 6 temeljnih organizacij združenega dela. Delovne organizacije preživljajo težke dni, ki jih nalaga stabilizacija, vseeno pa kažejo viden napredek. Opazna je velika dinamika in pripravljenost, da se gre v korak s časom. Največ dohodka ustvari gradbeništvo, ki predstavlja 36 % v strukturi celotnega gospodarstva občine. V preteklem letu je bilo več investicijskih gradenj. Omenimo naj novo tovarniško halo in upravne prostore podjetja Black & Decker, novo proizvodno halo in upravne prostore podjetja SINOLES Šentvid, nov tovarniški objekt tovarne RAŠICA v Šentvidu, gradnjo skladišč in proizvodne hale v KOVINOSTROJU, gradnjo obrata menze, delavnic tovarne Motvoz in platno, gradnjo velike livarne modularnega liva v Ivančni gorici, novo tovarno plastičnih silosov Agrostroja Ljubljana v Ivančni gorici itd. Vse povsod se gradi, ustvarjajo se boljši pogoji za hitrejši napredek in lažje delovne pogoje.

Naša največja pridobitev je naš delovni človek, ki ne čaka več, kaj bo naredila skupnost, tudi občani sami financirajo objekte družbenega pomena. Delovni ljudje v naših podjetjih in ustanovah morajo prenašati tudi poraze, prenašati težave, vendar kljub temu napredujejo in si ustvarjajo boljši jutrišnji dan.«

Motiv iz Željnj: na terasi cerkev, ob cesti druga za drugo pritlične hiše

Ženski nonet KUD ROG iz Željnj

Foto: S. Jesenovec

Željne pri Kočevju

Pogovarjal sem se samo z ženskami

Pozna dopoldanska ura je že, a Kočevje je še vedno zavito v meglo. Rinžo prekriva tanka plast iedu. Cesta vodi mimo Name in mlekarne proti Kočevskemu Rogu. Rahlo se dviga, na rečni terasi nekajkrat zavije in se osvobodi megle. Na levo in desno se svet mimo osamelih hiš podaljšuje v valovite travnike in polja.

Prispem na križišče. Po levi cesti bi prišel v Klinjo vas, po desni prek Kočevske Male gore na Rog. Kraj, v katerem sem, je značilen primer središčne vasi. Imenuje se ŽELJNE. Na nekoliko dvignjeni terasi je cerkev, v bližini šola, ob cesti druga za drugo postavljene pritlične hiše. Željne so vas, v kateri je kljub temu etnografskemu nazivu, le prek osemdeset let star Kočevar kmet, ostali pa so zaposleni v Lesni industriji, ITASU in TEKSTILANI v Kočevju.

Kdo bi mi lahko največ povedal o tem naselju, ki ga krasijo v ozadju obronki Kočevske Male gore? Kaj je v takem kraju, ki ima okrog petsto prebivalcev, lahko zanimivega?

Ko sem kasneje razmišljal o srečanjih v Željnah, sem ugotovil, da sem se pogovarjal samo z ženskami. Najdlje sem se pomudil pri učiteljici Justini Rauh, do bro uro sva klepetala z

upokojenko Kristino Trkovnik in nekaj otrok sem povprašal, če se radi drsajo (klanec ob hišah je bil polledenel).

O življenju v kraju, v katerem so se po vojni naselili ljudje iz vse Slovenije, tako iz Prekmurja kot s Primorske, sem lahko bral tudi v šolski kroniki.

Zapisano je: 1966/67. leta je obiskovalo to podružnično šolo 64 učencev in učenk, letos pa jih je v 1. in 3. razredu 22, 14 otrok pa se vozi v 2. in 4. razred v Kočevje.

Potrkal sem na vrata učilnice. Ni slišala. Močneje sem se najavil. Odprla je vrata in se opravičila: »Tako sem se navadila glasno govoriti.«

»Justina Rauh sem,« se je predstavila, »in deseto leto že poučujem v tem kraju. Navadila sem se ljudi in tudi oni se ne pritožujejo.« Justina je učiteljica na vasi, a to je nekaj več, veliko več kot v mestu. Ona je pravzaprav »deklica za vse.« »Zelo pestro je tu,« je označila svoj položaj, »in dela mi nikoli ne zmanjka. Z ljudmi se stalno srečujem, pa naj bo to na sestankih ali akcijah krajevnih organizacij Rdečega križa, SZDL, krajevne skupnosti, v delegaciji in ne nazadnje na roditeljskih sestankih in go-

vorilnih urah. Prav radi se zvečer sestanemo tudi v galskem domu in pripravimo proslavo, nastop, gledališko predstavo.

Naš kraj napreduje. Pred dvema letoma smo dobili asfaltirano cesto, še prej pa vodovod. To je šele začetek napredka, Urediti bomo morali kanalizacijo, zgraditi novo šolo in nujno potreben otroški vrtec.

Precej ljudi iz naše vasi je zaposlenih v tujini in upam, da ne bodo pozabili na domači kraj.«

Željncani, predvsem pa željnska dekleta in žene, slove po Kočevskem kot dobre pevke in igralk. Delajo v kulturno umetniškem društvu »ROG« Željne.

Veste, da se imenujejo štirje pevci — kvartet, šest jih sestavlja sekstet, osmim pravimo oktet in devetim — nonet. V Željnah imajo

ženski vokalni nonet. Devet žena iz Željnj, Klinje vasi, Koblarjev in Kočevja je lani po nasvetu učiteljice Rauhove stopilo skupaj in s svojim prijetnim petjem hitro osvojilo srca mladih in starih. Pa prepustimo, naj nam pripoveduje o tej zanimivi skupini sopranistka Kristina Trkovnik.

»V našem kraju nas je pet pevk redno nastopalo na proslavah, prireditvah, v igrah. Januarja lani smo se domenile, da bomo povabile k sodelovanju še pevke iz sosednjih naselij. Tako se nas je zbralo devet — tri sopranistke, štiri altistke in dve pevki, ki pojeta drugi glas. Naj jih predstavim (na sliki od leve proti desni): Kristina Trkovnik, Ivana Vesel, Marija Vidmar, Marija Lavrič, Štefka Benčina, Adela Zver, Angela Horvat, Marica Vidmar in Frančiška Vodičar.

Vodi nas Marica Vidmar. Pojemo narodne in domovinske pesmi ter partizanske napeve. Povsod, kjer nastopamo (pele smo že na radiu in televiziji), nas lepo sprejmejo.«

Devet zagnanih pevk iz Željnj želi, da bi nastopile na Kmečki ohceti v Ljubljani in Izseljenskem pikniku v Škofji Loki, prav rade pa bi zapele tudi rojakom v tujini.

STANE JESENOVEC

Otroci radi gledajo tudi domače živali

Z rastjo Ljubljane se je večala tudi želja, da bi mesto dobilo živalski vrt, kot so jih imela druga evropska mesta in da bi ne bili večno odvisni od potujočih živalskih vrtov in cirkusov, ki jih je bolj mikal veliki svet, kot pa takrat mala provincijska Ljubljana. Že pred vojno je nekaj bogatih privatnikov skušalo v Tivoliju ustanoviti živalski vrt, vendar je ta zaradi skromnosti kmalu zamrl.

Leta 1949 je ljubljanski živalski vrt ustanovil Mestni ljudski odbor in mu namenil prostor ob Kolodvorski ulici, približno tam, kjer je danes nova stavba RTV. Živalski vrt z dvanajstimi živalmi se je tam obdržal le dve leti, nakar so ga preselili iz mesta na jugozahodno pobočje Rožnika, kjer je še danes. Prvotne prebivalce je že davno vzela starost razen častne izjeme jezerskega orla, ki se že bliža tridesetim letom.

Ob ustanovitvi so predvidevali, da bi ljudem prikazovali le divje živali domačih krajev, vendar se je izkazalo, da obiskovalce skoraj bolj zanimajo tiste živali, ki jih nimajo prilike videti drugje doma, živali, prebivalke drugih kontinentov. Tu pa se je začelo zatikati. Morda je MLO na živalski vrt takrat pozabil, saj je bilo denarja le za skromno vzdrževanje ne pa za kake nabave novih dragih živali. Pripomniti moramo, da se tudi drugje živalski vrtovi z vstopnino ne morejo vzdrževati, sicer bi bila ta tako visoka, da bi bila marsikomu, še zlasti otrokom nedostopna. Do nekaj let nazaj je živalski vrt živoraril, nabave novih živali so bile redkost, dokler ni Mestna skupščina pokazala zanj več razumevanja.

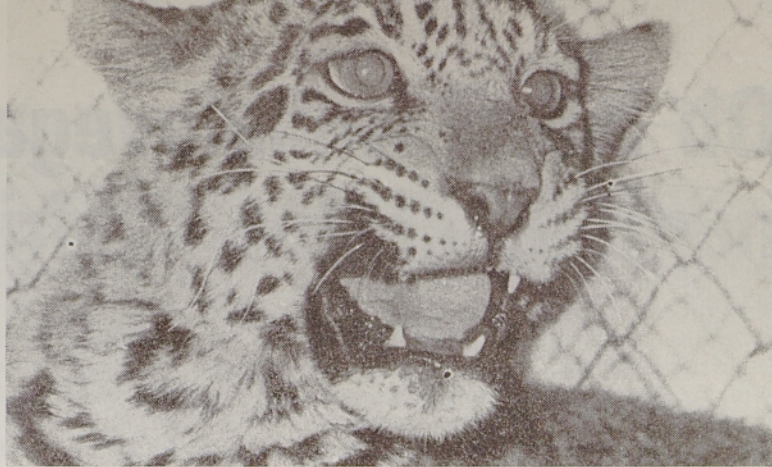
Edini živalski vrt v Sloveniji se je začel širiti, živali so iz starih klasičnih in zanikrnih kletk selijo v ograjene prostore v naravi, kjer imajo več življenjskega prostora, kjer si jih je lepše ogledati. Precej denarja so namenili tudi novim živalim, mnogo pa so jih dobili v dar ali zamenjavo. Na prvem mestu moramo omeniti mlad levji par, ki je nasledil starega Boya. Živalskemu vrtu ga je kupil hotel Lev iz Ljubljane. Direktor inž. Vesel pravi v šali, da zdaj upa, da se jih bo spomnil še hotel Slon, kajti tudi slona še ne premorejo. Skopski živalski vrt je podaril par volkov, brionski pa kamelo Jadranko, nevesto za kamelo Susa, ki ga je že pred leti podarilo pobrateno tunizijsko mesto Sousse. Tudi Deni, šimpanz, ki je najbolj priljubljen med obiskovalci, je darilo Eve Romanove iz revije Holiday on Ice. Bil je namreč preneroden in se ni mogel naučiti drsati za skupino šimpanzov na ledu. Medvedje imajo sami dovolj prirastka, medved Jaka in medvedka Meta imata skoraj vsako leto po tri mladiče.

In kako je z obiskom? Iz leta v leto je večji, v sezoni pa tudi izven nje prihaja sem tudi vse več tujcev. Letos so že januarja, ko je na ogled le malo živali (vse občutljivejše so do pomladi preseljene v zakurjene prostore, ki pa so žal premajhni, da bi vanje zahajali tudi obiskovalci), zabeležili sedem tisoč obiskovalcev. Danes je v vrtu na ogled več kot osemdeset različnih vrst živali, od teh prevladuje perjad, imajo pa skoraj vse značilnejše predstavnike srednjeevropske favne.

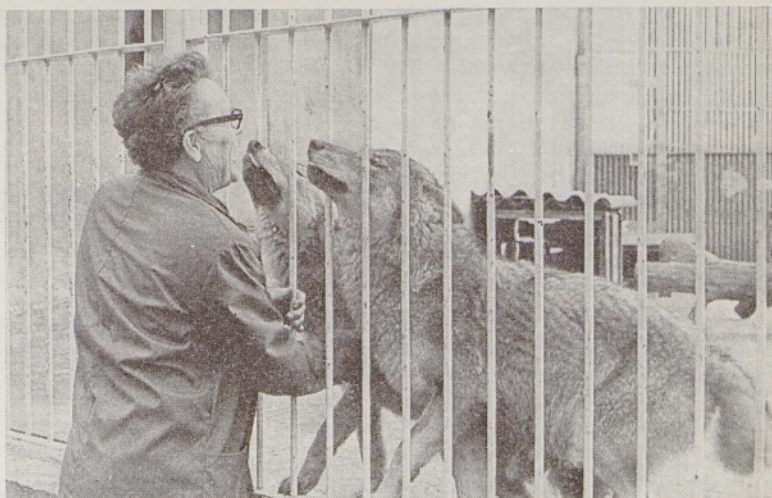
Zanimivo je, da se otroci radi ustavljajo pri navadnih domačih živalih kot so kozice, zajčki in osliček. Nič čudnega, saj jih nikjer drugje ne vidijo, vsaj mestni otroci ne.

In v prihodnje? Ljubljanski živalski vrt se bo širil, širil kot nekdanja majhna, provincijska Ljubljana.

JANEZ ZRNEC

Jaguar Biljana rad pokaže zobe

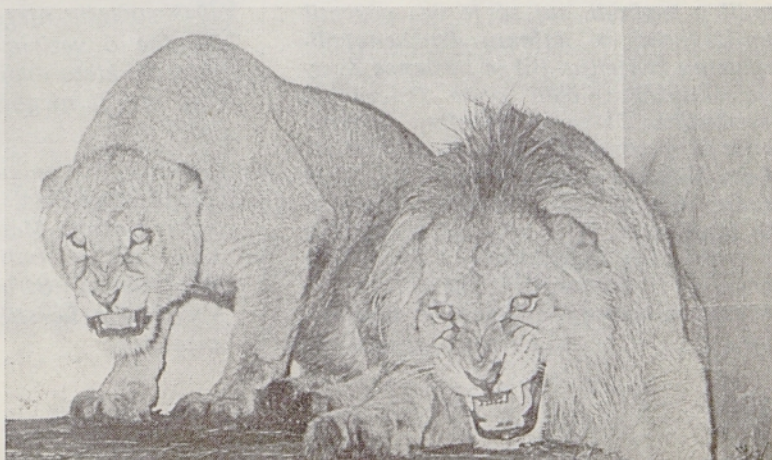

Volkova se dobro razumeta z direktorjem inž. Veselom

Jelen Lenko je upravičeno ponosen na svoje rogove

Levji par je kupil živalskemu vrtu hotel Lev iz Ljubljane

Ob smrti Nobelovega nagrajenca Iva Andrića

Na pragu predpomladanskega dne, 13. marca, se je utrnilo življenje velikega pesnika, pisatelja in esejista Iva Andrića. Toda kolikor boleča in trpka je ta resnica, toliko ohrabrujoče je dejstvo, da za njim ostajajo njegove literarne umetniške stvaritve — Andrićevi mostovi, ki so več kot šest desetletij napolnjevali naš, jugoslovanski pa tudi svetovni kulturni prostor. Romani Travniška kronika, Na Drini most, Gospodična, Prekleta dvorišče, njegove pesmi in novele to so ti mostovi, ki nam jih je na tej plodni življenjski poti zapustil naš nobelovec in klasik Ivo Andrić.

Ivo Andrić se je rodil v Travniku 9. oktobra 1892 kot siromašen sin obrtniške družine. Po očetovi smrti se je njegova mati z dveletnim Ivom preselila v Višegrad, od koder je Andrić ponesel trajne spomine za svoja poznejša dela. Gimnazijo je končal v Sarajevu, nato pa je študiral slovanske književnosti in zgodovino v Zagrebu, na Dunaju, v Krakovu in v Gradcu. Tu je leta 1923 obranil doktorsko disertacijo z naslovom: O duhovnem življenju Bosne pod Turki.

Že kot srednješolec se je Andrić priključil napredni revolucionarni mladini »Mlade Bosne« v boju proti avstro-ogrski monarhiji. Leta prve svetovne vojne je preživel v zaporih v Sibeniku, Mariboru, Ovčarevu in Zenici. Ta čas obupa, strahu in bližine smrti je Andrić pretresljivo opisal v svoji lirski prozi Ex ponto (1918) in v romanu Prekleta dvorišče (1954).

Od leta 1921 do 1941 je bil Andrić v diplomatski službi v Rimu, Madridu, Bukarešti, Ženevi in Berlinu. Med drugo svetovno vojno pa je Andrić živel v Beogradu. V arhivu Srbske književne zadruge hranijo iz tega časa njegovo pismo, s katerim je dostojanstveno zavrnil vsako sodelovanje z nacistično usmerjeno upravo tedanje Zadruga, ki je hotela, da bi Andrić tudi pod fašističnim režimom objavljaj svoja dela. To svoje neomajno stališče pa je potrdil v svobodi, saj se je ves posvetil književnosti in našemu družbenopolitičnemu življenju. Bil je poslanec Zvezne skupščine, član sveta federacije, predsednik Zveze književnikov Jugoslavije in predsednik srbskih pisateljev. Leta 1929 je postal dopisni, a leta 1939 redni član Srbske akademije znanosti in umetnosti. Prav tako pa je bil tudi dopisni član Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu in Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Leta 1945 so izšla Andrićeva najboljša dela, in sicer romani Na Drini most, Travniška kronika in Gospodična. V njih je Andrić prikazal preteklost Bosne, ki jo je zajel v širokem razponu zgodovine, vse od 16. stoletja pa do današnjih dni. Z umetniško močjo velikega ustvarjalca nam je prikazal različne plasti te eksotične dežele, ki je s svojim konglomeratom ver, narodnosti in kultur stala na meji Vzhoda in Zahoda. Njegova dela so bila polna

Božidar Jakac: Ivo Andrić

tragike človeka in človeštva. V vsako od njih, pa naj gre za roman, pesem ali kratko prozo, je Andrić vdahnil neki višji smisel, saj je skozi preteklost hotel opozoriti na sedanost in to skozi humano človeško prizadevanje, da je njegov svet lahko osvojil tudi vsak sam.

Po tako uspešnih romanih pa neutrudljivo Andrićevo pero ni mirovalo. Leta 1948 so izšle njegove Nove povesti in Zgodbe o vezirjevem slonu, 1954 roman Prekleta dvorišče, 1960 Obrazi ter lani zadnje njegovo delo Na kamnu, v Počitelju.

Obširno pa je tudi Andrićevo esejistično delo. Pisal je o Karadžiću, Njegošu, Kočiću, Matošu, o Gorkem in o Goji. Bil je tudi odličen prevajalec Whitmanna, Strindberga, župančiča, Vladimirja Levstika in mnogih drugih pisateljev.

Ivo Andrić pa se je s svojimi kvalitetnimi stvaritvami uveljavil tudi v tujini. Nobeden izmed jugoslovanskih pisateljev ni bil toliko prevajan v tuje jezike kot Andrić, saj je 267 izdaj njegovih del izšlo v 33 jezikih na vseh kontinentih, razen v Avstraliji. 26. oktobra 1961 je Andrić kot prvi Jugoslovčan in kot petinpetdeseti književnik na svetu prejel najvišje književno priznanje — Nobelovo nagrado. S tem pa je na široko odprl svetu vpogled v naše književnosti in tako neposredno omogočil, da se je ves kulturni svet pričel zanimati za naše književnosti in njihove ustvarjalce ter ne nazadnje tudi za našo deželo.

Andrić je ob podelitvi tega največjega literarnega priznanja še enkrat poudaril: »Pisatelj in njegovo delo ne služita ničemu, če na en ali drug način ne služita človeku in človečnosti.« Temu svojemu življenjskemu pravilu pa je ostal zvest vse do svoje smrti, ko ostaja za njim veliki opus njegovih del, ki obvezuje in bo obvezoval še pozne rodove naših ustvarjalcev, s svojim umetniškim sporočilom pa tudi ves napredni humani svet.

MIHA MATE

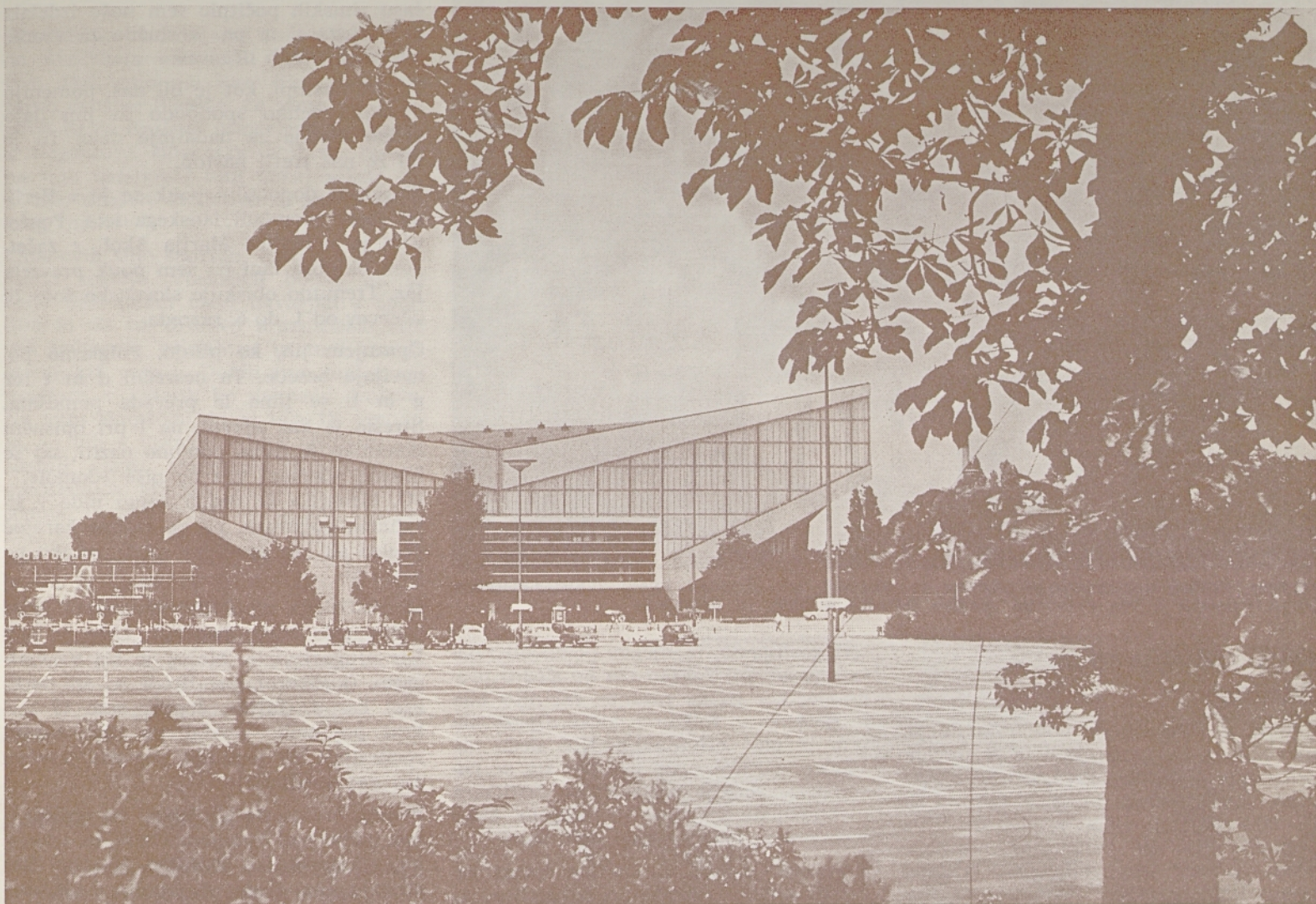
Najuspešnejše Helidonove plošče

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel bratov Avsenik: Slovenija, odkod lepote tvoje	FLP 04-041/1-2
2. Ansambel Lojzeta Slaka: Glas njegov v spomin	04-035
3. Ansambel Borisa Kovačiča: Čolnč sreče	04-038
4. Slovenske z oktetom Gallus	09-013
5. Ansambel Mihe Dovžana: Veter ve za poti	04-034
6. Ansambel Lojzeta Slaka: Pod Gorjanci je otoček	04-020
7. Ansambel bratov Avsenik: Zlati zvoki	04-021/1-2
8. Slovenski oktet: Katrca	03-003
9. Ansambel Richie Vadnal: Stara ljubezen	04-033
10. Koroški mešani zbor Danica: Tam dov za Dravo	09-014

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel bratov Avsenik: Shujševalna kura	FSP 04-039
2. Ansambel bratov Avsenik: Čakal bom	4-038
3. Ansambel Lojzeta Slaka: Sto obljub, sto želja	4-030
4. Ansambel bratov Avsenik: Gremo na Pokljuko	4-040
5. Ansambel Toneta Kmetca: Očka	4-032
6. Mojca Pokrajculja (dramatizirana pravljica)	1-005
7. Erazem in potepuh	2-002
8. Alfi Nipič: Naj bo	5-084
9. Ivo Mojzer: Polnočni kavboj	5-086
10. Cvetje v jeseni (glasba iz filma)	5-072

Dvorana Gruga v Essnu — prizorišče doslej največjega srečanja slovenskih društvenih delavcev v zahodnoevropskih državah

Dobrodošli v Essnu!

Ob zaključku redakcije te številke Rodne grude smo izvedeli, da sodeluje na letošnjem 4. srečanju slovenskih društev iz zahodne Evrope kar 21 slovenskih društev iz Francije, ZR Nemčije, Belgije, Holandije, Švice, zahodnega Berlina in iz Avstrije. To je prireditev, kakršne v slovenskem društvenem delovanju še ni bilo! Čestitamo organizatorjem tega srečanja, Slovenskemu društvu »Bled« v Essnu, in vsem drugim, ki so pomagali pri premagovanju organizacijskih težav.

Iz Slovenije prihaja med vas narodno-zabavni ansambel Slavka Avsenika, ki vas prav gotovo ne bo razočaral, ogledali pa si boste lahko tudi razstavo knjig, magnetofonskih kaset in gramofonskih plošč ter zanimivo slikarsko razstavo.

Skupina prizadevnih organizatorjev društva »Bled« v Essnu, ki so v organizacijo tega srečanja vložili veliko truda in časa. Tretji z leve je jugoslovanski generalni konzul v Dortmundu Vlado Mihelič, ki je veliko pomagal organizatorjem

Prva štafeta iz tujine

Letos so se prvikrat pridružili štafeti mladosti s pozdravi predsedniku Titu za rojstni dan tudi naši rojaki iz tujine. V Mariboru je našim mladincem predal njihovo štafetno palico Franc Kališnik, predsednik SKUD Triglav iz Stuttgarta, na več kot tisoč kilometrov dolgi poti pa so sodelovali še predstavniki Slovenskega društva Bled iz Essna, društva Sava iz Frankfurta in člani jugoslovanskega kluba v Gradcu v Avstriji.

Proslavo slovenskega kulturnega praznika so pripravili tudi slovenski šolarji v Baden-Württembergu. Proslava je bila v dvorani gostilne Dolinšek v Rohru pri Stuttgartu

Prešernova proslava v Berlinu

Učiteljica slovenskega dopolnilnega pouka Milena Skrt nam poroča o uspelem praznovanju slovenskega kulturnega praznika, Prešernovega dneva v Berlinu, ki je bilo 21. februarja v Heinrich-Zille-Grundschule. »V zamudi s praznovanjem,« pravi, »nismo bili zaradi tridesetletnice prve proslave Prešernovega dne, ki je bila 28. februarja 1945 v Črnomlju in sem ji tudi sama prisostvovala, temveč zaradi objektivnih težav. Proslava je lepo uspela. Učenci so recitirali, peli in plesali v narodnih nošah.

Prireditve sta se kot zastopnika Nemcev udeležila tudi rektor osnovne šole, v ka-

teri gostujemo, in njegov pomočnik. Bila sem se, kako težko mu bo slediti programu, ker ga ne razume, saj niso bile le glasbene in folklorne točke. Opazovala sem ju med prireditvijo. Niti sledu naveličnosti! Tako, da sem, ko sta se poslavljala, verjela rektorjevimi čestitkam in izjavi, da bo povedal kolegom, kako lepo mu je bilo to urico med nami.

Ravnokar je tudi minila 10-minutna radijska oddaja »Sender-freies Berlin«, ki je poročala o naši prireditvi in predvajala posnetek programa. Jutri bo na radiu intervju novinarjev z mano o slovenskem dopolnilnem pouku in o problemih v zvezi z njim.

Na proslavi so deklice nastopale v narodnih nošah, ki smo jih sešili po navo-

dilih v slovenskem koledarju 1975. V času zimskih počitnic sem nošo izdelala najprej zase, ta pa je služila za vzorec materam mojih učencev.

Takšni nastopi, kot je bil naš, pomenijo otrokom veliko spodbudo in jim dajo veliko veselja za nadaljnje delo. To je bil že naš tretji nastop.

Slovenski dopolnilni pouk se je v Berlinu začel spomladi lanskega leta. Poučevala je učiteljica Marija Škof, z začetkom oktobra lani pa sem pouk prevzela jaz. Trenutno obiskuje slovensko šolo 20 učencev od 1. do 6. razreda.

Opazujem jih, ko pišejo. Polglasno ponavljajo besede. Ta nesrečni d in t ter g in k se jima le prerada pomešata. Strešic je kar preveč, na l pri opisnem deležniku je treba posebno paziti, saj se beseda »domov« res ne piše »domol«.

»O, Mensch,« še vedno komu uide v živahnem pogovoru, pa ga zadene karajoč pogled ali kar zgovoren smeh: »Kako pa govoriš!«

»Sozializtična republika Zlovenija« je še vedno zelo težko napisati. Laže je reči kar »Jugoslavija«. Mojca je šla v »mažgare« (maškare), pri Bredi so šli partizani kar v »Jajca«, čeprav smo to stokrat popravili. Vendar pa nam takšni spodrsaljaki ne jemljejo poguma, kvečjemu nas spodbujajo.

Prosim bralce, da teh besed ne razumejo kot tožbo nad znanjem otrok in težavami, s katerimi se soočamo. Narobe! Ilustrirajo nam živost dogajanja v teh razredih, ki so tako različni kot so šolski razredi v domovini. Vsake stopinje naprej smo veseli. Naše stopinje pa s prireditvami, z nastopi, ki jih imamo, postajajo že veliki koraki.

UČITELJICA MILENA SKRT IN NJENI UČENCI

Dva posnetka z izredno uspelega slovenskega silvestrovanja v Köpingu na Švedskem

Planika v Malmöju

Obveščamo vas, da smo tudi v Malmöju na Švedskem ustanovili slovensko društvo. Dali smo mu ime: Slovensko kulturno društvo Planika. Že samo ime nam pove, da je društvo usmerjeno predvsem k negovanju slovenske kulture, seveda pa smo ustanovili tudi nekaj sekcij, da bi bilo društvo zanimivo za kar največji krog rojakov.

Ustanovili smo športno, kulturno in družabno sekcijo. Poskrbeli bomo, da se bodo naši mladi člani ukvarjali s športom in da bo društvo organiziralo čim več kulturnih prireditev in tudi pravih slovenskih veselic. Dobili smo tudi svoje prostore, v katerih bo delovalo društvo. Na letni skupščini, ki je bila 18. januarja, so bili v upravni odbor izvoljeni naslednji člani: Margareta Krašovec — predsednica, Marjan Barbič — podpredsednik, Dragica Begič — tajnica, Danijel Križ — blagajnik, Myndel Jože — referent za kulturo, Janko Bratovšek — referent za šport, in Ivan Pucko — referent za družabnost.

Vse rojake, ki so pripravljeni sodelovati v društvu, vabimo, da se oglasijo na naslov: Slovensko kulturno društvo »PLANIKA«, Skolgatan 8a, 21152 Malmö, Švedske.

Preporod »Slovenije«

Bilo je veliko stvari, o katerih bi bilo vredno pisati veliko stavkov v našo Rodno grudo o težavah, delu in uspehih dve leti »starega« društva Slovenija v Landskroni na Švedskem. Tokrat ne bi hotel pisati o aktivnosti, lahko bi dejal o preporodu, ki ga doživlja naše društvo prav v dneh, ko pišem te stavke. O vsem tem kdaj drugič, saj sem prepričan, da se bo o naši Sloveniji v prihodnosti slišalo še veliko...

S tem dopisom sem se želel predvsem zahvaliti humoristu ansambla Mihe Dovžana, Radotu Ferlanu, ki je z nami preživel dneve, ko smo se poslavljali od starega leta. Naše silvestrovanje je »držal gor« do jutranje ure in še danes smo ga ohranili v lepem spominu. Zdaj Rado Ferlan ni več le naš znanec, temveč že pravi prijatelj. Upamo, da se bomo še kdaj srečali in se imeli prav tako lepo, če že ne še lepše.

O uspeli Prešernovi proslavi, o proslavi dneva žena, o glasbeni in dramski sekciji bom sam ali kdo drug pisal drugič. Imamo dobro članstvo, dobro vodstvo, manjka pa nam človek veselega kova, kakršen je Rado.

JOŽE KRAGELJ

Humorist Rado Ferlan pri »delu« — med obiskom pri prijateljih, rojakih v Landskroni na Švedskem

Opomba uredništva: Hvala za prispevek, kljub temu pa bi želeli, da bi nam resnično kmalu poslali tudi prispevke o proslavah, ki jih omenjate, oziroma o »preporodu« vašega društva. Novice so pač toliko boljše, kolikor bolj sveže so. Ali se strinjate?

Člani dramske skupine SKUD Triglav v Struttgartu, ki so pripravili izredno uspelo uprizoritev Partljičeve igre »Tolmun in kamen«. Prvi z desne je vodja dramske skupine in režiser Vladimir Kiderič

Konzul Edvin Zdovc pozdravlja navzoče člane »Save« in jim želi še veliko uspehov pri njihovem delu

Odborniki Save so po občnem zboru počastili tudi svoje članice ob mednarodnem dnevu žensk

Občni zbor »Save«

V soboto 8. marca so se v Frankfurtu na Maini zbrali člani in prijatelji slovenskega društva »Sava« na svojem prvem rednem občnem zboru. V lepi mali dvorani v Haus-Niedu se je zbralo blizu dvesto rojakov, kolikor jih skoraj nihče ni pričakoval, saj so se doslej odborniki vedno pritoževali, da se le malo članov redno udeležuje vseh društvenih akcij. Velika udeležba na občnem zboru pa je najbrž le dokaz, da tudi naši rojaki, ki živijo v Frankfurtu in okolici, resnično potrebujejo svoje društvo, in da se je njihova »Sava« v svojem začetnem obdobju dobro uveljavila.

Slovensko društvo »Sava« v Frankfurtu je začelo z delom v začetku leta 1972, ko so se v tamkajšnji slovenski restavraciji »Ljubljana« sestali pobudniki za ustanovitev slovenskega društva. Tedaj so imenovali iniciativni odbor, ki je začel zbirati naslove rojakov v svoji okolici, se povezal s slovenskim društvom »Triglav« v Stuttgartu, ki je tedaj že prebrodil začetne težave, razmišljali pa so tudi že o okvirnem programu njihovega delovanja. Kmalu so imeli v istih prostorih ustanovni občni zbor, na katerem so izvolili za predsednika Janka Zemljiča, za tajnika Roberta Rožaja, uslužbenca frankfurtske izpostave ljubljanskega podjetja »Tehnika«, člani odbora pa so bili še gostilničar Ciril Podmilšak in drugi. Predsednik je po poklicu tiskar in tako jim je prišlo prav, da jim je kar sam lično razmnoževal vabila, programe in drugo društveno gradivo. Društvo se je kmalu tudi registriralo pri nemških oblasteh kot »Eingetragene Verein«.

Že v prvih dveh letih delovanja je društvo izvedlo vrsto uspešnih akcij, ki se

jih je udeleževalo kar precej rojakov. Skoraj bi že lahko rekli, da so tradicionalne njihove proslave delavskega praznika 1. maja in dneva republike, organizirali so gostovanje ansambla Lojzeta Slaka in preteklo jesen ansambla Mihe Dovžana, v gosteh so imeli goste prijateljskega društva Svoboda II iz Trbovelj s trboveljskim oktetom, priredili pa so tudi vrsto izletov v mestno okolico. V zadnjem letu je društvo razširilo svoje delovanje še na področje Wiesbadna, zato so vključili v odbor tudi njihova predstavnika Staneta Kotnika in Franceta Kržiča, blagajniške posle pa je pred nekaj meseci prevzela Danijela Žula, ki je v društvo vnesla veliko svežih moči.

Frankfurtski »Savani« so se pri delu vedno tesno povezovali tudi z jugoslovanskim generalnim konzulatom v tem mestu, čutili pa so tudi potrebo, da se povežejo z ostalimi slovenskimi in jugoslovanskimi društvi v ZR Nemčiji. Tako so se lani udeležili srečanja slovenskih društev v Stuttgartu, udeležujejo se skupnih jugoslovanskih prireditev v Frankfurtu, pripravljajo pa se za skupen obisk 4. srečanja slovenskih društev, ki bo 3. maja v Essnu. Pri svojem delu tudi tesno sodelujejo s predstavništvom Ljubljanske banke v Frankfurtu in tudi s predstavništvu nekaterih drugih jugoslovanskih podjetij v tem mestu.

Tudi sad prizadevanj odbornikov pri »Savi« je tamkajšnji oddelek slovenskega dopolnilnega pouka. Žal pa opažajo, da se mnogi starši še niso zavedli pomembnosti pouka materinščine za njihove otroke. Mnogi se še vedno oddaljujejo tako od društvenega dela kakor tudi od slovenske šole.

Pomanjkanje prizadevnih društvenih delavcev in tudi številne druge okoliščine so bile vzrok, da je zamrla dejavnost ne-

Robert Rožaj, od začetka tajnik »Save«, je gonilna sila vsega društva (zgoraj). Med plesom (spodaj)

katerih društvenih sekcij. Tako so z delom prenehali kegljači, šahisti, delovala pa je le družabno-rekreativna sekcija, ki pa za svoje delo seveda ne potrebuje stalnih prostorov. Zato si društvo prizadeva, da bi dobilo ustrezne društvene prostore. Upajo, da jih bodo dobili s sodelovanjem z jugoslovanskim klubom v Frankfurtu, ki ga prav v tem času postavljajo na nove temelje.

Ena izmed najpomembnejših točk v programu društva »Sava« za leto 1975 je ustanovitev pevskega zbora ali vsaj okteta, potem pa, pravijo, bo lažje steklo tudi drugo kulturno-prosvetno delo. Letos nameravajo organizirati tudi izlet v naravo ob 1. maju, proslavili bodo dan mladosti in dan republike, utrditi pa nameravajo tudi sodelovanje z drugimi slovenskimi in jugoslovanskimi društvi. Za izvedbo programa bo skrbel devetnajstčlanski odbor, ki so ga izvolili na občnem zboru. V odbor so tokrat pritegnili več predstavnikov nekaterih slovenskih in jugoslovanskih podjetij, za katere upajo, da jim bodo pomagali s svojimi organizacijskimi izkušnjami, po možnosti pa naj bi jih naša podjetja tudi finančno podprla.

Novi upravni odbor slovenskega kulturnega društva »Sava«, ki je bil izvoljen na občnem zboru, sestavljajo: Ivan Bertole, Franc Cesar, Franc Črepinšek, Jože Gašperšič, Jože Jošt, Vlado Jurak, Ivan Knez, Rudi Klavžer, Franc Kržič, Andreja Novak, Janez Plemelj, Ciril Podmiljšak, Julija Strupi, Marjan Trstenjak, Franc Vidmar, Janko Zemljič, Anton Žlender in Daniela Žula. Na poznejši seji upravnega odbora so izvolili tudi novega predsednika »Save« in druge vodilne odbornike. Do zaključka redakcije te številke nam ti še niso znani.

Občnega zbora »Save« v Frankfurtu se je udeležil tudi jugoslovanski konzul Edvin Zdovc, ki je v svojem uvodnem pozdravu poudaril pomen povezovanja naših ljudi na tujem, iz domovine pa je navzoče pozdravil predstavnik Slovenske izseljenske matice. Vsi navzoči so z enominutnim molkom počastili spomin pokojnega revolucionarja Veljka Vlahovića. Ob koncu so počastili tudi članice ob ženskem prazniku, za razvedrilo pa je poskrbel društveni ansambel »Veseli Pomurci«.

JOŽE PREŠEREN

Pozdravi planincev iz Stuttgarta

Planinci, člani planinske sekcije SKUD Triglav iz Stuttgarta, so 27. marca na obmejnem prehodu Podkoren izročili predstavnikom jeseniškega planinskega društva štafetno palico — prvo take vrste, ki je prišla od naših rojakov iz tujine.

S tem so se naši planinci, ki žive na tujem, pridružili jugoslovanskim planincem, ki s svojo štafeto pošiljajo vsako leto najboljše želje našemu predsedniku Titu ob njegovem rojstnem dnevu. V navzočnosti precejšnjega števila stuttgartskih planincev in drugih članov SKUD Triglav je štafetno palico izročil predsednik sekcije Martin Dolinšek.

Štafetna palica stuttgartskih planincev je najbrž tudi edina, ki je bila izdelana na tujem. Naročili so jo pri nekem nemškem strugarju, ki jo je po njihovih predlogih izdelal iz orehovega lesa. Na vrhu palice je njihov simbol Triglav, ob straneh pa sta napisana »SKUD Triglav Stuttgart — planinska sekcija«, na drugi strani pa »Titova štafeta 1975«.

Zamisel za sodelovanje pri Titovi štafeti, ki jo vsako leto organizira jugoslovanska mladina, je v Stuttgartu nastala preteklo leto. Sprejema za predstavnike naših rojakov, ki so začasno zaposleni v ZR Nemčiji, se je ob obisku predsednika Tita v tej državi udeležil tudi predsednik SKUD »Triglav« Franc Kališnik. V razgovoru je predsednik Tito še posebej pohvalil organizacijsko sposobnost Slovencev, ta pohvala pa je prizadevnim stuttgartskim društvenim delavcem dala še več spodbude za njihovo delo. Ne le organizacija štafete, še vrsta drugih zamisli je nastala v tem času in mnoge od njih bodo uresničene šele v prihodnosti.

Iz Stuttgarta sta prišli letos pravzaprav kar dve štafeti. Nekaj dni za planinsko se je na Jesenicah pridružila jugoslovanski zvezni štafeti še štafeta slovenskih društev iz ZR Nemčije, za katero je prav

tako prišla zamisel iz stuttgartskega Triglava.

Planinska sekcija SKUD Triglav pa je ob koncu marca dosegla še en velik uspeh: prevzeli so svoj planinski dom na Mrzli planini nad Sevnico. To je bila nekdanja kmečka hiša z gospodarskim poslopjem in s skoraj štirimi hektari zemlje. Marsikaj bodo še morali urediti, prezidati, popraviti, vendar pa zdaj imajo že veliko. Vsi člani planinske sekcije so žrtvovali za nakup tega lastnega skupnega doma precejšnje vsote denarja, ki so ga nabrali v raznih akcijah. O njihovi hiši nam bodo planinci več napisali sami.

Še to moramo omeniti: na pol v šali, na pol zares so člani planinske sekcije pred nekaj tedni pozvali na dvoboj v kegljanju kegljaško sekcijo SKUD Triglav. Seveda so zmagali boljši — kegljači, planinci pa so to pričakovali, zato so uredili tako, da je bila druga nagrada več vredna kot prva. No, nagrada je bila pijača in seveda so jo »uničili« vsi skupaj. Zdaj se baje planinci že vestno pripravljajo na dvoboj s šahisti.

Da ne bomo hvalili samo planincev, pa naj še povemo, da tudi stuttgartski kegljači niso kar tako. Vsako nedeljo imajo redna klubska tekmovanja, kjer dosegajo lepe uspehe, v medklubskih tekmovanjih pa so osvojili že več pokalov. Tudi za matično društvo — Triglav so se kegljači že večkrat izkazali, saj radi sodelujejo z vsemi sekcijami in prispevajo k ugledu slovenskega društva Triglav med našimi ljudmi v ZR Nemčiji in tudi domačini.

J. PREŠEREN

Spominski posnetek s tekmovanja v kegljanju, ki sta ga pripravili kegljaška in planinska sekcija SKUD Triglav v Stuttgartu. Zmagali so seveda boljši...

Kaj lahko pričakuje jugoslovanski delojemalec v Švici, ko bo napočil čas upokojitve

Jugoslovan, ki se zaposli v Švici, ve, da tudi v Švici obstaja neke vrste socialno zavarovanje. Podzavestno misli, da mora biti ugodnosti tega precej podobne tistim, katere je imel v Jugoslaviji, saj je Jugoslavija s Švico sklenila konvencijo o socialnem zavarovanju že leta 1964. Prve rahle pomisleke dobi, ko mora pri zobobolu in s tem zvezanim popravilom zob odšteti nekaj sto SFr. Potolaži se, ko ugotovi, da se konvencija nanaša le na pokojninsko zavarovanje ne pa na zdravstveno, ki je v Švici privatna stvar. Od slej si bo skušal zobe popravljati v Jugoslaviji, kjer je dandanes še občutno ceneje, seveda če bo prišel pri skopo odmerjenem dopustu do zobozdravnika. Toda zdomec, ki točno pregleda besedilo konvencije o socialnem zavarovanju, zlahka uvidi, da tudi glede pokojninskega zavarovanja ni vse tako, kot si je on predstavljal. Dodatno bo moral preštudirati še predpise švicarskega in jugoslovanskega zavarovanja. V naslednjem sestavku bom opisal glavne značilnosti švicarske socialne zakonodaje, zanimive za naše rojake:

1. Pokojnino za jugoslovansko delovno dobo bo plačala Jugoslavija, Švica ničesar. Za službena leta prebita v Švici bo plačala Švica, Jugoslavija ničesar.

2. Jugoslavija se obvezuje, da bo v Švici bivajočim upokojemcem nakazovala pokojnino v Švico. Švica se obvezuje, da bo v Jugoslaviji bivajočim upokojemcem nakazovala pokojnino v Jugoslavijo.

3. Pri izračunu pokojnine se Švica ne zanima za v Jugoslaviji prebita leta — jih torej ne »prizna«.

4. Jugoslavija upošteva v Švici prebita leta pri izračunu pokojnine v toliko, da najprej izračuna pokojnino, kot da je delojemalec prebil vsa leta v Jugoslaviji, potem pa plačuje le tisti del, ki odpade na leta, prebita v Jugoslaviji. Če je npr. prebil delojemalec 10 let v Jugoslaviji in 20 let v Švici, se izračuna jugoslovanska pokojnina tako, kot če bi upokojenec prebil 30 let v Jugoslaviji in od tako izračunane vsote prejema le 1/3. Torej jugoslovanski zavod za socialno zavarovanje v Švici prebita leta sicer »prizna«, ne plača pa zanje nobene pokojnine.

Bodočega upokojenca pa ne zanima, koliko let se mu »prizna«, njega zanima, kolikšna bo kupna moč njegove pokojnine. Zavarovalni sistem Jugoslavije je grajen na socialističnih osnovah, temu primerno jugoslovanska pokojnina zagotavlja dostojno starost. Pri sedanjih pogojih bo delojemalec za leta, prebita v Jugoslaviji, primerno oškodovan.

Drugače Švica. Vsak delojemalec v Švici je obvezno zavarovan v AHV (Alter- und Hinterlassenversicherung = pokojninsko zavarovanje). V prvem približku znaša pokojnina iz AHV po 40 letih službe (v Švici!) nekako 20 % končne plače, sicer proporcionalno manj (pri 20 letih nekako 10 %). Ta odstotek se je v zadnjih letih nekoliko povečal, toda sledeč debatam v švicarskem parlamentu, izgleda, da se bo v bodoče raje nižal kot višal. Pravica do pokojnine nastopi s 65. letom starosti. S tako pokojnino — in na to se nanaša konvencija med Jugoslavijo in Švico — bo bodoči upokojenec verjetno težko živel. Švica stoji na stališču, da starost ni stvar skupnosti. Vsak naj si sam zagotovi zadostna sredstva za stara leta. (V tem se bistveno razlikuje od ostalih zahodnoevropskih držav.) Švicarski delojemalci imajo običajno dodatno privatno zavarovanje. To dodatno zavarovanje seveda lahko vzame tudi tujec, a praviloma se le-to ne bo nakazovalo upokojemcu, ki ne bo živel v Švici. Zato si delojemalci, npr. iz Nemčije ali Italije, pomagajo tako, da plačujejo socialno zavarovanje doma, kar jim obe državi omogočata.

Mnoge Jugoslovane zanima, ali bi tudi oni lahko »dokupovali« v Švici več ali manj izgubljena pokojninska leta. Da in ne. Dokupljena leta se upoštevajo pri jugoslovanski pokojnini le, če je zavarovanec dopolnil v Jugoslaviji 20 let delovne dobe pri 60 letih starosti oz. 15 let, če gre v pokoj s 65 leti. Očitno je smiselno dokupovanje pokojninskih let le za tistega Jugoslavana, ki bo večji del službenih let preživel v Jugoslaviji, sicer je pa to zanj zgubljen denar.

Za zaključek omenjam besede Jugoslavana, ki Švico in zdovski problem zelo dobro pozna: »Jugoslavlani v Švici imajo morda znatno boljšo plačo kot njihovi kolegi v domovini ali Nemčiji, vedo naj pa, da bodo imeli znatno nižje pokojnine.«

Kdor se hoče o napisanem sam prepričati, naj si nabavi brošuro o »konvenciji« v francoskem ali nemškem jeziku pri Schweizerische Bundeskanzlei, Eidgenössische Drucksachen- und Materialzentrale, 3000 Bern; ali v srbohrvatskem jeziku pri Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja Kidričeva 5, 61000 Ljubljana.

Zürich, decembra 1974.

A. PAULIN

Nekaj o zaposlovanju in vračanju

Pred nedavnim smo pojasnili organizacijo samoupravnih interesnih skupnosti za zaposlovanje v SR Sloveniji. V današnjem sestavku pa se bomo dotaknili

problema zaposlovanja in vračanja delavcev iz tujine.

Najbrž je znano, da imamo v tujini zaposlenih skoraj milijon jugoslovanskih delavcev in približno 80.000 iz Slovenije. Odhajali so v glavnem okrog leta 1970, vsa nadaljnja leta pa vse manj. Ne toliko zaradi tega, ker se tudi v tujini zmanjšuje povpraševanje po delavcih iz Jugoslavije oziroma nasploh, marveč predvsem zato, ker se vsak delavec že ob prihodu odloči, da v tujini ne bo ostal za vedno. Enemu so potrebni šilingi ali marke ali franki za dograditev hišice, drugemu zopet, da si bo kupil nekaj zemlje, tretjemu za majhno delavnico, četrtemu, da si bo kupil avto — in še bi lahko naštevali. Iz takih in podobnih razlogov so se naši ljudje leta odločali, da se zaposle v tujini. V domovini na njihovem območju ni bilo veliko prostih delovnih mest, da pa bi se odločali za zaposlitev drugje v Sloveniji, pa tudi niso bile vedno na razpolago vse možnosti (stanovanja, prevoz itd.), včasih pa se je bilo celo bližje zaposliti v tujini kot na primer v Sloveniji. Tudi taki razlogi so napeljali naše ljudi, da so se odločali za zaposlitev v tujini.

Kakšen pa je položaj danes, ko pišemo leto 1975? Poglejmo. V letu 1974 je odšlo na delo v tujino iz Slovenije vsega 1.200 delavcev, od tega 1.000 v Avstrijo, v druge evropske države pa okrog 200. V tem času se jih je vrnilo nad 2.000, to pomeni, da se je začel krog vračajočih, napovedan že pred nekaj leti. Trdil bo kdo, da so med delavci, ki so se vrnili, samo tisti, ki so morali oditi iz tujine zaradi odpovedi tujih delodajalcev. Pa ni tako. Nekaj jih je med njimi gotovo, saj v času odpuščanja za nekatere poklice res ni težko zelo hitro dobiti druge zaposlitve. Zato lahko povzamemo, da je med temi delavci večina takih, ki so si že zaželeli miru in varnosti, da jih ne preganja vsakdanji strah, ali bodo še imeli delo ali ne, in da se zaradi tega že izplača povprašati v domovini, kakšne in kje so možnosti za zaposlitev. Nekaj je med njimi tudi takih, ki se vrnejo kar čez noč, in naslednji dan so že na zavodu za zaposlovanje, da bi jih poslal na delo v kako organizacijo združenega dela.

Vendar tako hitro to tudi ne gre. Če je postopek za zaposlitev v tujini trajal nekaj tednov, potem tudi zaposlitev v domači organizaciji združenega dela ne more biti kar takojšnja. Zato obstoje predpisi o razmerju delavcev v združenem delu, obstoje komisije za sprejem v delovno razmerje, ki odločajo, kdo in kdaj ter na kakšno delovno mesto bo sprejet. Pri tem tako po ustavnih načelih kot po izhodiščih resolucije o družbeno-ekonomski politiki SR Slovenije za leto

1975 ni nobene razlike — da bi imel delavec iz tujine manj možnosti za zaposlitev kot domači delavec, kot mnogokrat napačno pripovedujejo. Oba imata pod enakimi pogoji enake možnosti za zaposlitev, če je le mogoče.

Treba je namreč vedeti, da smo v zadnjih letih zaposlovali v tujini pretežno delavce iz Pomurja, ker to samo ni bilo sposobno zaposliti vseh, ki so zrasli v delovno generacijo. Pa to ni težava, ki je nastala po drugi svetovni vojni. Že od nekdaj je bilo Pomurje prisiljeno, da pošilja presežek delavcev v tujino oziroma da gredo kot sezonski delavci po vsej Sloveniji in Jugoslaviji.

Politika regionalnega razvoja, določeno razvoja manj razvitih območij Slovenije, teži za tem, da se vsem delavcem zagotovi delovno mesto v domačem kraju. Rekel sem teži, kar pa ne pomeni, da je to mogoče izpeljati takoj. Potrebna so velika sredstva delovnih organizacij in družbenopolitičnih skupnosti, saj na primer postavitev tovarne s sto delavci ne stane majhnih denarjev.

Toliko dražje pa je to, če gre za večje obrate, kombinat in druge oblike proizvodnih obratov. Vendar se vsa prizadevanja že kažejo v tem, da se tudi v prihodnje zagotovi več možnosti za zaposlitev v domačem kraju. Če samo pogledamo, koliko je bilo v zadnjih letih v Pomurju odprtih novih obratov, koliko delavcev je dobilo zaposlitev, potem o tem najbrž ni treba več govoriti.

SR Slovenija potrebuje delavce, zlasti še kvalificiranih poklicev. Zato se tudi zaposlovanje le-teh iz tujine kaže kot zaželen oblika in služba za zaposlovanje Slovenije objavlja v tujini v časopisu Delo (ob sredah) prosta delovna mesta, ki jih ni mogoče zasedati iz domačih virov, v časopisu Večer pa bomo kmalu začeli objavljati prosta delovna mesta z razpoložljivimi stanovanjskimi možnostmi za delavce. Na podlagi take objave se lahko delavci neposredno javijo organizaciji združenega dela, ki objavlja prosta delovna mesta, in stopijo z njo v stik. Ta jih bo tudi obvestila, kdaj lahko nastopijo delo. Lahko pa se delavci javijo vnaprej, to je najavijo prihod pristojnemu komunalnemu zavodu za zaposlovanje.

FRANCI STARE
IZ »VEČERA«

Zakaj je pomemben svet podjetja v ZR Nemčiji

V povojnem obdobju je Zvezna republika Nemčija poskušala najti svoje poti za vpliv delavcev in sindikatov na družbene in ekonomske tokove življenja, seveda v njihovih družbenih okoliščinah.

To ni pot samoupravljanja po jugoslovanskem modelu, ampak lastna pot in oblika vpliva delavcev in sindikatov, ki se s skupnim nazivom imenuje: sistem soodločanja.

Organi, ki soodločajo v podjetjih v ZR Nemčiji, se imenujejo sveti podjetja (Betriebsrat). Ti sveti nimajo tako široke vloge kakor delavski sveti v Jugoslaviji, predvsem ne na področju pridobivanja in delitve dohodka, delitve osebnih dohodkov, investicijske politike, na področju razvoja itd. (kajti gre predvsem zato, da so proizvajalna sredstva v ZR Nemčiji v privatni lastnini), imajo pa dovolj pomembno vlogo, zlasti v območju delovno-pravne, higiensko-tehnične in socialne zaščite. Zaradi teh svojih osnovnih nalog so sveti podjetja pogosto zelo pomembna oblika, prek katere delujejo sindikati. Vsi sindikati, ki so vključeni v zvezo sindikatov Nemčije (DGB), kot tudi ostale napredne družbene sile v Nemčiji, so se dolgo borili za razširjenje pravic in pristojnosti svetov podjetij z namenom, da bi razširili področje soodločanja.

Četudi z zadnjimi spremembami zakona o ureditvi podjetij, ki je začel veljati leta 1972, niso bile sprejete vse zahteve sindikatov, je bil v primeri s prejšnjim zakonom kljub temu narejen korak naprej.

Tako svet podjetja po novem zakonu soodloča in sodeluje v naslednjih pomembnih vprašanjih:

- pri sprejemanju ukrepov za strokovno izobraževanje in prekvalifikacijo;
- pri odpovedih delavcem;
- pri podpisih tarifnih sprememb in podrobnosti v podjetju;
- pri določanju norm, akordov itd., kar je povezano z zaslužki;
- pri določanju časa, prostora in načina izplačila dohodka;
- pri določanju splošnih smernic in načrtov za letne dopuste in pri potrjevanju časovnega izkoriščanja dopustov;
- pri določanju premij in nagrad;
- pri dodeljevanju stanovanj, ki so last podjetja ter pri določanju višine stanarine.

Že iz teh primerov je videti, da je veliko vprašanj, ki se neposredno dotikajo tudi interesov jugoslovanskih delavcev (zaslužki, letni dopusti, odpovedi — zlasti v tej krizni situaciji). Na zadnjih volitvah za svete podjetja v letu 1972 jugoslovanski delavci zaposleni v ZR Nemčiji še zdaleč niso izkoristili zakonskih možnosti, da bi v svete podjetja kandidirali in izbrali večje število svojih predstav-

nikov (samo 22 članov svetov podjetja je bilo izbranih na okrog 500.000 zaposlenih Jugoslovancev v ZR Nemčiji). Ni si treba delati iluzij, toda jugoslovanski delavci bi imeli daleč več možnosti, če bi bili bolje zastopani v svetih podjetij — prav gotovo danes ne bi bilo toliko odpuščenih in tudi drugih problemov bi bilo verjetno manj.

Nekateri menijo, da je v tem trenutku v ZR Nemčiji veliko pomembnejših tem kot pa so zanesljivost delovnega mesta, zaposlitev in odpusti z dela, kar pomeni za delavce »biti ali ne biti«. Reči pa je treba, da tudi volitve za svet podjetja niso manj važne, ker je to naložba za naslednja tri leta, v katerih bo stanje, tako upamo, boljše kot danes.

Ravno zaradi tega, ker moramo misliti tudi na jutri, moramo sodelovati v kandidaturah za svete podjetij, moramo glasovati in izbirati najaktivnejše predstavnike jugoslovanskih delavcev, moramo biti prisotni.

Če bomo aktivno vključeni v volitve in adekvatno vključeni v svete podjetij, bomo izvršili ne samo našo internacionalno dolžnost do krepljenja soodločanja delavcev ampak bomo v istem trenutku ustvarjali tudi možnost, da na ta način največ pomagamo svojim rojakom.

R. J.
IZ »VEČERA«

Nogometni turnir v Holandiji

V počastitev dneva mladosti bo 24. in 25. maja v Holandiji nogometni turnir bratstva in enotnosti pod pokroviteljstvom jugoslovanskega ambasadorja v tej državi in ob pomoči izpostave jugoslovanskega podjetja »Industromontaža« v Rotterdamu. To podjetje bo na svoji ladji v Rotterdamskem pristanišču nudilo tudi prenočišče in hrano vsem tekmovalcem. Tekmovanje bo po vsej verjetnosti v Rotterdamu ali Den Haagu.

Na turnirju bo sodeloval lanskoletni zmagovalec turnirja, nogometni klub »Priateljstvo« iz Den Haaga, poleg tega pa bodo povabili še štiri ekipe iz Holandije, sodelovala pa bo še po ena ekipa iz Luxemburga, Belgije in ZR Nemčije. Gostitelj letošnjega turnirja pa bo nogometni klub Yug iz Bruslja.

Obvestili

»Lira« v Amriswilu

Mešani pevski zbor Lira iz Kamnika gostuje 28. maja v Amriswilu v Švici, kjer bo priredil koncert slovenskih narodnih in umetnih pesmi. Koncert bo v Kichgemeinde Haus, Romanshornstrasse, ob 20.15 uri. Na koncert ste vljudno vabljeni vsi rojaki, ki živite v tem delu Švice.

Slovenski otroci vabijo

V počastitev dneva mladosti, 25. maja, se bodo letos na ta dan že drugič zbrali slovenski otroci, ki živijo v Švici, na prireditvi, ki so ji dali naslov »Slovenski otroci vabijo«. V dvorani hotela Rössli-post v Unteribergu bo ob 10. uri dopoldne nastop slovenskih otrok, predvsem šolarjev, ki bodo pokazali, kaj so se naučili pri dopolnilnem pouku v preteklem letu. Njihov nastop bosta posnela ljubljanska radio in televizija, ki bosta iz tega gradiva sestavila priljubljeno mladinsko oddajo »Veseli tobogan.« Prireditve bosta vodila Jana Osojnikova in Marjan Kralj.

Po prireditvi, ki jo bodo pripravili otroci, bo še družabno srečanje slovenskih rojakov v Švici.

Upravni odbor SPD Triglav vabi slovenske rojake, da se v čim večjem številu udeležijo tega srečanja!

»Ustni časopis« v Švici, ZR Nemčiji in Avstriji

Skupina slovenskih novinarjev je v dneh od 11. do 13. aprila pripravila v Winterthuru v Švici, v Münchnu in na Dunaju izredno uspele prireditve z naslovom »ustni časopis«. Vse nastopajoče so poslušalci v vseh krajih izredno toplo sprejeli in pozorno sledili njihovim informacijam. V kulturnem delu sporeda sta nastopala operni basist Ladko Korošec in dramski igralec Boris Kralj, za narodno-zabavno glasbo je skrbel ansambel Gorenjci iz Radovljice, prireditve pa je povezoval priljubljeni napovedovalec Marjan Kralj.

Veseli smo zlasti, da je uspela prireditve v Winterthuru v Švici, kjer se je organizacije tega nastopa lotil Slovenski keg-

Fotoreporter Edi Šelhaus je pod to sliko napisal: »Kje pa so mački?«

ljaški klub, ki deluje kot podružnica Slovenskega planinskega društva »Triglav«, in je bila to prva večja njihova prireditve. Prav tako je bila organizacija te prireditve preizkušnja za novi odbor Slovenskega kulturnega društva »Triglav« v Münchnu, ki se v zadnjem času uspešno uveljavlja. Zaradi intimnega vzdušja, ki je vladalo med prireditvijo na Dunaju, pa je morda še najbolje uspel tamkajšnji nastop.

Poleg omenjenih umetnikov so še sodelovali: Jože Olaj za revije in list »Delo«, Branko Maksimovič, urednik posebnih izdaj »Večera«, Marjan Remic, odgovorni urednik Nedeljskega dnevnika, Jurij Holy

z radia Ljubljana, Franci Stare, predstavnik republiškega zavoda za zaposlovanje, Jože Prešeren, odgovorni urednik Rodne grude, za humor sta skrbela novinarja »Pavlihe« in Antene Evgen Jurič in Tone Fornezzi, novinar Antene Nestl Aljančič pa je predstavil nogometaša ljubljanske Olimpije Viliža Amerška. Turnejo je spremljal tudi predstavnik republiškega sekretariata za informacije France Poznič. Izvedbo te turnee slovenskih novinarjev in kulturnih delavcev med našimi rojaki na tujem so omogočila podjetja: Ljubljanska banka, Iskra — Gorenje, Slovenijales in Jugotekstil.

naši po svetu

Belgija

Pozdravi najstarejšega Slovenca

Naj se po dolgem času spet malo oglasim. Revma mi sicer precej nagaja, a vseeno še kar dobro nosim teh svojih 91 let. Imeti devetdeset let trdega dela za hrbtom ni kar tako, pa sem jih kar preživel, kakor vidite. Zdaj živim pri starejši hčerki in sem zadovoljen. Tudi zet ima silikozo in hčerka je v skrbeh zanj in ima z nami dosti opraviti. Jaz se pa letom kar po robu postavljam. Vsak dan grem malo na sprehod, da mi noge ne zdrevenijo. Vsi se čudijo, da sem še tako pokončne drže, saj je večina nas ostarelih knapov vsa sključena. Nedavno smo pokopali pri nas Ferdinanda Osojnika, ki je lani s svojo ženo rojeno Potiskovo v Oplotnici slavil zlato poroko, kar ste pisali tudi v Rodni grudi. Umrl je 17. januarja star komaj 75 let. V Kerkrade sem najstarejši med Holandci, ker Slovencev zdaj tukaj ni. V vseh društvenih sekcijah sem vpisan in vedno me povsod povabijo. Kar z avtom pridejo pome in me tudi nazaj pripeljejo.

Tako sem bil 22. februarja povabljen v Herlerheide na veselico folklorne skupine. Tam sem se srečal in spoznal z rojakom Ludvikom Vrbančičem, ekonomistom iz Amsterdama, ki ni mogel verjeti, da imam na plečih že toliko let in da tako lepo govorim slovensko, čeprav sem tako dolgo na tujem. Povedal sem, da je bila moja mama Slovenka in da sem ji obljubil, da ne bom nikoli pozabil, kar me je naučila. Spominjam se, da mi je takrat rekla, če boš to obljubo držal, boš dolgo živel in boš tudi vse hudo dobro prestal. Njene besede so se uresničile. Tako se vsak dan spominim moje dobre mame, ki že tako dolgo počiva v grobu. Živim po pameti. Po sedmi uri zvečer nikoli ne jem in ne pijem več in grem zgodaj počivat. Zvedel sem, da bodo tukaj organizirali skupinsko potovanje na počitnice v Slovenijo letos 27. junija. Potem se bomo prav gotovo spet srečali v domovini. Upam, da bo tudi moj nečak Ivan uredil svoj dopust tako, da me bo spet kam popeljal po domačih krajih.

FRANC BELINC, KERKRADE

Enaindevetdesetletni rojak Franc Belinc iz Kerkrade, najstarejši Slovenec v Holandiji, v krogu svoje številne družine

Francija

Društvo Jadran proslavilo dan žena

V nedeljo 9. marca popoldne ob 15. uri smo se zbrale v društvenem lokalu Bach v Freymingu, da proslavimo praznik žena. Pri organizaciji te slovesnosti smo se potrudile, da bi bilo vse čim lepše in čim boljše. Število žena je bilo kar lepo — blizu osemdeset. Iz društvene blagajne so nam prispevali, da smo postregle z dobrim prigrizkom in pijačo. Potice, torte in drugo pecivo so pa prispevale tudi številne navzoče žene same. Za poskočne viže je poskrbel Karli Škruba z bratoma Jožetom in Mirkom Zdravičem.

Program smo skrbno izbrali. V uvodni besedi je predsednik Jadrana Jože Zdravič pozdravil zbrane žene in se jim zahvalil za tako lepo udeležbo. Zatam sem jaz spregovorila o pomenu tega praznika. Sledile so recitacije. Pesmi o naših mamicah so prisrčno recitirale sestrice Devene Fabienne in Lavrence ter Lidija Sajovec. Sledile so pesmice z glasbeno spremljavo. Peli sta Marlenka Sajevec in Franci Pouh ml.

Ob zaključku moram naglasiti, da gre za tako lepo uspelo proslavo zahvala članicam, ki so pomagale pri organizaciji, ter tudi vsem tistim, ki so za slavlje prispevali razne sladice. Tako smo se res prav veselo zabavale do poznih večernih ur. Upam in želim, da bomo tudi v prihodnjih letih tako lepo počastili ta praznik.

KAROLINA ŠKRUBA

Nov slovenski grob

Prav ob dnevu žena, 8. marca letos, je umrla dolgoletna članica našega društva Triglav, Francka Gregorčičeva. V Francijo je prišla z možem in dveletnim sinom leta 1937. Vse do leta 1944 je njen mož delal v rudniku v Merlebachu. V tem letu je bil smrtno zadet od enega zadnjih nemških vojni letal, ki so obstreljevala Freyming. Umreti je moral še mlad, bilo mu je komaj 33 let. Zapustil je ženo Tončko s tremi majhnimi otroki — Lojzek je imel takrat devet, Majda tri in Berti 2 leti. Sama se je prebijala z majhno pokojnino skozi vsa ta leta in spravila otroke do zaslužka. Bila je res dobra skrbna mati, saj je živela samo za svoje otroke, vnukinje in vnučka. Vselej jim je rada pomagala, če je le mogla. Kako so jo cenili v naši naselbini, je pokazal tudi njen pogreb. Njenega pogreba so se polnoštevilno udeležili člani vseh treh tukajšnjih slovenskih društev: Triglava, Jadrana in sv. Barbare. Tudi domačinov, ki so jo poznali, je bilo lepo število. Vsi jo bomo ohranili v trajnem spominu! Naj bo plemeniti slovenski ženi in materi lahka tuja zemlja!

MIHELCA GJEREK

Jubilej

V Tucquegnieuxu v Franciji je 3. maja praznoval 75-letnico slovenski učitelj Janko Jankovič, ki se je leta 1931 priselil v bližnji Giraumont, kjer je začel otroke naših izseljencev, zaposlenih v tamkajš-

njem železnem rudniku, poučevati slovenščino. Otroci, ki jih je takrat poučeval, so že zdavnaj zrasli v može in žene, ki imajo družine in otroke, katerim je tudi že bil učitelj lepe slovenske besede. Njegovo delo med našimi rojaki v Franciji pa je poleg učiteljevanja globoko poseglo tudi na druga področja slovenskega kulturnega življenja v Franciji, ki je bilo v letih med obema vojnama živo razgibano. Janko Jankovič je poučeval glasbo, bil je pevovodja, pridno je pomagal pri dramskih nastopih, režiral je slovenske igre itd. Tudi sicer je učitelj Janko Jankovič zelo znan med našimi rojaki, ki se radi obračajo nanj kadar potrebujejo prevode uradnih listin, ali sestavo raznih vlog: npr. prošnje za pokojnino, za potne listine in podobno.

Jubilantu čestitamo k življenjskemu jubileju.

ZDA

Umrli je Michael R. Kumer

Dne 26. januarja letos je v svojem domu v Pittsburghu nenadoma za srčno kapjo umrl znani društvenik in kulturni delavec med ameriškimi Slovenci, posebej še v zahodni Pennsylvaniji, Michael R. Kumer.

Z njegovo smrtjo je nastala velika vrzel med ameriško slovensko javnostjo v Pittsburghu, Pa., in njegovi okolici, kjer je bil pokojni izredno delaven organizator društvenega in javnega udejstvovanja. Preudarno je načrtoval prireditve ter zatem agitiral osebno in v časopisih (v Prosveti in drugod), da so te dosegle uspeh. Bil je točen in zanesljiv pri delu, pošten in stvaren, jasen v govoru, razlagi, v argumentih ter iskren družabnik. Zares je bil velik in navdušen fraternalist, kakor je upravičeno naglasil v svojem poslovilnem govoru Joseph L. Culkar, ko je dejal: »Mike je bil fraternalist 24 ur na dan.«

Pokojni Michael R. Kumer je bil rojen pred triinšestdesetimi leti v Universal, Pa., predmestju Pittsburgha, kjer je kasneje vrsto let vodil trgovino. Njegovi starši, ki so umrli že pred časom, izhajajo iz Hotavelj na Gorenjskem.

Član Slovenske narodne podporne jednote je bil od mladih nog. Bil je večletni predsednik društva Comets št. 715 SNPJ, predsednik angleško poslujoče federacije SNPJ v zahodni Pennsylvaniji, sodeloval je pri slovenskem radio klubu v Pittsburghu, pri rekreacijskem centru SNPJ v Ennon Valley, Pa. Blizu triinšestdeset let je bil član glavnega odbora SNPJ. V glavni odbor je bil prvikrat izvoljen leta 1941 na konvenciji v Pittsburghu in to za prvega podpredsednika SNPJ. Leta 1946 je bil na konvenciji v Evelethu, Minn., izvoljen v glavni nadzorni odbor, od leta 1952 do smrti pa je bil predsednik glavnega nadzornega odbora. Predsedoval je

konvencijam SNPJ leta 1958, 1962, 1970 in 1974. Več let je bil tudi član Hrvatske bratske zajednice. Na vabila je večkrat nastopil kot govornik na prireditvah društev.

Ob začetku druge svetovne vojne je bil vpoklican k vojakom, kjer so ga uvrstili k obveščevalnemu oddelku kot podporočnika. Služil je v Angliji v Londonu, kjer se je moral učiti slovenščine. Po takratnem (Churchilovem) načrtu so namreč nameravali usmeriti invazijo na Nemčijo prek Balkana, ta načrt so pa kasneje spremenili.

Pokojni Michael je bil zelo uspešen pri vodstvu organizacij. Njegov inteligentni nastop in tekoča beseda sta bila zelo upoštevana pri društvenikih. Znal je utrditi prehode med prvo in drugo generacijo naših izseljencev v Ameriki. Spoštoval je stare kot mlade in rade volje je sprejemal dobre nasvete od vsakogar.

Pisec tega spomina je bil z Michaelom devet let skupaj v glavnem nadzornem odboru. Zaupal nam je, da so mu pri socialni in narodnostni opredelitvi duhovno vodilo Cankarjeve ideje. Tako je razumeval pravično borbo narodov, posebno jugoslovanskega, kateremu je pomagal glosno in z dobro besedo. S problemi članstva Slovenske narodne podporne jednote je bil dobro seznanjen. Za člane se je pozanimal, kjerkoli se je srečeval z njimi. Za bralce in prijatelje Prosvete bo ostal nepozaben, saj so v njem imeli moža, ki je globoko razumel pomen časopisa za starejše članstvo in njegovo težnjo, da se podaljša življenje Prosveti. Na predvečer pred pogrebom so v pogrebni kapeli ob navzočnosti mnogih, ki so se prišli posloviti od pokojnega, zapeli pevci Pittsburskega okteta. Na pogreb, ki je bil v soboto 1. marca, je prišlo od blizu in daleč veliko znancev in prijateljev.

V imenu glavnega odbora SNPJ se je v angleščini poslovil od pokojnega nekdanji predsednik Joseph L. Culkar, ob grobu pa blagajnik federacije SNPJ Ernie Kvartich, v slovenščini pa mu je spregovorila v slovo Mary Prašnikarjeva, članica slovenskega radio programa v Pittsburghu, Pa. Člani SNPJ so se udeležili

pogreba v ogromnem številu. Kapela Gross je bila prepolna, v žalnem sprevodu je bilo 60 avtomobilov. Pokopan je na Plum Creek Cementary.

Pogreba so se udeležili glavni odborniki SNPJ iz Chicaga: Joseph L. Culkar, Frank Groser, Joe Umeck, Frank Janiga; iz Waukegana Ill. Anton Kerzic Jr., iz Clevelanda: Jennie Zaman, Doris Sadar, Dennis Eckart in Richard Tomšič; iz Pennsylvanije: John Fabec, Pete Elish, Frances Sylvester, Stella Murn, Edvard Ramouš, Thomas Florence in Edvard Kuzma, dalje predsednik clevelandske federacije društev SNPJ Douglas Elersaich, John Urbas od zahodne pennsylvanske federacije in John Merak ml., urednik Zjedničarja, glasila Hrvatske bratske zajednice.

Dragi naš prijatelj Michael, kaj na ti povem v slovo?

Velikokrat si prihajal med nas, se z nami pogovarjal, poveselil in spregovoril tudi o žalostnih rečeh. Kot odbornik pri društvi in glavnemu odboru SNPJ, si zavzeto opravljal pomembno delo, kjer te bo zelo težko nadomestiti. Vselej smio bili veseli srečanja s teboj. Odslej te bomo žal, srečevali le še v mislih. V njih pa ostajaš ves tak, kakršen si bil: bister, kremenit, preprost in dober. V vsem tem pa tako velik, tako bratski, tako zares človeški, tako zares vreden spomina.

Pokojni zapušča užaloščeno soprogo Anno, rojeno Groserjevo, sina Dennisa, hčerko Marlin, brata Maksa in Lojzeta ter drugo sorodstvo. Ob izgubi dobrega soproga, očeta, brata, strica in idealnega fraternalista izrekamo užaloščeni družini in sorodnikom naše globoko sožalje.

LOUIS KAHERLE

Letošnja mož in žena leta

Na slavnostnem banketu, ki ga je priredila clevelandska federacija devetih slovenskih narodnih domov 16. marca v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu, so proglasili letošnjo ženo in moža leta. Te izjemne počastitve sta bila letos deležna znana kulturna delavka, koncertna pevka in napovedovalka v slovenski radijski oddaji na programu WZAK v Clevelandu Cilka Dolgan-Valenčičeva, ki je bila izvoljena za ženo leta. Za moža leta pa so izbrali Louisa C. Finka, ustanovnika in zelo aktivnega člana federacije, predsednika slovenskega doma na Maple Heights, člana pevskega zbora Planica idr.

Novi pevovodja Glasbene matice

Pevski zbor Glasbene matice v Clevelandu je dobil novega pevovodjo Vladimirja Malečkarja. Pod njegovim vodstvom je zbor nastopil na koncertu, ki so ga priredili v soboto 22. februarja v Slovenskem narodnem domu na St. Clair cesti. Po koncertu je bila družabna zabava z večerjo in plesom.

Sto dolarjev za Prosveto

Ernest Kvartich, blagajnik angleško poslujoče federacije društev SNPJ v zahodni Pennsylvaniji iz Bridgevilla, je poslal sto dolarjev za tiskovni sklad časopisa Prosvete. Denar so zbrali člani navedenih društev. Obenem je rojak Kvartich pripomnil, da se bo federacija tudi zelo potrudila pri organizaciji gostovanja ansambla Mihe Dovžana iz Slovenije v letošnjem septembru. Povedali smo že, da to gostovanje organizira Slovenska izseljenska matica, čisti dohodki od nastopov pa so namenjeni za tiskovni sklad Prosvete.

Petindvajset let šolninskega sklada SZZ

Na pobudo ustanoviteljice organizacije Marie Prislandove je Slovenska ženska zveza leta 1943 na svoji konvenciji sprejela predlog, da se pri zvezi ustanovi šolninski sklad, iz katerega bi nadarjeni slovenski študentje iz revnejših družin prejeli potrebne štipendije za nadaljnje šolanje. Na prihodnjem zasedanju glavnega odbora je bil zatem predložen osnutek, ki je bil odobren in sprejet. Vse to pa se je dogajalo med zadnjo svetovno vojno. Članice zveze so se zavdale, da bo tudi po vojni opustošena rojstna dežela potrebovala pomoč in so se zato odločile, da bodo zbrale 10.000 dolarjev, katere bodo razdelili na dva dela: 5000 dolarjev na šolninski sklad Zveze, 5000 dolarjev za pomoč domovini. Vsoto so zbrale do leta 1949.

Prvi trije štipendisti SZZ so bili v šolskem letu 1949/50 Marie Bombach iz Detroita, Mich., Donald Clark iz Sheboygana, Wis. in Frederik Pahula iz Sudana, Mich. V 25 letih je SZZ iz štipendijskega sklada razdelila potrebnim študentom 15.000 dolarjev. Zvezina skupna pomoč po vojni prizadeti domovini (posamezne podružnice so pošiljke z živili, obleko, zdravili itd. same odpošiljale) zajema vrednost nad 34.000 dolarjev.

(PO ZARJI, DEC. 74)

Slovenski trio v Clevelandu

Naši bralci iz Clevelanda so nam z veseljem poročali o gostovanju slovenskega godalnega tria, ki se je na svoji turneji po Združenih državah Amerike ustavil tudi v Clevelandu. Slovenski godalni trio sestavljajo violinist Dejan Bravničar, violist Pavel Škabar in čelist Ciril Škerjanec, ki se jim je na gostovanju po ZDA pridružil še francoski gost, oboist Peirre Feit. Kritik v clevelandskem dnevniku »Plain Dealer« je zapisal, da je gostovanje v njihovem mestu izredno uspelo, poslušalci pa da so še s posebnim zanimanjem sledili krstni izvedbi »Koncertne

improvizacije«, ki jo je posebej za ta ansambel napisal slovenski sodobni skladatelj Ivo Petrič. Vsem poslušalcem, posebno še slovenskim rojakom v tem mestu, je ta koncert predstavljal izredno doživetje.

Priznanje

Mladinski pevski zbor na Waterloo cesti v Clevelandu, ki se zdaj imenuje pevski zbor krožka št. 3 SNPJ, je lani praznoval štiridesetletnico obstoja. V tem času se je zbor nekajkrat pomladil. Na jubilejni slovesnosti je prejela spominsko darilo in plaketo znana clevelandska društvena delavka, glavna blagajničarka in dolgoletna tajnica krožka št. 7 Progressivnih Slovenk, Millie Bradač Terbižanova, ki je kot deklica obiskovala slovensko šolo Slovenskega narodnega doma na St. Clair cesti. Ta šola je po odhodu slovenske gledališke igralka Avguste Danilove, ki je nekaj časa vodila v Clevelandu slovensko igralsko šolo, orala ledino pri vzgoji slovenske mladine v Ameriki. Šola sta dolga leta vodili znani slovenski kulturni delavki Mary Grill Ivanush in Tončka Simčičeva. Rojakinji Bradačevi čestitamo k zasluženemu priznanju!

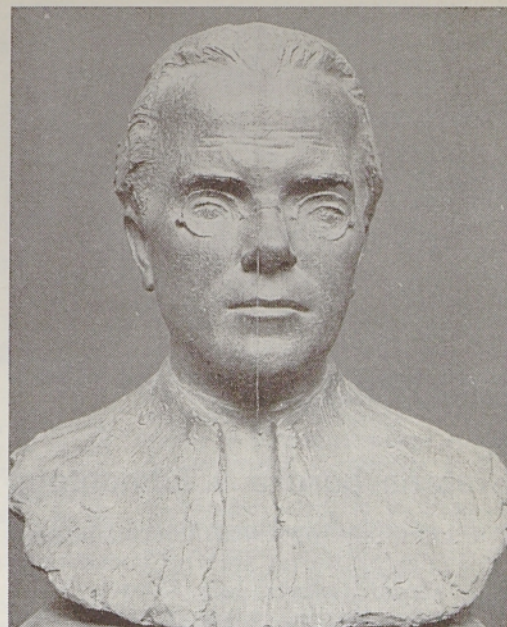
Kanada

Odkrili bodo kip pesniku Simonu Gregorčiču

V Torontu v Kanadi že od leta 1959 deluje Slovensko kulturno društvo, katerega ustanovitelji so bili pretežno primorski Slovenci. Zato so tudi svoje društvo poimenovali po »goriškem slavčku«, pesniku Simonu Gregorčiču. Društvo živahno deluje. Prireja razne prireditve, ki so vedno dobro obiskane, organizira izlete v staro domovino itd. Kilometer od Toronta ima društvo svoj počitniški center, ki je poleti poln obiskovalcev.

Na letnem občnem zboru, ki je bil v letošnjem januarju, so izvolili v odbor naslednje člane: za predsednika Štefana Humarja, za tajnika Ivana Dolenca, za ostale odbornike pa F. Seljakovo, Viktorja Grlja, Jožeta Kanalca, Branka Česnika, Metoda Serazima, Jožeta Gorjupa, Lidijo Žgavec, Ivana Vičiča, Ivana Jagodnika, Joa Viteza, Mira Žgavca in Draga Reparja.

Že lani so se pri društvu dogovorili, da bodo v parku na svojem zemljišču postavili doprni kip pesnika Simona Gregorčiča, po katerem se društvo imenuje. Kip je po posredovanju Slovenske izseljenske maticе izdelal slovenski akademski kipar Zdenko Kalin, profesor na akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Doprsni kip, ki je po oceni strokovnjakov izredno uspel, je narejen po osnutku kipa, ki stoji v šoli Simona Gregorčiča v

Kip Simona Gregorčiča, delo akademskega kiparja Zdenka Kalina

stari Gorici. Kip bo stal na primernem podstavku, na katerem bodo vklesani stih iz Gregorčičeve pesmi. Kip bodo slovesno odkrili 22. junija. Društvo je povabilo kiparja Zdenka Kalina, da bi kot njihov gost obiskal Kanado in bil navzoč pri odkritju. Zaradi prezaposlenosti pa umetnik prijaznega povabila žal ni mogel sprejeti. Pobuda, da je naše društvo postavilo daleč na kanadskih tleh spomenik slovenskemu pesniku, ob katerem se bodo rojaki zbirali na prireditvah v svojem prostem času, je hvale vredna in zasluži vse priznanje.

V Montrealu so ustanovili klub kanadskih Jugoslovanov

Na pobudo večjega števila starejših in novjših jugoslovanskih izseljencev je bil lani konec oktobra ustanovljen klub kanadskih Jugoslovanov v Montrealu, enem največjih kanadskih mest. Že v prvih mesecih se je v klub včlanilo blizu sto članov. Med njimi so rojaki iz vseh krajev Jugoslavije, ki jih povezuje ista želja, da s skupnimi prizadevanji razvijajo svoje kulturno in športno življenje v Kanadi ob složnem sodelovanju s kanadskimi, quebeškimi in jugoslovanskimi ustanovami. Posebno pozornost bodo člani društva posvetili novim jugoslovanskim priselencem in jim pomagali pri iskanju primerne zaposlitve. V okviru društva so ustanovili številne kulturne, prosvetne in športne sekcije, ki bodo prav gotovo pritegnile še številne nove člane. Predsednik kluba je inž. Rade Markovič. Ena prvih prireditev novoustanovljenega kluba je bil tretji tradicionalni bal jugoslovanskih izseljencev, katerega so se udeležili tudi številni ugledni Kanadčani in jugoslovanski ambasador Peter Babič s soprogo.

O delu krožka slovenskih žena v Sydneyu

Krožek slovenskih žena pri Slovenskem društvu Sydney že vrsto let pridno dela. Pobudnica njegove živahne dejavnosti je že leta dosedanja predsednica ga. Anica Staretova. Na vseh piknikih tega društva v Horley parku, na vseh zabavah, ki jih to društvo organizira, najdemo neumorno Anico z njenimi pomočnicami, članicami Zenskega krožka. Neumorne so v kuhinji, pri pogrinjanju in aranžiranju miz, pranju prtov in narodnih noš, likanju in ne vem kaj še vse, in seveda pri večnem pripravljanju in peki potic, kuhanju »kranjskih z zeljem« itd. Le kaj bi pri Slovenskem društvu brez teh pridnih ženskih rok? Tudi tu polno drži pregovor, da ženske podpirajo tri hišne vogale...

»Anica, kako dolgo že vodiš delo krožka slovenskih žena?« sem povprašala predsednico.

»Približno tri leta. Letos smo pa izbrale za predsednico go. Koželjevo, ker je delo vse bolj organizirano in je kar prav, da se tudi druge privadijo in vključijo v skupno delo.«

»Koliko članic ima krožek?«

»Na občasne sestanke jih pride mnogo manj, kakor jih pa pri delu dejansko pomaga. Kajti Sydney je zelo veliko mesto, Slovenci pa živimo v njem raztreseni. Mnogokdaj se je treba s članicami pogovoriti kar prek telefona. Na žalost, moram reči, da nas članic ni posebno veliko. Kar precej je še tukaj okrog Slovenk, ki bi se lahko vključile in nam priskočile na pomoč. A kaj, najbrž nimajo občutka in volje do skupnega dela, seveda je pa tudi prijetneje plesati in se zabavati za mizo, kakor pa včasih dolgo v noč delati v kuhinji, in to brezplačno iz golega idealizma.«

»Kaj pa ti, Anica, si nikoli ne zaželiš, da bi bila gost in ne delavka, ko vidiš druge, kako se zabavajo?«

»O, da, prej ko sem bila predsednica in za vse odgovorna, sem si tega dostikrat zaželela. Pa tudi dvojce majhnih otrok imam. Zelo rada bi bila na piknikih več z njima. A kaj, ko me je vedno preveč vezal občutek dolžnosti do društva in rojakov, ki želijo biti postreženi. Zdaj pa, ko smo si na zadnjem sestanku izbrale novo predsednico in smo si delo razdelile tako, da pridem na vrsto morda le enkrat mesečno za delo v kuhinji, se pa seveda lahko tudi naplešem in poklepetam z rojakinjami. Sicer pa je bilo tudi prej prijetno. Čeprav je delo naporno, smo rade delale in bile smo zadovoljne, če so nas rojaki pohvalili, da so bile naše jedi okusne in res domače. To je bilo naše plačilo za trud.«

»Kdaj pa se je vaš krožek pri delu najbolj izkazal?«

»Pravzaprav smo uspešne pri vsakem pikniku in zabavi, saj moramo stalno postreči več kot stotim rojakom. Največ gostov smo pa imele ob Slakovi turneji in ob obisku ljubljanskega škofa dr. Leniča. Takrat smo imele res dela čez glavo, saj smo morale postreči kar s štiri-sto kompletnimi kosili. Tudi ob gostovanju ansambla Savski val se je naš krožek izkazal. Ves čas njihovega bivanja med nami so bili člani ansambla tudi gostje na naših domovih. Obenem smo pa tudi kuhale, pekle in stregle na obeh njihovih dobro obiskanih prireditvah. Tudi ob vsakoletnem silvestrovanju se moramo potruditi, saj pripravimo slavnostno večerjo za blizu tristoletdeset rojakov, potem so tu še razne proslave, pa pikniki, katere sem že omenila...«

»Ali je delo krožka v glavnem povezano le s kuhinjo?«

»Da, večidel. Organiziramo pa tudi razne loterije, srečolove in izlete...«

Zahvalila sem se ge. Anici za zanimiv razgovor v imenu vseh nas, ki tako radi zarežemo v naš dobri slovenski kruh, da o orehovitih in rozinovitih poticah sploh ne govorim. Dobro, kot naš domači kruh, so pa tudi roke marljivih in nesebičnih žena tega krožka, ki premnogokrat od nas ne slišijo niti preproste besedice: hvala za to, kar nam nudijo. Srečno, Anica, Adrijana, Gizelka, Saša, Neva, Marjana, Marija, Marica, Valenčičeva, Želetova in še vse druge, katerih imena zaradi njihove skromnosti ostajajo skrita.

DANICA NOVAK

Na pristni slovenski kmečki ohceti, ki jo je organiziral Slovenski klub Planica, sta se v Wolongongu v Avstraliji letos 5. aprila poročila simpatična Marija Živkova in Lenart Jazbec, ki vam ju predstavljamo na sliki. Dva dni zatem sta mladoporočenca z JAT-ovim letalom, ki je odprl direktno letalsko zvezo med Avstralijo in Jugoslavijo, iz Sydneya odpotovala na medene tedne v Slovenijo. Prosta vožnja v domovino in nazaj, je bilo lepo darilo JATA, ki je mladi par zelo razveselila

Na praznovanju srebrne poroke Jožeta in Marije Kovačič v Edmontonu

Srebrna poroka v Edmontonu

V Edmontonu, provinca Alberta, je pred nedavnim praznoval srebrno poroko znani društveni delavec Jože Kovačič, ki se je z ženo Marijo, rojeno Šarič, poročil 8. marca 1948 v Poljčanah na Štajerskem. Jože Kovačič je sodeloval pri Slovensko-kanadskem društvu v Edmontonu kot predsednik, zdaj pa je v društvu blagajnik. Zlasti je vedno ponosen na svoje sodelovanje v narodnoosvobodilni vojski, saj je bil član 6. proletarske brigade, ki se je borila na sremski fronti.

Ob lepem jubileju so prizadevnemu odborniku čestitali številni člani, jubilejnim voščilom pa se pridružujemo tudi mi. Še veliko srečnih, skupnih let!

Deset let našega društva

Slovensko-kanadsko društvo v Edmontonu je lani praznovalo deseto obletnico ustanovitve. V tem času je društvo tako napredovalo, da ima danes približno 3 in pol akre veliko lastno zemljišče, kjer ima društvene prostore. Na tem zemljišču imamo dvorano in poseben prizidek za serviranje jedi in pijač, kadar imamo piknike, dalje prostor za parkiranje vozil in za piknike. Zemljišče je kilometer daleč od Edmontona, od dveh strani obdano z gozdom, na ostalih dveh pa z drevoredom. Društvo je letos prejelo denarno pomoč od province Alberta, kar bomo koristno uporabili za nabavo raznih rekreacijskih pripomočkov.

V Edmontonu imamo tudi mladinsko organizacijo — Slovenian-canadian Youth Club, ki ima zdaj 36 članov in veliko načrtov za delo v prihodnjih letih. Predsednik mladinskega odbora je Ed Zdravko Zupet.

Mladinska organizacija je seveda tesno povezana s centralnim odborom Slovenskega društva v Edmontonu. Vse naše prireditve so večidel po slovenskih običajih — kakor silvestrovanje, pustovanje, vinska trgatev in podobno. Načrtujemo ustanovitev folklorne skupine. Imamo pa še nekaj težav. Manjkajo nam ustrezne učne knjige.

SLAVKO ZUPET

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE GROSUPLJE

Gradbeno podjetje je bilo ustanovljeno 27. avgusta 1947. leta. Vse od ustanovitve dalje ga uspešno vodi sedanji generalni direktor podjetja Alojz Nebec. Iz majhnega gradbenega podjetja so se pod njegovim vodstvom povzpeli v sam vrh gradbeništva Slovenije.

»Pri razvoju podjetja smo se trudili,« je rekel generalni direktor, »da nismo zanemarjali nabave najpotrebnejše mehanizacije in opreme, veliko pozornost smo posvetili tudi organizacijskim in kadrovskim vprašanjem, gradnji stanovanj za delavce in gradnji samskih domov. Skrbeli smo tudi za oddih in rekreacijo ter v ta namen zgradili počitniški dom v Piranu in v Kranjski gori.«

»Do sedaj smo zgradili v raznih krajih Slovenije in tudi zunaj nje veliko najrazličnejših gradbenih objektov, predvsem velja to za Ljubljano.«

Se smo kramljali s tovarišem Nebcem o uspehih podjetja, o njegovi rasti in skrbi za zaposlene delavce. Povedal nam je, da podjetje zaposluje v tem času približno 2.000 ljudi, nadaljnjih 300 delavcev pa nameravajo še v letošnjem letu pritegniti k delu. Manjka jim polkvalificiranih in kvalificiranih gradbenih delavcev.

Omeniti moramo, da podjetje gradi veliko stanovanj za tržišče. Vsi rojaki na tujem, ki bi želeli podrobnejše informacije o nakupu stanovanj, se lahko neposredno na upravi podjetja v Grosupljem zanimajo za pogoje nakupa.

MOTEL TURIST

Na odcepu z glavne ceste Ljubljana—Zagreb, 18 km od Ljubljane, stoji moderen, udoben motel, kjer si popotnik lahko privoščijo počitek in se okrepča ter osveži v tamkajšnjem bazenu. Motel ima tudi odlično kuhinjo, udobna prenočišča, restavracijo, disco taverno, teraso, sauno, camping in seveda čudovito okolico. Iz motela so odlične možnosti za krajše izlete v bližnjo okolico — Taborsko jamo, na Muljavo, na Polzevo, v prelepo dolino Krke in drugim.

V bližini prihodnosti pripravljajo za rekreacijo štiristezno avtomatsko kegljišče. Kolektiv motela se priporoča za obisk in zagotavlja, da se bo vsak obiskovalec razveselil ob prijetni domačnosti in solidni postrežbi ter udobnosti motela.

GOSTINSKO PODJETJE POLŽEVO

Na križišču cest Višnja gora—Grosuplje in Žalna—Polzevo zavijemo na levo, gremo skozi Kriško vas v smeri Polzevo in že smo pri hotelu Polzevo. Okrepčali se bomo v hotelu, odpočili pa na lepih sončnih ali senčnih jasnih, ki jih je tu na pretek. Tukaj so tudi odlični smučarski tereni, zato so v ta namen postavili krajše smučarske vlečnice.

Gostinsko podjetje Polzevo, ki upravlja s hotelom, vabi na obisk rojake iz tujine in vse občane, ki jim je do prijetnega oddiha v mirnem ktičku in gostoljubnem okolju.

KOVINOSTROJ GROSUPLJE

je tovarna gostinske opreme, ki izdeluje, montira in projektira opremo za vse tipe kuhinj, slaščičarn, samopostrežnih restavracij in drugih gostinskih ali sorodnih obratov. Izdeluje tudi toplotne, hlajene, nevtralne in kombinirane elemente, točilne in druge pulte, samopostrežne in ostale linije. Poleg omejenega opravlja še razne usluge. Vsi elementi njihove proizvodnje so iz najkvalitetnejše nerjaveče pločevine.

LESNINA LJUBLJANA — TOZD SPLOŠNO MIZARSTVO GROSUPLJE

Pomanjkanje delovne sile čutijo tudi v tem delovnem kolektivu, kar pa velja za vse delovne organizacije v grosupeljski občini. Imajo moderno proizvodno dvorano, opremljeno z najsodobnejšimi stroji, v kateri dela samo 1 izmena delavcev, ker za drugo izmeno ne morejo dobiti novih ljudi.

Njihova proizvodnja je ploskovno pohištvo za šole in vrte, hotele in pisarne ter laboratorijsko pohištvo. Njihovi izdelki so izdelani po naročilu in serijsko v razmerju 50 proti 50. Poleg tega izdelujejo tudi ekskluzivne spalnice »Aleksandra« in »Adriana«.

EUROTRANS RIBNICA — TRANSPORT GROSUPLJE

Eurotrans Ribnica je podjetje za mednarodni transport in špedicijo. V Grosupljem posluje njihova organizacijska enota »Transport Grosuplje«, ki zaposluje 120 voznikov iz vseh krajev Slovenije. V poslovanju usmeritvi je enota do sedaj angažirana 80 % na mednarodnem prevozu blaga. Z intenzivnim delom vseh zaposlenih so se uveljavili tudi zunaj meja naše domovine. S preselitvijo vseh služb, ki sedaj gostujejo po raznih predelih Ljubljane, v nove poslovne prostore v Grosupljem, bo tudi občina čutila utrip nove organizacijske enote Eurotransa. Po načrtu bodo vsa gradbena dela pri postavitvi nove hale za popravila vozil in poslovnih prostorov končana v avgustu letos.

BLACK & DECKER TUDI V JUGOSLAVIJI

V Grosupljem je začela z obratovanjem nova OZD Black & Decker — Jugoslavija za proizvodnjo električnega ročnega orodja, priključkov in pribora. Zgrajena je bila na podlagi skupnega vlaganja tujega in domačega partnerja. Proizvodni program obsega hobby vrtnale strojčke in priključke, ročno električno orodje za industrijsko uporabo in pribor.

Dejavnost podjetja pa ni omejena le na proizvodnjo, temveč tudi zastopanje družbe Black & Decker pri prodaji ostalih proizvodov, ki niso v proizvodnem programu OZD Black & Decker — Jugoslavija. Naš naslov je:

BLACK & DECKER — JUGOSLAVIJA
61290 GROSUPLJE,
telefon (061) 771-021

TRGOVSKO PODJETJE TABOR

se ukvarja s trgovino na debelo in drobno. Ima 37 trgovin v raznih krajih grosupeljske občine in tudi zunaj nje. Trenutno je zaposlenih v podjetju 165 ljudi, imajo pa še 54 vajencev trgovske stroke. V Grosupljem je centralno skladišče za oskrbovanje lastnih trgovin z živilskimi artikli in blagom dnevnne potrebe. Podjetje je sestavna organizacija združenega dela ABC. Skupni interesi povezovanja so rodili že vidne uspehe, predvsem na komercialnem področju.

TEKSTILNA TOVARNA MOTVOZ IN PLATNO

je ena izmed najstarejših tovarn v grosupeljski občini. Kolektiv tovarne je v letih poslovanja večkrat prehodil trnjevo pot, po vojni pa je doživel najhujšo krizo v letu 1968. Med glavnimi vzroki je bila premajhna pozornost uvajanju novih surovin v proizvodnjo. Preusmeritev in povečanje proizvodnje, predvsem na embalažo, vrvi in platna iz sintetičnih vlaken, se je podjetju kmalu obrestovalo. Danes ni več nobenih dilem okrog nadaljnega razvoja, kajti usmeritev je jasna. Podjetje skrbi tudi za standard zaposlenih; ima obrat družbene prehrane, tovarna razpolaga z 18 lastnimi stanovanji, vlaga pa tudi dosti sredstev za individualno izgradnjo. Do leta 1976 ima kolektiv v načrtu, da reši najbolj kritične stanovanjske primere zaposlenih.

STANOVANJSKO KOMUNALNO PODJETJE

Podjetje v letošnjem letu praznuje 10-letnico obstoja. Ima zaposlenih 60 ljudi, za svoj nadaljnji razvoj pa misli zaposliti še večje število delavcev. Podjetje se ukvarja s stanovanjskim gospodarstvom, komunalno dejavnostjo ter gradnjo in vzdrževanjem vodovodov.

V naselju Grosuplje vzdržuje ceste, zelenice, pokopališče, opravlja smetarske usluge, skrbi za kanalizacijske naprave, opravlja prevozne in strojne usluge, pleskarske, zidarske in minerske storitve. Podjetje je pooblaščen za izdelavo lokacijske dokumentacije za pridobivanje, urejanje in oddajanje stavbnih zemljišč. Od leta 1970 dalje so dobili v upravljanje in vzdrževanje celotno vodovodno omrežje v grosupeljski občini ter polovico vodovodnega omrežja v trebanjski občini. V sodelovanju s krajevnimi skupnostmi obeh omenjenih občin gradijo vodovode v vseh večjih krajih. Prav v tem času gradijo 20 km glavnega

cevovoda v Dobrepoljsko dolino, za katero je bil predviden vodovod že v letu 1886 po obstoječem projektu. Končno bo tudi ta del prebivalstva dobil pitno, zdravo vodo.

LJUBLJANSKA BANKA — EKSPOZITURA V GROSUPLJEM

Podružnica LB v Ljubljani ima svojo ekspozituro v Grosupljem, katere glavna skrb je približevanje občanu — varčevalcu. Z razvojem in širitvijo novih oblik poslovanja in z dosedanjim delom, si je grosupeljska ekspozitura LB pridobila zaupanje občanov. Solidnost LB in prijazen sprejem je občanu zaupanje še povečalo. Zaveda se, da lahko kadarkoli dvigne svoje prihranke in da bo vedno toplo sprejet. Odveč bi bilo naštevati, kaj vse opravlja poslovna enota v Grosupljem, vsekar pa se lahko pohvali z dosedanjim delom.

Občani Grosupljega pridno varčujejo, tudi tisti, ki so začasno na delu v tujini. Marsikateri se je že odločil za prodajo ali vezavo tujih valut. Porast deviznih sredstev v preteklem letu se je zelo približal dinarskemu varčevanju, kar je odraz velikega zaupanja v poslovanje Ljubljanske banke. Vodstvo poslovalne enote v Grosupljem trdno upa, da se bodo občani Grosupljega, ki so začasno na tujem, še v večji meri posluževali njihovih uslug. Prav tako pričakuje tudi porast dinarskih hranilnih vlog ostalih občanov Grosupljega.

LJUBLJANSKE MLEKARNE

imajo v grosupeljski občini razvito močno in pomembno gospodarsko dejavnost. Te so:

TOZD POSESTVA — uprava obrata Grosuplje, posestvo Brvace, Farma Šmarje-Sap, posestvo Boštanj, posestvo Slivnica;

TOZD KOOPERACIJA — uprava proizvodnega okoliša Grosuplje;

TOZD MARKETING — mehanične delavnice;

TOZD TRGOVINE — poslovalnice v Grosupljem, Čušperku, v Šmarju-Sap in Polici.

Da se podjetje ukvarja s proizvodnjo in odkupom mleka, je razumljivo. Zanimivo pa bo vedeti, da je predmet poslovanja tudi:

pridelovanje žit, reja prašičev, pitanje govedi, izdelovanje in vskladiščenje sira ter prodaja raznovrstnega blaga prek trgovskih poslovalnic. Pomembno je tudi kooperacijsko sodelovanje z naprednejšimi kmeti, predvsem pri poljedelski proizvodnji in na področju vzreje plemenskih telic. Mleko odkupujejo samo od individualnih rejcev živine. Vzrejo govedi za pridobivanje mleka in mesa podjetje tudi kreditira, prav tako odkupuje zaloge krompirja in ostale tržne viške.

Kako oblikujemo družino

Ko začutimo ljubezen do osebe nasprotnega spola, ko ugotovimo, da so vezi tako globoke, navadno sklenemo, da bomo svojo življenjsko pot združili. Čeprav nas bodo čustva, ki jih gojimo, osrečevala, si vendar želimo ljubezen in razmerje obogatiti ter okrepiti tudi s prihodom novega člana. To je tisto, kar navadno osrečuje in tudi prinaša nove velike skrbi. Imeti otroka, ustvarjati družino. Zanesena s čustvi ljubezni navadno mlada zakonca načrtujeta veliko otrok. Zamišljata si, kako bo lepo, ko jih bo toliko in da bodo ena sama velika družina. Vendar, marsikaj ostane le pri željah, fantaziji. Kmalu potem, ko mlada zakonca okusita skrbi in težave po rojstvu prvega otroka, navadno tudi zmanjšata načrte za veliko družino. »Eden ali dva,« pravita. »To je dovolj!«

Piše:

AZRA KRISTANČIČ
DIPLOM. PSIHOLGINJA

Ne glede na večje ali manjše število članov družine oziroma otrok je dejstvo, da vsak izmed nas potrebuje ožjo družinsko skupnost, tiste pristne čustvene vezi in posebnosti, ki so značilne za odnose med družinskimi člani. Res je, da je družina vključena v okolje, ki lahko pozitivno ali negativno vpliva na samo družino, vendar pa je še bolj odvisna prav od pristnosti odnosov med člani oziroma otroki in starši ter med samimi starši, pa tudi od soseske, v kateri živi.

Nekatere navade in načini zadovoljevanja čustvenih, psihoseksualnih ali kulturnih potreb omogočajo tesnejše stike in pristnejše odnose med ljudmi ter — razumljivo — tudi bolj ugodno čustveno vzdušje. Zato pa so pomembni različni družinski obredi, ki krepijo notranjo skladnost in solidarnost, saj jih vsi bolj ali manj poznamo: skupno praznovanje družinskih, kulturnih ali drugih praznikov, skupne počitnice, skupno gledanje televizije, pomenki, skupno delo, skupne skrbi in prizadevanja za zdravje in varnost vseh članov družine.

In vendar je od vseh družinskih značilnosti najbolj pomembna prav pristna ljubezen; je tudi najmočnejša vez, ki združuje otroke, starše, moža in ženo, ki sproti omogoča odstranjevanje nesporazumov. Kako pomembna je osebna zrelost, čustvena stanovitnost, telesno in duševno zdravje staršev, ki se odločajo za ustvarjanje družine, so bržkone dejstva, ki jih vsi poznamo. Saj že ob najmanjšem pomanjkanju — na primer — skupnih vrednot, interesov in potreb čutimo napetosti porajajočih se nesporazumov. Da starša lahko sprejmeta otroke, da preneseta skrbi in odrekanja, da se trdnješe vezeta, da ob oblikovanju družine najdeta veselje v poklicnem delu in da lahko oblikujeta osebnosti, je nujno, da se zavedata, kaj pomeni imeti družino.

Kadar sami pri sebi premišljujemo o družini, jo navadno opazujemo skozi posamezne člane: presojujemo očeta, presojamo mamo, ugotavljamo, kako družina vpliva na razvoj otroka, oblikuje njegovo osebnost. Nehote izločimo enega izmed članov družine in ugotavljamo, kakšno samorealizacijo svoje osebnosti je dosegel. Redko kdaj ali pa nikoli ne mislimo na družino kot na skupnost posameznikov, ki imajo kljub posameznim osebnim razlikam določene skupne značilnosti.

Družina ima svoj življenjski cikel, nastane, se razvija in doseže višek. Toda polagoma se družina razkroji in razpade, ko pač otroci dozori in ustvarjajo svoje družine. Na vsaki razvojni stopnji pa ima družina posebno funkcijo, svojevrstne probleme, težave in lepote, svoj smisel in pomen. Otroci v družini doraščajo, postajajo čedalje bolj samostojni in si iščejo partnerjev za novo skupnost, v kateri bi imeli otroke, tako se cikel ponavlja iz roda v rod, iz dobe v dobo, vedno v skladu z okoliščinami in možnostmi. Gre torej za različne stopnje razvitosti družine in pa za različne ravni družinskega življenja.

Družina je najprej primarna biosocialna enota, za katero je značilna pristna vezanost staršev, tej pa sledi medsebojna intimnost, odvisnost in identifikacija. Šele polagoma se začnejo procesi individualizacije, pridobivanja samostojnosti in avtonomije. O zreli in ustvarjalni družini oziroma družinskem življenju pa lahko govorimo, ko so starši produktivni, otroci samostojni in z ustreznim življenjskim standardom. Postopoma se pridružijo staranje, upadanje sposobnosti, umik iz poklicne dejavnosti, razkrajanje družinske skupnosti, preoblikovanje družinske enote v nove skupnosti.

Ta cikel preživi vsak človek — vsak izmed nas; v njem zori in dozori, v njem

Na sprehodu

Foto: J. Klemenčič

se razvija, doseže višek in konec življenja. Od življenjskega ciklusa družine pa je usodno odvisen otrok, naše mentalno zdravje, življenjska sreča, uspešnost v poklicnem in psihoseksualnem življenju. Da bi družina ustrezno opravljala svoje osnovne funkcije, je nujno, da preskrbi oziroma zadovoljuje elementarne potrebe — tako biološke kot duševne. Ohranjati in oblikovati intimne odnose v družinski skupnosti, ustvarjati zdrave medsebojne odnose pa pomeni dajati slehernemu članu družine možnost osebne, družinske in družbene identitete. Le tako bomo resnično ohranjevali psihično zdravje, pridobivanje številnih življenjskih izkušenj, spoznanj in navad. Kajti skozi družinsko življenje vsak izmed članov družine spoznava tudi družbeno življenje, vloge, s pomočjo katerih oblikujemo družbeno odgovornost in pripravljenost na sodelovanje, hkrati pa družina podpira individualno ustvarjalnost, iniciativo in pripravljenost za samostojno in družbeno delo v poklicu ali drugih oblikah dejavnosti.

Učeno zveni, kako vpliva in kaj vse oblikuje družina. Vse te številne in pomembne funkcije pa družina opravlja v vsakdanjem življenju.

Kaj smo kuhali in jedli v okupirani Ljubljani

Še danes po tolikih letih imam v živem spominu tiste prelepe mastne šunke, s katerimi so bile obložene mesarske stojnice na ljubljanskem živilskem trgu v prvih dneh velikonočnega tedna leta 1941. Najbrž je bilo podobno tudi v prejšnjih letih ob istem času. Slovenci se pač radi držimo tradicij in ena od teh je, da je ob velikonočnih praznikih na mizi gnjat. Seveda pa nas je bilo tudi takrat veliko, ki se teh in podobnih tradicij nismo držali, ne seveda zato, da ne bi marali jesti gnjati. Eden od razlogov je pač bil, da si teh za nas tudi po takratnih cenah predragih šunk nismo mogli privoščiti, pa nas tudi ni posebno skominalo po njih.

Toda v tistih dneh leta 1941 je bilo vse to še čisto drugače. Kakor črn oblak je visela nad našim mestom groza: prihod okupatorjev. Kdaj pridejo? Danes? Jutri? Kdo pride? Nemci? Italijani? smo se spraševali. Tam na stojnicah pa so, kakor vsa leta ob tem času, visele velike, mastne šunke. Ljudje so jih hlastno kupovali. Nekateri po dve, tudi po tri. Nič niso izbirali, nič niso barantali za ceno, kar kupovali so. Mimogrede pa so šepetaje drug drugemu sporočali novice in zatem brž hiteli domov.

Jaz nisem kupila šunke, saj tega namena sploh nisem imela. Le nehote sem jih tisto leto gledala z neko posebno slastjo. Zdele so se mi kakor svetel prijazen nasmeh sredi črne, črne teme.

Sredi vojnih let, ko so bili pri nas v Ljubljani najprej italijanski in zatem nemški okupatorji, sem se teh šunk velikokrat spominjala. Mislila sem nanje, ko sem stala v dolgi vrsti za to ali ono strogo racinirano živilo in potem, ko sem doma sestavljala in pripravljala jedi iz tistih majhnih obrokov posameznih živil, ki jih je bilo treba smotrno razdeliti na več dni.

Tako si na primer dobil na karte po dvajset, včasih tudi samo petnajst ali deset dkg mesa na osebo pa je bilo treba res pošteno razmisliti, kako ga bom najbolj učinkovito porabila, da bom lahko pripravila iz tega vsaj dve ali tri jedi, ki naj bi skromno »dšale« po mesu. Nekaj koscev sem primešala krompirju, v s oljem pomaščeni kozici sem prepražila seseklano čebulo, dodala strok strtega česna, nekaj paprike in paradižnika in že smo imeli imeniten golaž. Drugi košček mesa sem drobno nastrgala, prepražila s čebulo, dodala paradižnik in vmešala med kuhane testenine, pa je bilo pripravljeno makaronovo meso. Kožice in hrustanec sem sesekljala, dodala čebulo, česen, majaronček in namočen star kruh; vmešala jajce, če smo ga premogli, sicer pa brez in porabila zmes za nadev žlikrofov ali za polpete.

Moka, ki smo jo dobivali na karte, je bila enotna, črna, mešana z otrobi. Tudi testenine so bile iz te moke, včasih zelo črne, a okusne. Za zabelo smo dobivali na karte v času italijanske okupacije po nekaj decilitrov slabega olivnega olja, ki je hudo dšalo, ko smo ga cvrli.

To maščobo smo mešali z lojem, kadar smo bili tako srečni, da smo ga pri mesarju dobili. Zabelo za jedi smo nadomeščali tudi z raznimi dodatki. Tako sem pripravila iz različnih gob, ki smo jih nabrali po hostah, gobji izvleček, ki sem ga shranila v manjših steklenicah in ga nato po žlicah namesto druge zabele dodajala jedem.

Tudi sicer smo si v okupirani Ljubljani, ki je bila krog in krog obdana z bodečo žico, pomagali na različne načine, da smo pripravili skrom-

ne vsakdanje jedilnike. Sojino moko smo dodajali enotni moki. Iz tega sem pekla tudi okusne rogljičke. Sojina zrna sem pražila in jih uporabila namesto prave kave.

Izredno dopolnilo pri jedilnikih sta bila fižol in krompir. A tudi fižol je bil na karte, za krompir se ne spominjam, vem pa, da se ga je težko dobilo. Ker je primanjkovalo krompirja, sem na vrtu nasadila njegov nadomestek — topinambur, ki mu na Dolenjskem pravijo papeška repica. To je sadika, ki je nekje med krompirjem, repo in peso. Gomolji so drobnejši od krompirja, bolj vošeni in sladki. Ima pa to dobro lastnost, da rastlina ni občutljiva ne za zemljo in ne za gnojila. Rada raste in je rodovitna. O, topinambur nam je med vojno velikokrat napolnil krožnike z okusno jedjo.

Kruh, ki smo ga dobivali na karte, je bil seveda tudi vojnemu času primeren in malo ga je bilo. Zato smo ga vmes gospodinje pekle še doma. A tudi pri tem smo morale biti od sile iznajdljive, kajti moke smo morale porabiti čim manj. Zato smo dodajale kuhan, pretlačen krompir, kuhan, posušen in nato zmlet fižol, polento in koruznega zdroba in podobno. Kruh smo delale tako, da je bila ena izmed teh zmesi glavna, z moko smo pa testo le primerno zgostile. Kvasa smo seveda morale dodati nekaj več.

Meso smo si dopolnjevali z rejo domačih živali. Kjerkoli je bil košček vrta, so gojili zajčke ali putke in jih skrbno pazili, kajti tudi tatov je bilo dosti. Tudi italijanski vojaki so bili med njimi kar v precejšnjem številu zastopani. Ti so poleg kokoši in zajcev lovili tudi mačke in ptice pevke. Tudi pujski so krulili po vrtovih, marsikje pa celo po stanovanjih, kjer so jim iz zabojev naredili začasne hlevčke ter iz dneva v dan čakali, da bodo pujski vsaj malo prerasli mačke in dozoreli za nož.

O da, tudi črna borza je cvetela in kar dosti je bilo črnoborzižancev, ki so si iz naših stisk prigrabili precejšnjo premoženja. Na črni borzi si za denar, za zlato, za obleko, največ seveda za moške obleke iz dobrega blaga, dobil vse, seveda pa zelo zasoljeno. Spominjam se, da sem za skoraj nove moške hlače, ki sem jih seveda skrivaj odnesla od doma, dobila dva kilograma vlažne slabe moke in dva kilograma fižola. Ta pa je bil star in črviv, kar sem šele doma videla. Ko sem fižol namočila, so iz nje prilezli drobni črni hroščki. Še in še sem ga namakala in čistila. Hroščke sem nazadnje odstranila, a fižolu je ostal še ko je bil skuhan, zopern duh in okus, ki ga niti z dodatkom dišavnih zelišč in česna nisem mogla ublažiti. Čeprav smo stradali v okupirani, z bodečo žico opasani Ljubljani seveda nismo pozabili svojih borcev zunaj in ne svojih internirancev, ki so ginevali v italijanskih in nemških taboriščih. Za pakete internirancem smo zbirali živila po majhnih količinah, kolikor si je pač kdo mogel pritrpati: moko, sladkor, maščobo in drugo. Iz moke in maščobe smo delali gosto prežganje, ki smo mu dodale dosti strtega česna (proti skorbutu). Z dobro presušenim prežganjem smo napolnile kozarce ali primerne pločevinke, ki smo jih v paketih pošiljali internirancem skupaj s prepečencem, kakšno klobaso, sirom itd. Podobno kakor prežganje smo pripravljale za internirance tudi moko iz fižola, ki smo ga prej skuhalo, zatem dobro posušile in zmlele v moko.

Tako smo med drugo svetovno vojno kuhali in jedli v Ljubljani, v mestu, obdanem z žico, obsojenem na umiranje. Tam, kjer je tekla nekoč žica okrog Ljubljane, stoje danes beli spominski kamni. Vsako leto spomladi jih obišče štafeta, ki teče »Ob žici okupirane Ljubljane«. V tej štafeti so starejši, ki obujajo ob tem spomine na pretekle dni in so mladi, da bo spomin dalj živel — spomin na naše mesto, ki ni hotelo umreti, ker so njegovi ljudje trdno verjeli v lepše dni, ki so morali priti.

INA

Modni kotiček

Tiste, ki vas je navdušil kimono kroj, lahko sežete po njem, saj je še vedno aktualen. Obleke ali bluze, ki imajo rokave krojene kimono, morajo biti preprostih krojev — poudarek je na rokavih. Lepota takih krojev je v padanju materiala in njegovi usklajenosti s krojem. Ti kroji bodo torej zadovoljili predvsem privrženke preprostih in efektnih oblačil. Seveda pa zaradi precejšnje količine blaga pristajajo predvsem vitkim in visokim postavam.

Modeli na skici so športno krojene obleke, kajti kimono ustreza tudi tem vrstam oblačil. Prva obleka ima velik izrez v obliki črke V in je krojena v štiri pole. Primerna bo tudi za hladnejše dni, saj pod njo lahko oblečete bluzo ali pullover.

Ljubiteljice jopice bo prav gotovo zanimal naslednji model. Značilnost jopice je poleg kimono krojenih rokavov tudi vшит pas. Jopica je kombinirana z zvonastim krilom, vendar k njej lahko nosite tudi hlače ali ozko krilo z razporkom.

Izrazito športna je tudi tretja obleka. Če izberete primeren material, obleko lahko nosite tudi v poletnih dneh. Obleka je lahko krojena tudi iz dveh materialov različnih barv in je tako primerna tudi za tiste, ki so navdušene nad barvnimi kombinacijami.

B. HEIMER

Vojna na Balkanu

Kdo gre domov?

Nekaj dni po padcu mesta je prišel v Beograd Tito in priredil parado čet, ki so osvobodile mesto. Ko sem stal poleg njega na tribuni, nisem mogel zadržati ganjenosti ob pogledu na raztrgane in od boja blatne vrste partizanov vseh velikosti in starosti, ki so korakale mimo.

Veterani Soluna in balkanskih vojn so korakali poleg šestnajstletnih in sedemnajstletnih dečkov; tu in tam je med možmi stopalo dekle s puško in oprtnikom; nekateri so bili visoki, nekateri pod poprečjem majhni. Nosili so čudno zbirko orožja in opreme, ki ji je bilo skupno le to, da je bila zaplenjena sovražniku v boju. Tudi uniforme, ki so jih večinoma slekli padlim Nemcem ali Italijanom, so bile ponošene in blatne. Bili so ovešeni s čutarami, ročnimi bombami in najrazličnejšimi čudnimi potrebščinami, kajti prihajali so naravnost iz boja in se tja tudi vračali. Čevlje so imeli pošvedrane in zakrpane. Bili so videti nedohranjeni in izčrpani.

In vendar so korakali dobro ter se držali ponosno, nasmejanih obrazov. Večinoma so bili iz 1. korpusa. Vsa zadnja tri leta so prebili v bojih. Od pomladi pa do tistega dne so prebojevali pol Jugoslavije. Po vseh teh nevarnostih in tegobah, po mrazu in lakoti, po napadih in protinapadih, zasedah in dolgih nočnih pohodih, po tednih, mesecih in letih neprestane napetosti in negotovosti so končno vstopali v glavno mesto kot zmagovalci.

S padcem Beograda se je končala gverilska faza narodnoosvobodilnega gibanja. Na vidiku je bilo še mnogo ostrih bojov, toda dnevi pravega gverilskega vojskovanja so bili šteti.

V nekaj tednih so bile osvobojene Srbija, Makedonija, Črna gora, Hercegovina in Dalmacija ter prostrana področja Bosne in Hrvatske. Nemci so se zdaj umikali na celi črti, njihova strategija je bila usmerjena samo na varovanje komunikacij, po katerih je potekal njihov umik. S tem namenom so osredotočili največji del svojih sil na varovanje glavne proge Sarajevo—Brod—Zagreb ter na ozko ozemlje, ki je bilo potrebno za njeno obrambo. Hkrati so držali tudi stranske zveze z Bihaćem, Banja Luko in Mostarom ter tako varovali jugozahodno krilo glavne linije umika pred partizanskim napadom in pred morebitnim zavezniškim izkrcanjem v Dalmaciji. Severovzhodno od Broda so Nemci držali Srem, ozemeljski klin, ki je obkrožen s treh strani s Savo, Dravo in Donavo. To ozemlje je varovalo drugo krilo njihovega umika, ki ga je zdaj z vso silo ogrožala rdeča armada. Nastala je trdna fronta, na kateri so se Nemci obupno upirali poskusom kombiniranih ruskih, partizanskih in bolgarskih čet, ki so se hotele prebiti proti Brodu. Medtem pa so Nemci na severu Jugoslavije, v Hrvaški in Sloveniji, pripravljali obrambno črto, kamor so se hoteli končno umakniti. V razdobju dveh ali treh mesecev se je vojna iz gverilske, gibljive vojne spremenila v pozicijsko, v tip vojne, ki je bil za partizane popolnoma nov.

Tudi politično je padec Beograda pomenil začetek popolnoma nove faze razvoja. Minili so časi, ko so se morali

partizanski državniki in upravni funkcionarji ponoči plaziti skozi sovražnikove položaje, da bi lahko opravljali svoje posle. Tito in člani Nacionalnega komiteja so se zdaj varno nastanili v glavnem mestu, njihova naloga je bila, da vladajo in upravljajo deželo in ne, da napadajo; da dušijo odpor in ne, da ga organizirajo. Tudi to je bila velika sprememba.

Nekaj je bilo več kot jasno. Partizani so prišli zato, da ostanejo. Praktično so že imeli popoln nadzor nad vso Jugoslavijo. Zgodilo se je tako, kot sem že ves čas pričakoval, namreč, da bodo po umiku Nemcev postali oni edini gospodarji. Resnih tekmecev ni bilo. Razne kvizlinške vlade so se sesule, čim se je umaknila nemška podpora. Nedić je zapustil Beograd skupaj z Nemci. Pavelić se je pripravljal, da jo popiha iz Zagreba. Vojaške in polvojaške sile, ki sta jih ustanovila, so se ali predale ali pa so se še umikale proti severu skupaj s sovražnikovimi četami.

Kar zadeva četnike, so se mnogi okoristili z amnestijo in se pridružili partizanom. Drugi so povezali svojo usodo s pristaši Nedića in Ljotića ter se kot oni umikali z Nemci proti severu. Sam Mihailović, z majhno skupino zvestih pristašev, se je umaknil v gorate predele Bosne, prav tja, kjer so se prej partizani tako dolgo upirali Nemcem. Po beograjskih salonih so krožile govorice, da bo spomladi, ko bo drevje ozelenelo in se bo vreme izboljšalo, nastala po vsej Srbiji četniška vstaja. Toda za zdaj ni bilo niti znakov o čem podobnem in partizani so z vsemi razpoložljivimi sredstvi pridno utrjevali svoj že tako prevladujoče močan položaj.

Njihova sredstva pa so bila zelo pomembna. Predvsem je bila njihova politična, vojaška in upravna organizacija učinkovita in daljnosežna — (niso bili njihovi voditelji zaman izkušeni komunisti) — in tako so si lahko brez nadaljnega zagotovili nadzor nad vsemi ključnimi položaji v deželi. Vojne razmere so pospeševale centralizacijo. Politiko državne kontrole in obsežnih rekvizicij je bilo v takih razmerah lahko opravičevati in tako je kmalu večji del industrije in trgovine prišel pod več ali manj neposredno nadzorstvo Nacionalnega komiteja. Tisk in radio sta seveda že od vsega začetka sledila partijski liniji. In končno, uvedba splošne vojaške obveznosti je dala centralnim oblastem prikladno sredstvo za obvladanje vseh za vojaško službo sposobnih oseb v deželi. Razpolaganje z zelo pomembnimi vojaškimi silami pa je hkrati pomenilo, da lahko svoje odločitve dosežejo tudi s silo. S temi znanimi metodami se je v rokah Nacionalnega komiteja hitro osredotočilo precej oblasti.

Ne smemo pa tudi pozabiti, da so partizani ob koncu vojne uživali zelo široko podporo ljudstva. S svojo pogumno borbo proti okupatorju so si med vojno pridobili široko občudovanje in odobravanje, ki sta še narasla, ko so na koncu izšli iz boja kot zmagovalci. Mnogim sta Tito in narodnoosvobodilno gibanje predstavljala najboljše, če ne že edino jamstvo za stabilno vladno, to pa je bil važen vidik v tej deželi, ki so jo štiri leta vrtinčili zunanji in notranji spori ter spopadi vseh vrst. Ljudje so vedeli, da partizani uživajo podporo in odobravanje velikih zaveznikov, predvsem pa Sovjetske zveze, katere rdeča armada je celo po svojem umiku vojaško še naprej obvladovala položaj izza meja. Tako se je tehtnica odločujoče nagnila v korist partizanov.

Takšno je bilo ozadje, na katerem naj bi se zdaj začelo pogajanje med Titom in Subašićem za ustanovitev enotne jugoslovanske vlade. Tito je imel že na začetku vse karte v rokah. Vse karte, razen ene, kajti smatral je za zelo važno, da dobi od zaveznikov priznanje svojega režima.

27. oktobra sem se s Titom prvič razgovarjal v Beogradu. To se je zgodilo v neki vili v predmestju, ki je bila še

pred nekaj dnevi rezidenca nekega visokega nemškega funkcionarja. Prvotno je najbrž pripadala kakemu trgovskemu mogotcu. Pohištvo in oprema sta bila temna, težka in sijajna; očitno sta bila zelo dragocena. Na Titovi pisalni mizi sem opazil majhen bronast Napoleonov kip.

Nisem ga videl že od njegovega izginotja z Visa. Razgovor je začel tako, da mi je povedal, da sta se z dr. Šubašićem, ki je prispel v Jugoslavijo pred kratkim in se mu pridružil v Vojvodini, v načelu sporazumela za rešitev v naslednjih točkah: Antifašistični svet ostane vrhovno zakonodajno telo, ustanovi pa se enotna vlada, ki bo vključevala vodilne člane tako Titovega Nacionalnega komiteja kot tudi kraljeve jugoslovanske vlade. Naloga te enotne vlade je, da do določenega roka razpiše volitve, ki bodo odločile o bodoči obliki vladavine v deželi. Do takrat ostane Jugoslavija teoretično monarhija, toda kralj ostane v tujini, v Jugoslaviji ga bo zastopal regentski svet. S tem mi je dal Tito čisto jasno vedeti, da je bil njegov edini namen pri sprejetju tega kompromisa samo ta, da si zagotovi takojšnje priznanje zaveznikov.

To je bila važna novica. Ob njej sem se trdno odločil, da ne grem od Tita prej, dokler mu ne povem, kakšno nezadovoljstvo je povzročil s svojim tajnim odhodom z Visa. G. Churchill je v začetku oktobra obiskal Moskvo in — radoveden, kje vse je bil Tito, potem ko jo je popihal z Visa — naravnost vprašal Stalina, če ve, kaj se je zgodilo z njim. Na to direktno vprašanje je dobil prav tako direkten odgovor, da je bil Tito v Moskvi. Tako je bila končno razvozлана skrivnost Titovega tajnega odhoda. Oborožen s tem znanjem se nisem mogel upreti skušnjavi, da vprašam Tita, kako se je imel med obiskom v Sovjetski zvezi. Sprva je bil videti rahlo v zadregi in me je vprašal, od kod vem, da je bil tam. Ko pa je zvedel za vir mojih informacij, se je zasmejal in se spustil v dolgo pripovedovanje o svojem obisku. Dejal je, da se je tedaj prvič srečal s Stalinom.

Kazalo je, da je bil glavni namen njegovega obiska razpravljati s sovjetskim vrhovnim poveljstvom o deležu, ki naj bi ga prevzela rdeča armada pri osvoboditvi Beograda in okolice. Ali, kot je dejal on, dal je rdeči armadi svojo privolitev, da stopi na jugoslovansko ozemlje. Po vrnitvi je odšel v Vojvodino, da bi od tam vodil operacije.

Povedal sem Titu, da je bil g. Churchill nadvse užaljen zaradi načina, kako je odšel. Pripovedoval sem mu tudi o nerazumnem vedenju njegovih podrejenih, o trenjih in neprestanih majhnih težavah, ki so se dogajale med njegovo odsotnostjo.

Pri tem je bil videti iskreno prizadet. Dejal je, da mu je žal, ko sliši, da so bili njegovi podrejeni nerazumni. Zadeva bo takoj urejena. Žal mu je tudi, ko sliši o trenjih in ukrenil bo vse, kar more, da odpravi vzroke.

Odvrnil sem, da mi je to drago. »Toda,« sem dodal, »zdi se mi, da ne razumete, da je od vsega tega napravil največ škode način, kako ste izginili vi sami, ne da bi nam dali vedeti, kam greste.« Toda Tito ni mogel ali ni hotel razumeti. »Malo pred tem,« je nedolžno odgovoril, »je g. Churchill obiskal v Quebecu predsednika Roosevelta, pa sem tudi jaz zvedel za ta obisk šele, ko se je vrnil. In nisem bil jezen.« Sklenil sem, da bo bolje, če g. Churchill to svojsko pripombo zamolčim.

V tem času je prišel v Beograd tudi dr. Šubašić. Nastanil se je v hotelu Majestic in tam sem ga obiskal. Zdel se mi je malce utrujen. Sedela sva med sijajno rumenim pohištvom v njegovi spalnici in razpravljala o možnostih za sporazum. Bil je videti zadovoljen s tem, kako se zadeve razvijajo, čeprav je rekel, da je pogajanje s partizani težaven posel. Razumel sem, kaj je s tem mislil.

2. novembra je bil sestavljen načrt sporazuma, ki je bil v skladu z onim, kar mi je povedal Tito. Obe strani sta sporazum sprejeli. Ostalo je le še vprašanje, kako gledajo nanj zavezniki in kralj Peter. Dr. Šubašić in Tito sta mi predlagala, naj bi šel v London in pokazal besedilo sporazuma g. Churchill. Priskrbeli so mi letalo in takoj sem poletel domov z osnutkom sporazuma v žepu, Šubašić in Kardelj pa sta hkrati odletela v Moskvo, da slišita mnenje maršala Stalina.

Ko sem se čez teden ali dva vrnil v Beograd, sem imel pri sebi za Tita poslanico g. Churchilla, ki sicer ni pokazal posebnega navdušenja, a je le sprejel osnutek kot možno podlago za sporazum.

Tudi dr. Šubašić se je vrnil iz Moskve, kjer je videl maršala Stalina in dobil njegov pristaneč za sporazum. Stalin, je dejal, da je prav posebno vztrajal na tem, da so potrebne resnično demokratične institucije. »Nobenih fingiranih volitev!« je šaljivo zavpil Kardelju in vsi so se pristrčno nasmejali. Tako ohrabren je dr. Šubašić po še nekaj razgovorih s Titom odletel v London, da bi položil osnutek sporazuma pred kralja Petra.

Ne preveč navdušen nad novim načinom življenja, sem se nastanil v Beogradu, da bi se lotil posla, ki je dejansko pomenil kompletno ambasado. Povrh tega sem delal tudi na čelu vojaške, pomorske in letalske misije, ki je prav tako izredno narasla. Da sem vse to zmožel, gre v prvi vrsti zahvala prizadevnosti in prilagodljivosti osebja, ki se je — čeprav je prišlo naravnost iz razmeroma aktivnega in razburljivega okolja gozdov in hribov — v kratkih nekaj tednih prelevilo v vzorno učinkovito pisarniško vojsko. Vivian Street je bil spet pri svojem regimentu v Italiji, Andrew Maxwell je bil moj pomočnik v Beogradu, John Clarke je vodil moj zaledni štab v Italiji; John Selby, ki se je vrnil k meni, potem ko je pomagal pri šolanju nastajajočega jugoslovanskega letalstva v Severni Afriki, je bil spet zadolžen za vse letalske zadeve, številni drugi oficirji iz raznih predelov Jugoslavije pa so se tudi spojili v osebje mojega štaba: Richard Keane iz Vojvodine, Stephen Clissold iz Hrvaške, Toby Milbanke iz Bosne; Freddie Cole je prevzel našo administracijo. Narednik Campbell in njegovi radijski tehniki so bili zadolženi za radijsko zvezo z Londonom in Italijo in so zdaj opravljali radijski promet v obsegu, ki je normalen za veliko diplomatsko misijo. Višji narednik Charlie Button in narednik Duncan, ki sta kar sijala v novih uniformah, sta se spremenila — eden v upravnika, drugi pa v šefa strežbe.

Tako kot vsa pravkar »osvobojena« mesta je bil tudi Beograd dokaj čuden kraj za prebivanje.

Sledi nekdanjih dogodkov ni manjkalo. Raztrgani lepaki s podpisom nemškega komandanta, ki so razglašali množične eksekucije civilistov kot maščevanje za partizanske akcije, so še vedno viseli z zidov. Pred mestom so stale mračne barake ogromnega nemškega koncentracijskega taborišča. Zgoreli tanki, razbiti v bitki za mesto, so še vedno ležali na ulicah, tu in tam po trgih in javnih parkih ali ob robu ulic pa so majhni leseni križi označevali raztresene grobove partizanov in Rusov, ki so padli v boju. Vsaka četrta ali peta hiša vzdolž avenij, obrobjenih z drevoredi in okrašenimi fasadami, je nosila znake poškodb, kajti Beograd je močno trpel zaradi bombardiranja, bodisi leta 1941 s strani *Luftwaffe*, bodisi v zaporednih zavezniških napadih med nemško okupacijo. Še bolj pa je bil porušen med nedavnimi boji. Kraljevska palača, s katere oken so pristaši rivalske dinastije pred štiridesetimi leti vrgli trupli Aleksandra Obrenovića in kraljice Drage, je prejela direkten zadetek nemške bombe in je ležala v ruševinah.

(Odlomek iz istoimenske knjige)

otroci berite

NIKO GRAFENAUER

POLŽ

Polž sopiha po strmini,
na vso moč se mu mudi.
Kar naprej se revež slini
in otira znoj z oči.

V malhi nima za kosilo
niti koščka suhe hrane,
nič vode za hudo silo
mu iz čutare ne kane.

Brez cepina in naveze,
gologlav in bosopet,
sedem mesecev že leze
v bližnje hribe na izlet.

Vso opremo venomer
v naglici pusti doma
in zato za vsak primer
hodi s hišo krog sveta.

KAJETAN KOVIČ

KDO JE PIKI

Piki je medved.
Piki ne stanuje v gozdu, ne v živalskem vrtu,
ne v cirkusu, ne v trgovini. Piki stanuje v
bloku, v četrtem nadstropju, na polici za
igračo.

Pikiju je ime Piki, čeprav ni pikast. Tako mu
je pač ime. Ni namreč vsakdo belec, ki se
Belec piše, in tudi vode ne pije vsakdo,
ki se piše Vodopivec. Tako je tudi Pikiju ime
Piki.

Piki hodi v medvedjo šolo in ima učitelja, ki
ni medved, ampak fantek. Jaz sem učitelj
oče in zato dobro poznam Pikija in učitelja.
Včasih se skupaj igramo Človek ne jezi se. S
Pikijem se dobro razumeva, z učiteljem pa
imam težave. Piki zmeraj pametno molči, učitelj
pa mi včasih ugovarja. Nič ne pomaga,
če mu rečem, da sem jaz ravnatelj.

Pikiju ni nikoli dolgčas. Vsako jutro se z medvedjo kočijo, v kateri je nekoč učiteljeva starejša sestra prevažala punčko, odpelje v medvedjo šolo. Z njim se peljejo tudi drugi medvedi in vseh skupaj je za cel medvedji avtobus. Dvema ali trem je ime Marko. Eden je Filip in majhni medvedki je ime Timika. Potem so tukaj še Josip Jupiter, Benjamin in Floki, ki sicer ni medved, ampak pes, vendar hodi v medvedjo šolo, ker posebne pasje šole še nimamo. Vsi se pišejo Jakob. Tudi Piki se tako piše. Kadar ga učitelj v šoli pokliče, pravi: »Piki Jakob, pridi k tabli!« Sicer pa je Piki glavni. Z učiteljem spiva v isti sobi in zato je Piki včasih tudi leteči medved. Ko se učitelj zjutraj zbudi, pogleda, ali jaz še spim, in mi vrže medveda na glavo. Piki prileti elegantno kot helikopter in

me poččegeta po nosu. Tako se zbudim in zaradi tega mu včasih rečem: medved-budilka.

Zvečer gre Piki spat z učiteljem. Pripovedujeta si pravljice v medvedjem jeziku, ki ga jaz ne razumem. Kadar me ima učitelj posebno rad, položi Pikija k mojemu vzglavju, in ko grem ponoči v posteljo, me Piki poboža, tako kot jaz pobožam njega in učitelja. Ker ne znam medvedjega jezika, si ne pripovedujeva pravljic in hitro zaspiva. Vendar je Piki zelo izobražen. V sanjah se včasih pogovarjava po francosko. Pravi, da je bil nekoč v Parizu in da tam medvede kličejo Žužu. Prav rad mu verjamem, vendar se strinjava, da je Piki lepše ime.

Mogoče me bo Piki naučil medvedjega jezika. O tem se še nisva pogovarjala, ker sva oba zelo zaposlena. Piki se mora učiti za šolo, jez pa moram pisati knjige.

To je torej Piki. Kar sem o njem napisal, bom zdaj dal učitelju. Učitelj bo spis prevedel v medvedji jezik in ga pokazal Pikiju. Piki pa bo povedal, kako je z njim zadovoljen.

IGO GRUDEN

ŽELJA

V vetru z morja, v vedrem zraku,
v blesku sinjega neba
bi samotnemu oblaku
tja sledil, kjer sem doma.

Ves bi v soncu se razklenil,
a kot svinec sem težak:
domovina, kdaj bo krenil
k tebi trdni moj korak?

SAŠA VEGRI

ZAKAJ RASTE SOLATA

Oni dan me je Nina vprašala, zakaj raste solata.

Zato, sem rekla, ker ni majhnim semenom vseč v zemlji, kamor jih posejejo tete. Iz semen prikuka kal, drobna zelena travica. Toda ta zelena travica ni travica, to je majhna solata. Gorje, če bi hoteli teči po njej kot po zelenem travniku. Vsi bi bili zelo hudi. Res, zelo nespodobno je tekati po zelenem travniku. To je ravno tako, kot če bi velikani tekli na igrišču otrokom po glavah. No, ker so otroci in Nina pridni in ne tekajo po gredah, solata lepo raste. Kadar zraste, pridejo ponjo tete. Dajo jo v velike košare. Potem košare naložijo na voziček in solato peljejo na trg. Podobno kot vozijo mamice dojenčke v vozičkih na sprehod. Na trgu je veliko mamic, otrok, tet in drugih ljudi. Vsi hodijo mimo košar in ogledujejo solato. Ko si jo natanko ogledajo, jo kupijo in dajo v mrežo. Solata kuka iz mreže in se smeje. Žalostna je, če ji kdo da na glavo korenček ali kolerabo ali sadje.

Predvsem pa ima solata rada otroke in Nino, zato se v kuhinji ozira za njimi. Kadar je v krožniku, ne mara, da jo mečejo iz njega. Hoče prav v usta in od tam v želodček. V želodčku ima čopiče, ki jih otroci poznajo, in z njimi barva lička rdeče, zobke belo, laske pa temno ali svetlo. Potem so otroci najlepši in vsi ljudje se čudijo:

»Kakšni lepi malčki!«

Tako, zato raste solata, da so otroci lepi z rdečimi lički in belimi zobki, ki lahko hitro grizejo lešnike v mlečni lešnikovi čokoladi.

OTON ŽUPANČIČ

POMLADNI POZDRAV

Mlada leta, mlada leta:
veja v maju, polna cveta,
z vonjem, šumom vsa odeta.

Pa vse rože cveto,
pa vsi ptički pojo,
naj bo dolgo tako —
pa zakaj?
Pa zato, pa zato,
ker je maj!

Mlada leta, mlada leta:
srce v zanke se zapleta —
ako nisi, boš ujeta!

Pa vse rože cveto,
pa vsi tički pojo,
naj bo dolgo tako —
pa zakaj?
Pa zato, pa zato,
ker je maj!

Mlada leta, mlada leta:
pesmica lepo začeta,
bodi dolgo neizpeta!

Pa vse rože cveto,
pa vsi tički pojo,
naj bo dolgo tako —
pa zakaj?
Pa zato, pa zato,
ker je maj!

Bom še jutri mogel peti?
Predno zarja nam prisveti,
nas utegne smrt zajeti.

Pa vse rože cveto,
pa vsi tički pojo,
naj bo dolgo tako —
pa zakaj?
Pa zato, pa zato,
ker je maj!

Med počitnicami

Med zimskimi počitnicami nismo bili v Jugoslaviji. Moja mamica je šla vsako jutro delat. Midve s sestro sva še spali, ko je odhajala. Ob osmih pa sva vstali. Dopoldne sva se igrali in učili. Tudi televizijo sva gledali. Ob štirih je prišla mama. Skuhala nam je večerjo. Med počitnicami sem pomagala mamici pri delu. Šla sem z njo v bolnišnico. Tam sem ji pomagala zlagati perilo.

CVETKA ŽIBEK
REUTLINGEN, NEMČIJA

Naj se predstavim

Ime mi je Tereza Reiter. Rojena sem bila v Prekmurju v Jugoslaviji. Dve leti mi je bilo, ko sem se s starši preselila v Kanado. Zdaj pa imam že devetnajst let.

Stanujemo v St. Catharinesu. V naši družini smo štirje: ata, mama, brat in jaz. Mama je doma iz Črncev, ata pa iz Grincev. Zaposlen je v tovarni avtomobilov, mama pa dela doma. Jaz hodim v prvi letnik višje poslovne šole. Rada imam angleščino. Ko bom šolo dokončala, želim postati tajnica. Ob sobotah hodim tudi v slovensko šolo, kjer sem tudi blagajnik. V slovensko šolo hodim zato, da se bom naučila dobro govoriti in pisati slovensko. Učim se slovensko slovnico in zemljepis. Zelo rada tudi pojem slovenske narodne pesmi, recitiram in nastopam v igrah.

Na obisku v Jugoslaviji sem bila samo enkrat pred 6 leti. Zelo mi je bilo všeč in rada bi prišla vsako leto, še raje bi se pa kar vrnila. Vesela sem, kadar pride k nam ansambel iz Jugoslavije in imam priložnost, da jih vodim po našem mestu.

TEREZA REITER,
ST. CATHARINES, KANADA

Moj prosti čas

Prostega časa nimam veliko. Hodim v 8. razred švedske osnovne šole, poleg pa obiskujem še slovenski dopolnilni pouk, zato imam tudi precej nalog. Tudi doma imam dosti dela, ker sta ata in mama v službi.

Kadar imam nekaj prostega časa, kvačkam ali šivam. Naredila sem že precej slik, ki sem jih ročno izvezla, potem pa obesila na steno. Zvečer rada gledam televizijo in poslušam domačo glasbo. Moj ata ima veliko plošč iz domovine. Tudi berem rada slovenske in švedske knjige. Redno prebiram Rodno grudo in Pionirski list. Pozimi se rada drsam, poleti pa igram nogomet z brati. Vedno se veselim, kadar pripravljajo Slovenci v Köpingu zabavo. Takrat pomagam streči gostom, vmes pa večkrat tudi zaplešem.

ANGELCA MEGLIČ
Köping, Švedska

Moj oče

Moj oče se je rodil v Ločah. Delal je v Mariboru. Na Švedsko je odšel najprej sam, potem sva pa prišla midva z mamo za njim. Tukaj je oče zaposlen v tovarni avtomobilov VOLVO. Dela v dveh izmenah. Z delom je zadovoljen. Lani decembra sva bila z bratom v tovarni in sva videla, kje in kaj oče dela. Delo, ki ga opravlja, se je meni zdelo zanimivo. Oče se je že popolnoma vživel v tukajšnje življenje in se še ne bomo kmalu vrnili v domovino.

ZVONKO BREZNIK
Köping, Švedska

Moj prijatelj

Moj brat Janko je moj najboljši prijatelj. Imam ga zelo rad. Ima plave oči, kostanjeve lase in je malo večji od mene. Star je dvanajst let. Hodi v 5. razred. Hodiva skupaj v isto šolo in tudi igrava se skupaj. Želim, da bi bil zdrav.

JOŽEK MEGLIČ
Köping, Švedska

Slaba zima

Tudi na Švedskem je bila letos slaba zima. Dolgo ni bilo snega. Imeli smo teden športnih počitnic, a snega ni bilo. Letos je bila zima tako mila, da so morali umetno delati led, da smo se lahko drsali. Pri nas so trije hribi, ki pa so vedno brez snega. Že od leta 1965, ko smo prišli na Švedsko, so zime vsako leto bolj mile.

JANKO MEGLIČ
Köping, Švedska

Rad hodim v šolo

Mi živimo v mestu Sindelfingen, ki ima nad 50.000 prebivalcev. V družini nas je pet: starši, bratec, sestra in jaz. Star sem 12 let in grem vsak teden kar v tri različne šole. Vsako jutro ob 7.45 imam redno nemško šolo, kjer obiskujem 3. razred gimnazije. Imamo se veliko za učiti, a to mi ne dela preglavic. Le ob ponedeljkih opoldne moram zelo pohiteti. Iz nemške šole pridem domov ob 13. uri, ob 14. uri se pa začne pouk v slovenski dopolnilni šoli. Uči nas slovenska učiteljica Dragica Nunčič. Vsi učenci od 1. do 8. razreda smo v eni učilnici. Mene to ne moti preveč. Za našo učiteljico je pa to zelo težko. Učimo se slovenski jezik, zemljepis in lepe slovenske pesmi. Rad hodim v slovensko šolo, ker želim čim več znati. Tako bom lahko sorodnikom pisal pisma brez napak. Pa tudi počitnice v domovini mi bodo v večje veselje, ker se bom lahko pogovarjal v slovenščini. Ob petkih popoldne imam pa glasbeno šolo. Takrat spet pridem iz nemške šole šele ob 13. uri in moram takoj nazaj h glasbenemu pouku. Tako sta dva dneva v tednu zame res naporna. A bo že šlo, saj se učim z veseljem. Tudi v prostem času večkrat raje vzamem v roke knjigo, kakor pa da bi se šel igrat na dvorišče.

MIHAEL PENZ
SINDELFINGEN

V slovenski šoli

V slovenski šoli imamo dobro tovarišico. Dobimo domače naloge kakor v Sloveniji. Učimo se pisanja, čitanja, računanja, povsod enako. Rad poslušam tovarišico. Za novo leto smo imeli proslavo. Jaz imam samo eno knjigo. V šolo hodim redno. Enkrat pa sem bil bolan in sem moral ostati doma. Večina učencev ne zna dobro čitati. Ob nedeljah smo imeli smučarsko šolo.

MARKO CURAVIČ
DEGERLOCH

Spominska znamka za mednarodno leto žensk

Letošnje mednarodno leto žensk, ki ga je kot takega razglasila generalna skupščina Združenih narodov, naj bi ocenilo kakšen je bil do danes dosežen uspeh oziroma napredek pri uveljavljanju enakopravnosti žensk po vsem svetu, odprlo naj bi vrata ženskam na vseh področjih, ovrednotilo njihovo vlogo v družini in v ekonomskem, socialnem in kulturnem razvoju slehernega naroda. Ne bi smelo pa prezreti tudi njihove vloge, in to vse večje, tudi pri razvijanju prijateljstva in sodelovanja med narodi ter pri utrjevanju miru na svetu.

Naša poštna uprava je izdala to znamko 8. marca, na dan žena. Ta dan je proglasila za dan delovnih žena mednarodna socialistična konferenca žena leta 1910 v Kopenhagnu na Danskem. Njegovo proglasitev je na tej konferenci predlagala Klara Zetkin, nemška revolucionarka in sodelavka Karla Marksa in Friedricha Engelsa.

Na znamki je kip zagrebškega akademskega kiparja Frana Kršinića, ki ga je imenoval »Potešena« in je v njegovi lasti. Poleg tega je v levem zgornjem delu tudi znak letošnjega mednarodnega leta žensk. Znamko je tiskala angleška tiskarna Harrison & Sons iz Londona v dvobarvnem rastrskem globokem tisku in v polah po devet znamk. Nad vogalnimi znamkami zgoraj in spodaj je napis »Mednarodno leto žensk« v naših štirih jugoslovanskih narodnih jezikih, nad srednjo zgoraj »Jugoslavija«, pod srednjo spodaj pa privešek z napisom »International Womens Year«.

Znamka velja 3,20 din. Njena naklada je 450.000 znamk.

Njena velikost je 29,53 × 40,64 mm, brez belega roba pa 26,03 × 37,14 mm. Zobčana je grebenasto 15.

Ta znamka je brez dvoma po svojem motivu, barvi in izdelavi ena najlepših znamk v zadnjem času.

Pošta 11101 Beograd je na prvi dan nje prodaje uporabljala tudi poseben priložnostni poštni žig prvega dne.

Kot novost med rednimi znamkami pa naj omenimo izdajo avtomatske fosforne poštne znamke, to je znamke za prodajo v avtomatih, za 1,20 din, ki je izšla 27. decembra minulega leta. Njena cena je enaka poštnini za pismo do 20 g v domačem prometu.

Kje si, mama?

Že od leta 1950 iščem mojo mamo, a na žalost brez uspeha. Morda mi boste pri tem pomagali še vi, dragi bralci Rodne grude! Kruta usoda me je ločila od moje mame že v otroštvu, vendar pa še vedno upam, da se bova nekaj našli. Nekaj njenih podatkov:

Moja mama Elizabeta Golenko, rojena 30. 6. 1910 v Urbanu pri Štrigovi, okraj Čakovec, je odšla leta 1939 v Francijo na sezonsko delo prek Murske Sobote. Vseh podatkov nisem mogla preveriti, ker so nemške okupacijske sile uničile vse arhive. Po daljšem iskanju sem leta 1968 v Nemčiji našla maminega brata, mojega strica, ki mi je to povedal. Tudi ni po letu 1939 ničesar več slišal o njej. Moja mama je menda v Franciji tudi rodila hčerko, mojo polsestro, to so mi povedali na župnišču v Štrigovi, vendar tudi tam niso imeli naslova.

Jaz sem do mojega 14. leta živela v Štrigovi, potem pa sem od leta 1948 do 1971 živela v Mariboru, nakar sem se z družino preselila na Švedsko, kjer smo zdaj štiri leta. Prosim vse bralce, ki bi karkoli vedeli o moji mami, da mi sporoče na spodnji naslov. Zelo jim bom hvaležna.

MARIJA KRANJC
Bengt Nordenbergsväg 5 B
29300 Olofström 2, Schweden

Hiša z delavnico

Prodám stanovanjsko hišo z delavnico.

JOŽICA SEVŠEK
CKŽ 80
68270 Krško
Slovenija — Jugoslavija

Vsak četrtek —

DOLENJSKI LIST!

DOLENJSKI LIST —

okno na Dolenjsko!

Vsak teden: vse o Dolenjski, Beli krajini in Spodnjem Posavju

v DOLENJSKEM LISTU

Prijateljstvo

Slovenska družina iz Ontaria, Kanada, želi spoznati sebi enako družino iz Kanade ali ZDA za medsebojna srečanja. Ponudbe pošljite na uredništvo Rodne grude pod šifro »Prijateljstvo«.

Hiša v Prekmurju

Takoj vseljivo enodružinsko hišo s sadovnjakom v Dobrovniku — Prekmurje prodam. Ponudbe naj cenjeni interesi pošljejo na naslov uredništva Rodne grude, kjer lahko dobe tudi vse informacije.

Prodám dve gozdni parceli

v bližini POLICE — GROSUPLJE v Sloveniji. Interesenti naj pišejo na naslov:

JOHN BRODNICK
4949 Willocroft Lane
WILLOUGHBY, Ohio 44094
USA

Kje si, sinček moj?

Moj bivši mož Marjan Bostič mi je v januarju letos odpeljal neznanokam sinčka Dejana, ki je bil ob razvezi dodeljen meni. Od takrat za otrokom ni nobene sledi več. Domnevam, da ga je odpeljal v Avstralijo ali Kanado, kamor je nameraval odpotovati s svojo novo izbranko, in kjer sta imela sorodnike ali znance. Prosim vse bralce Rodne grude, ki bi karkoli vedeli o njem ali o otroku, da mi takoj sporoče na moj naslov ali pa na najbližje jugoslovansko konzularno predstavništvo. Možno je tudi, da so se prijavili z lažnimi imeni, zato prilagam tudi fotografije vseh treh.

OLGA BAŠNEC
Celovška 439
Ljubljana, Jugoslavija

»Bil je najboljši od vseh...«

Tako je dejal o njem Lou Trebar, glasbenik, ki je dolga leta nastopal skupaj z njim v ansamblu. To je bil ansambel »Pecon and Trebar«, ki so mu radi prisluhnili vsi, saj je imel neki posebni zvok, tako nežen, tako čustven in tako pristno slovenski. In Johnnyja Pecona (prvotno Pečan) ni več. Umrl je nekaj dni za tem, ko so mu ob 60-letnici v Euclidu priredili veličasten večer slovenske »polka-glasbe«. Nastopalo je kar 26 slovenskih ansamblov, torej skoraj vse, kar v clevelandskem slovenskem glasbenem svetu kaj pomeni, poslušalo pa jih je nad tri tisoč navdušenih poslušalcev in gledalcev. Ansambli so se menjavali vsakih štirideset minut, prav tako povezovalci programa, disc-jockeyi, ki se spoznajo na slovensko glasbo. In ves ta dan je bil v počastitev Peconovega mehkega, neprekosljivega stila, kakršen je prihajal prek 40 let do izraza na neštetih ohceti, pleših in piknikih.

Johnnyja Pecona pa že ni bilo več na tej slovesnosti. Težko bolan je ležal v bolnišnici. Kmalu za tem je umrl.

»Ne verjamem, da bo še kdo igral tako kot moj oče,« je rekel Johnny Pecon mlajši, ki skupaj z bratom Jeffom v družini nadaljuje glasbeno tradicijo svojega očeta. Res ne zna vsakdo na tako popoln način igrati med notami.

J. PREŠEREN

Naša beseda

POGOVORNI JEZIK

Dragi prijatelji,

na prehodu skozi posamezna obdobja in stopnje v človeški govorici smo prišli do tako imenovanega pogovornega jezika.

Kaj je sploh pogovorni jezik?

Sam izraz nam pove, da je to jezik, v katerem se pogovarjamo, ki ga uporabljamo v pogovorih. To pa je, boste rekli, navsezadnje isto, kar je bilo značilno tudi za narečje. Tudi v narečjih se predvsem pogovarjamo. Res je, tudi v narečjih se predvsem pogovarjamo in redkeje pišemo, vendar je narečje le precej drugačna govorica kakor pogovorni jezik.

Razliko med narečjem in pogovornim jezikom vam bom najlažje razložil na primeru dveh Slovencev, ki sta se letos srečala v enem od ameriških mest in ugotovila, da sta celo nekaj v sorodu in po starših doma iz istega kraja, da pa povsem različno govorita. Od kod to?

Poglejmo! Ivan je doma iz okolice Borovnice. Čez lužo se je odpravil pri petindvajsetih letih, kmalu po prvi svetovni vojni kot kmečki in gozdni delavec. S seboj je ponesel čudovito pojočo notranjsko narečno govorico.

Tone je ravno tako doma od Borovnice. Rojen je bil nekaj pred drugo svetovno vojno, a je le malo časa živel doma, saj so se tik pred vojno njegovi starši preselili v bližino Ljubljane, tako da je Tone hodil v ljudsko šolo v Ljubljani, se po vojni izšolal za višjega tehnika in po nekaj letih službe v večjem slovenskem podjetju odšel na prakso v Ameriko. Tam je srečal svojega daljnega sorodnika Ivana in v pogovoru z njim odkril, da sta skoraj iz iste vasi, da pa Ivan govori narečje, Tone pa pogovorni jezik.

Ivan je bil rojen na prelomu stoletja in je živel ves čas do odhoda v Ameriko v istem, borovniškem okolju. Oče in mati sta bila Borovničana, šolal se je v Borovnici, družil se večinoma le s sosedi in se pri tem čudovito izpopolnil v tako rekoč neskaljeni borovniški govorici. Tako jo je ohranil tudi še danes, lahko bi rekli, bolj pristno kot v sami Borovnici.

Tone se je v zgodnji mladosti ravno tako naučil pojoče borovniščine, saj so doma govorili izrazito narečje. Ko pa je začel hoditi v šolo, je prišel na drugo jezikovno področje, najprej v bližino Ljubljane in potem v Ljubljano, kjer že pred vojno ni bilo več čutiti nekdanje izrazite narečne jezikovne podlage.

Ljubljana se je namreč po prvi svetovni vojni kot glavno upravno in šolsko središče Slovenije čedalje bolj širila in množila. Vanjo so prihajali ljudje od vsepovsod, iz vseh slovenskih krajev, in prinašali s seboj vsa mogoča narečja, vse mogoče govorice, primorsko, štajersko, gorenjsko, dolensko, prekmursko...

Tu so študirali, ostajali v službah in s svojimi govoricami preglasili ljubljansčino nekdanjih pristnih ljubljanskih srajc, ki so kmalu ostale v manjšini.

Tej jezikovni babilonščini predvojne, medvojne in povojne ljubljansčine, v kateri se je gibal Tone, se je pridružil še razvoj moderne tehnike. Radio, ki ga ob Ivanovem odhodu v Ameriko, tako rekoč še sploh niso poznali, je postal pozneje eden od najodločilnejših dejavnikov pri oblikovanju enotne govorice. Kmalu namreč že ni bilo več družine, ki ne bi imela radijskega sprejemnika. In ker seže glas po radijskih valovih v vsako stanovanje, ne le v Ljubljani, temveč po vsej Sloveniji, je bilo treba po radiu govoriti tako, da bi radijsko govorico razumeli po vsem slovenskem področju. Treba je bilo torej opustiti preveč skrajno narečne posebnosti in upoštevati bolj vsem narečjem skupne značilnosti.

Tako se je Tonetu govorica oblikovala v srednji in višji šoli med bolj ali manj narečno govorico sošolcev iz raznih krajev, ravno tako tudi v službi med različnimi govoricami sodelavcev iz cele Slovenije, tako da je bila očetova in materina govorica iz mladosti domala pozabljena, saj se je sam neprisiljeno prilagodil govorici svoje okolice, nastali tudi pod močnim vplivom radia, gledališča in tiska.

In kakšna je bila in je ta govorica v primerjavi z Ivanovo? Ivanova je pojoča, melodična, Tonetova pa enakomernejša, bolj ravna, in vendar ni knjižna, ni taka, kakor bi bral iz knjige, ni taka, kakor jo je slišati po radiu ob napovedovanju. Ni zborni jezik, temveč pogovorni.

Za pogovorni jezik je značilno zlasti opuščanje nekaterih nepoudarjenih samoglasnikov, predvsem polglasnika, na primer: *zajc, vetr, gledat, so prosil, vérjem, drgam, kter, majo* namesto *zajec, veter, gledati, so prosili, verujem, drugam, kateri*, imajo in podobno.

Seveda pa se pogovornost ne kaže samo v opuščanju narečne melodije in v manj napeti govorici, v kateri zaradi večje sproščenosti izpuščamo nekatere samoglasnike, drugim pa spreminjamo barvo in vrednost, na primer *prou, smo svoboden, to je nujen, se je spotknou, je sédu* namesto *prau, smo svobodni, to je nujno, se je spotakniu, je sedeu* in podobno, temveč prilagajamo tudi soglasnike, na primer *pripravla, družga, krajnski (kranski)* namesto *pripravlja, drugega, kranjski* in podobno. Bolj sproščena je tudi sklanjatev in spregatev, na primer *Stankotu, Lukatu, z očetam, dve punce, bojo* namesto *Stanku, Luka, z očetom, dve puncí, bodo* in podobno. Bolj sproščena je tudi izbira besed, manj predpisana povezava stavkov in podobno.

Kdaj prihodnjič se bomo o vseh mogočih značilnostih pogovornega jezika še posebej pogovarjali, za danes pa naj povem samo še to, da je pogovorni jezik zdaj še precej različen v večjih slovenskih središčih.

JANKO MODER

od 20. III. do 20. V. 1975

20% popust

20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET

JELOVICA

20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET

20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20
20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20 LET 20

**v poslovalnici Škofja Loka, Kidričeva 58, in v vseh
ostalih trgovskih podjetjih z gradbenimi materiali**

OKNA

BALKONSKA VRATA

NOTRANJA VRATA

Dolenjski gradovi

med včeraj in jutri

Od Valvasorja pa vse do današnjih dni se je že veliko pisalo o dolenjskih gradovih in njihovi burni preteklosti, o njihovi klavrnosti sedanosti in nič kaj obetavni prihodnosti. Že pisec »Slave vojvodine Kranjske« je potožil nad marsikatero grajsko razvalino, ki jo je poznal, še veliko huje pa bi mu bilo danes, ko je večina gradov v ruševinah ali vsaj opustošenih. Neizpodbitno dejstvo je, da je veliki čas gradov minil, vendar njihova prihodnost le ni tako čisto brezupna, kot se na prvi pogled zdi. Dolenjska je znana po številnih gradovih, znana je tudi kraljica »dolina gradov« za dolino Krke, ki jo je izumila predvojna turistična propaganda.

Vsa ta fevdalna bivališča, ki so bila zgrajena do konca 17. stoletja, so imela sprva izrazito obrambni značaj, od 18. stoletja dalje pa, ko je minila neposredna turška nevarnost, so dobivali gradovi z manjšimi in večjimi prezidavami vse bolj stanovanjski in reprezentančni značaj, koncept na novo zgrajenih pa je bil podrejen reprezentanci, udobju in razkošju.

Novo mesto kot izrazito meščanska ustanova deželnega gospoda Habsburžana Rudolfa IV. nikdar ni imelo znotraj svojih mestnih zidov niti gradu — trdnjave, niti reprezentančne stanovanjske graščine. Tako je Novo mesto kot eno redkih mest v Sloveniji zaradi svojih mestnih pravic in privilegijev ostalo brez grajske arhitekture sredi pokrajine, ki je bila nekoč zaradi svojega obmejnega položaja na gosto posejana z grajskimi stavbami in trdnjavskimi stolpi.

Zemljiška odveza leta 1848 je bila za fevdalno gosposko hud gospodarski udarec, saj so z njo izgubili zastojno delovno silo in odpadle so številne služnosti prej s tlako zavezanih podložnih kmetov. Z redkimi izjemami tistih zemljiških gospodov, ki so se pravočasno usmerili v obrtno ali industrijsko dejavnost, so odtlej začeli gradovi propadati, izredno hude izgube pa so utrpeli gradovi prav na Dolenjskem v času narodnoosvobodilne vojne v letih 1941 do 1945. V teh usodnih letih je bila velika večina dolenjskih gradov iz taktičnih in vojaško-obrambnih razlogov požganih ali kako drugače poškodovanih, pri čemer so bili uničeni tudi njihovi izredno dragoceni kulturno-zgodovinski in umetniški inventarji: stilno pohištvo, umetniške slike, dragocene knjige in redki tiski ter arhivi, katerih vrednost danes lahko le približno ocenimo ali samo slutimo.

Čas po osvoboditvi iz političnih in čustvenih razlogov gradovom ni bil naklo-

Grad Soteska

Foto: Miroslav Zajec

njen, zato so grajski objekti še dolga leta po končani vojni nezadržno propadali ali bili ponekod celo sistematično izropani in porušeni. Šele v zadnjem času spet spoznavamo privlačne lepote in upoštevamo vrednote grajskih arhitektur, ki so bile povečini zgrajene iz varnostnih razlogov na izredno dominantnih razglednih točkah. Zaradi zgodovinskih, kulturnih in estetskih razlogov jih skušamo danes obnoviti in oživiti ter vključiti v tokove sodobnega življenja. Njihove skladne arhitektonske oblike, rojene iz potrebe in okusa minulih obdobj, naj bi sedaj potomcem nekdanjih tlačanov služile kot kraji sproščenega oddiha in kot spomeniki ter priče zgodovinskih dogajanj in fevdalne kulture.

Po zaslugi spomeniškovarstvene službe, muzejskih delavcev in nekaterih navdušencev je bilo z veliko mero znanja, vztrajnosti in ljubezni, seveda pa tudi denarja, na Dolenjskem vendarle opravljenih že nekaj uspešnih obnovitev grajskih arhitektur, ki so danes ponos domačinov in prijetno presenečenje za tujce in obiskovalce. Omenim naj le nekaj najvidnejših primerov: grad Otočec kot najstarejši »obnovljenec« je nadvse privlačna turistična točka in pojem dolenj-

skega gostinstva; skoraj dve desetletji trajajoča obnova kompleksa kostanjeviškega samostana je pripravila razstavne prostore prvovrstnim umetniškim zbirkam, ki pritegujejo mednarodno pozornost; gradova v Brežicah in Metliki pa sta z vztrajnim obnavljanjem prizadevnih muzejskih delavcev dala streho odlično urejenim zbirkam Posavskega in Belokranjskega muzeja, ki slovita kot vzor kompleksnih pokrajinskih muzejev.

Na ta način dolenjski gradovi spet polagoma dobivajo reprezentančni značaj, tokrat v turistično-hotelski, ali pa v muzejsko-galerijski preobleki. Želimo si lahko, da bi še več dolenjskih gradov kot na primer: Žužemberk, Hmeljnik, Stari grad, Prežek, Turjak, Leskovec pri Krškem (Šrajbarski turn) čimprej zaživele v eksistenčnem sožitju med turističnim gospodarstvom in zgodovinskim izročilom, kar jim edinole lahko zagotovi materialni obstoj v prihodnje. Tudi industrija kot mecen in uporabnik bi lahko pri obnovi gradov odigrala pomembno, če ne celo odločilno vlogo. Po trgovsko bolj razgledanem svetu so že zdavnaj ugotovili, da so graščine zelo primerni kraji za dogovore, bankete, seje in sklenje kupčij.

TONE KNEZ

Kraj s prvo jedrsko elektrarno v Jugoslaviji

Občina Krško je ena izmed treh posavskih središč, ki jih družijo skupna želja po hitrejšem napredku. Posavje se začne tam, kjer se Sava osvobodi soteske med Lisco in Vetrnikom, ter pri Sevnici priteče na ravnino. Njen tok se vije mimo rodovitnih polj, nad katerimi se dviga s trto zasajen gričevnat svet. Vsa pokrajina tja do Sotle ima ugodno podnebje. Vinogradništvo in sadjarstvo sta si zaradi milega podnebja že zdavnaj pridobila domovinsko pravico na prisojnih pobočjih. Z lepimi nasadi vinske trte se srečamo na Sremiču in Trški gori pri Krškem ter dalje v Sromljah, na Pišečkem in Bizeljskem. Onkraj Save in Krke pa nas vabijo vinorodni obronki Gorjancev od Kostanjevice do Brežic in Bregane na hrvaški meji. Središče krške občine je slikovito starinsko mestece Krško, ki se ob desnem bregu Save stiska k vznožju Trške gore. Ta del Krškega je zadržal upravno in kulturno središče, ki je čez most podalo roko po vojni zraslemu stanovanjskemu naselju na Vidmu. Ob tovarni papirja in železniški postaji se širi novi del, saj tu mesto lahko svobodneje zaduha. Zgodovinski viri govorijo, da se je sedanje mestece začelo razvijati kot majhno naselje ob gradu na strmih gričkah ob Savi. Naselje je sprva dobilo trške pravice, kasneje leta 1477 pa mestne pravice. Najmogočnejši lastniki krškega gradu so bili celjski grofje. Življenje v srednjeveškem mestecu je bilo kar precej razgibano. Turki mu niso prizanašali in tudi kmečki upori so pustili svoje sledove v mestu.

Predsednik Tito s soprogo v Krškem, lani 1. decembra, kjer je vgradil temeljni kamen za prvo jedrsko elektrarno v Jugoslaviji. Foto: J. Žnidaršič

Močnejše se je začelo Krško razvijati šele po drugi svetovni vojni. Predvsem se je začela razvijati industrija, nastajala so podjetja, najmočnejša med njimi so Tovarna celuloze in papirja Djuro Salaj, Kovinarska in Rudnik rjavega premoga Senovo. Seveda pa ne smemo pozabiti na sadjarstvo in vinogradništvo, ki ju pogojuje ugodna geografska lega in dosedanje tradicije tega dela Posavja.

Krško pa je znano tudi zaradi svojega plavalnega bazena in speedway steze na stadionu Matije Gubca, kjer so že tradicionalne državne in mednarodne tekme. Zelo razvit je tudi lovski turizem in ribolov.

Po drugi svetovni vojni je kulturno življenje v Krškem nekoliko nazadovalo, vendar se je v zadnjih letih kulturna dejavnost spet okrepila. Krško je dobilo sodobno knjižnico in leta 1966 tudi galerijo, kjer prirejajo vsako leto kvalitetne likovne razstave. Galerija je v izredno lepi baročni kapelici, ki so jo v preteklosti obnovili že grofje Auerspergi. Okolica mesta je slikovita in prijetne postojanke vabijo izletnike na Sremič, Trško goro, Bohor, Gorjance in v dolino Krke.

V bližini Krškega, na Drnovem, so ohranjeni ostanki rimskega mesta Neviodunuma s pristaniščem na Savi. Že vrsto let arheologi izkopavajo in proučujejo to rimsko mesto.

Ob vznožju Gorjancev, približno 16 km iz Krškega leži mestece Kostanjevica, ki ga zaradi svojevrstne lege na otoku sredi Krke imenujejo Dolenjske Benetke. Kostanjevica na Krki je kulturno najbolj razgiban in bogat kraj v občini. Ima nekaj zelo lepih kulturnih spomenikov, od katerih je posebno znamenit cistercijski samostan, ki je bil med vojno porušen in ga zdaj obnavljajo. V njegovem parku je sedaj galerija skulptur v lesu na prostem, ki so jih ustvarili na simpozijih Forma viva umetniki z vsega sveta. Gorjupova galerija v šoli hrani veliko število likovnih umetnin. Znan je Lamutov likovni salon, ki prireja kvalitetne likovne razstave. V okviru Dolenjskega kulturnega festivala so v Kostanjevici vsako leto številne kulturne prireditve z vseh področij umetnosti.

Tudi okolica Kostanjevice je izredno lepa. Kot turistična znamenitost je pomembna Kraška jama, prijetna izletniška točka pa so Gorjanci s planinsko kočo na Polomu. Naravno privlačnost tega kraja bogati reka Krka, ki vabi ribiče in kopalce. Tukaj je tudi domovina »pristnega cvička«, saj ima okolica izredne lege za proizvodnjo te žlahtne kapljice.

Iz Krškega nas cesta popelje v 5 km oddaljen kraj Brestanico, ki se ponša z znanim gradom, v katerem so nekdaj prebivali trapisti, med drugo svetovno vojno pa je služil za zbirno taborišče za naše izgnance. Zdaj so v njem uredili vzorno muzejsko zbirko slovenskega izgnanstva. V Brestanici je stara župna cerkev sv. Petra, ki ima osnovo še iz 12. stoletja. V njej je posebno lepa in dragocena kamnita gotska plastika Pietà v stranskem oltarju cerkve.

Omeniti moramo še četrti večji kraj krške občine Senovo, rudarsko mesto pod Bohorjem s sodobnim središčem in več zaselki. Senovo v zadnjem času že izgublja rudarski značaj. Zaloge premoga usihajo in rudarji se spoprijemajo z novimi poklici. V kraju je zrasel kovinarski obrat mariborske Metalne in sprejel na delo prek 400 ljudi.

Vsi vemo, da je statistika suhoparna veda, včasih nam pa posreduje podatke, ki nas presenetijo in odkrijejo marsikatero skrivnost. Območje občine Krško meri 345 km² in se s 26 tisoč prebivalci uvršča med srednje velike občine v Sloveniji. Gostota prebivalstva na 1 km² znaša v občini 77 ljudi, v Sloveniji pa povprečno 85 ljudi. Prebivalci krške občine živijo v 185 naseljih, od tega je 71 naselij z nad 100 prebivalci. Občani se združujejo v 13 krajevnih skupnostih. V štirih urbanih središčih, to je v Krškem, Senovem, Brestanici in Kostanjevici živi 31 % vseh prebivalcev. Delež kmečkih prebivalcev od vseh prebivalcev je 31 %, v SR Sloveniji pa 20 %. Ustvarjen narodni dohodek na prebivalca je znašal v letu 1973 v občini

Krško — panorama

17.132,00 din, v Sloveniji pa 24.732,00 din. Po narodnem dohodku na prebivalca je med 60 slovenskimi občinami krška na 30. mestu, kar pomeni, da ima kljub nezadostni razvitosti pogoje za hitrejši napredek. Področje občine se deli na bolj in manj razvite predele, kot izredno nerazviti področji pa izstopata Kozjansko in Gorjanci. V štirih že naštetih urbanih središčih z nad 500 prebivalci je skoncentriran pretežni del gospodarske dejavnosti. V celotni strukturi ustvarjenega bruto proizvoda zavzema največji delež Tovarna celuloze in papirja Djuro Salaj, Krško. Zaposluje prek 1.300 delavcev v združenem delu in s 604.000.000,00 din predstavlja 1/3 ustvarjenega družbenega bruto proizvoda v občini. Pomembnejše delovne organizacije so še:

Rudnik rjavega premoga Senovo, elektrarna Brestanica, tekstilna industrija (Labod in Lisca), živilski kombinat »Žito« Ljubljana, TOZD Imperial »Krško«, kovinski obrat Metalna, TOZD Senovo, SOP — specializirano podjetje za izdelavo industrijske opreme in konstrukcij Krško, SGP »Pionir« Novo mesto, TOZD gradbeni sektor Krško, Agrokombinat Krško.

Številne rojake na tujem bo verjetno zanimalo tudi vprašanje, ali so v bodoče možnosti zaposlovanja v domači občini. Dobili smo odgovor, da občina predvideva v srednjeročnih družbenih planih naglo gospodarsko rast, ki bo omogočila zaposlovanje občanov na območju krške občine, s čimer bi zavrla migracijo delovne sile in zagotovili pogoje za vključitev v delo prek 1000 »zdomcev«. Pomembna investicija v državnem merilu je izgradnja jedrske elektrarne v Krškem, ki bo veljala 7.164.309.000,00 din. Z dograditvijo jedrske elektrarne bodo dane možnosti za razvoj dejavnosti tiste industrije, ki jim je potrebna električna energija v večjih količinah, kot na primer kemična industrija.

Del nalog za hitrejši razvoj se je pričel izvajati z investicijami v industrijo celuloze in papirja, proizvodnjo električne energije, v

tekstilno industrijo, prehrabeno industrijo, kovinsko predelovalno industrijo, v kmetijstvo in trgovino. Posebno pozornost bodo posvetili gospodarsko manj razvitim krajem občine in skušali najti rešitve za izboljšanje izredno nizkega osebnega in družbenega standarda občanov, ki živijo na teh območjih. Tudi kmetijstvu bodo dali večji poudarek, pred nedavnim ustanovljena Kmetijska zemljiška skupnost je zadolžena, da zagotovi racionalno rabo kmetijskih zemljišč v kmetijske in nekmetijske namene, skrbi za zaščito kmetijskih zemljišč ter usposablja manj kvalitetna zemljišča za organizirano kmetijsko proizvodnjo.

Že v dosedanjem obdobju je občina skrbela za enakomeren razvoj vseh krajevnih skupnosti: za modernizacijo cest, izgradnjo vodooskrbnih objektov, elektrifikacijo podeželja, gradnjo vzgojno varstvenih ustanov, osnovnih šol, kulturnih objektov in drugih objektov družbenega standarda.

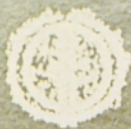
Strokovni kadri so eden od dejavnikov, ki pogojujejo razvitost proizvodnih sil. Občina se tega zaveda, zato vodi tudi tako kadrovsko politiko, da bodo v bodoče s štipendiranjem in adekvatnim nagrajevanjem delavcev v združenem delu spodbujali izobraževanje in pritegnili kadre po končanem šolanju na območje krške občine.

V občini Krško je šolski center za izobraževanje srednjega tehniškega kadra strojne in elektro smeri ter poklicna šola kovinske stroke. V tem centru se izobražuje okrog 400 učencev. Osnovnošolsko izobrazbo si pridobiva 3400 otrok na 8 šolah, ki so razporejene po šolskih okoliših občine Krško. Posebno skrb posveča občina izobraževanju mentalno prizadetih otrok, ki se po končanem šolanju enakovredno vključujejo v delo. V osmih oddelkih posebne osnovne šole v Krškem si pridobiva šolsko izobrazbo 97 razvojno prizadetih otrok.

M. K.

BESEDA
SODOBNIH
JUGOSLOVANSKIH
PISATELJEV

ZUPANČIĆ SEDMINA

ŽIVILAKOVIĆ KIRILOV

SMOLE KOČNIK STIRNISA LXXVII

VOČNIK VIČOTNIK UDOMIČ PESMI

ALČNIK ALČNIK UDOMIČ PESMI

ŽACKE KENIK BILJAKA LXXVII

ŽIVILAKOVIĆ KIRILOV

ZUPANČIĆ SEDMINA

LAUČ HAJKA

JANEŠKI BOLEČINA I BES

MEŠNER SKURNE STORJE

KRIEZA NA ROBU PAVELI

ANDRIĆ TRAJNISKI KRONIKA

ANDRIĆ TRAJNISKI KRONIKA

BESEDA
SODOBNIH
JUGOSLOVANSKIH
PISATELJEV
mladinska knjiga

Beseda sodobnih jugoslovanskih pisateljev

Prepričani smo, da vam je vsem, ki začasno ali stalno živite in delate v tujini, lepa slovenska beseda zelo pri srcu in se veselite vsakega novega prispevka v zakladnico slovenske kulture, še posebej pa izida nove, dobre knjige v slovenskem jeziku.

Pri založbi MLADINSKA KNJIGA smo prisluhnili željam premnogih naših zvestih naročnikov, ki so prosili, naj bi ljubiteljem lepe književnosti predstavili v skrbno pretehtanem izboru najboljše domače literarne stvaritve, ki so nastale v novjšem času in obravnavajo našo sodobno življenje. Obenem pa mnogi ljubitelji lepe besede želijo spoznati v slovenskem prevodu tudi najboljše sodobne pisatelje drugih jugoslovanskih narodov. Nekateri izmed njih so zlasti v razgibanem povojnem obdobju ustvarili dela velike umetniške vrednosti in prejeli različna visoka mednarodna priznanja.

Vse to nas je spodbudilo k snovanju nove knjižne zbirke BESEDA SODOBNIH JUGOSLOVANSKIH PISATELJEV, ki bo v naslednjih letih zajela 45 do 50 knjig z deli sodobnih slovenskih pisateljev (20 knjig) in 25 do 30 knjig z deli sodobnih književnih ustvarjalcev iz drugih jugoslovanskih literatur. V vsaki knjigi bodo poleg pisateljeve slike objavljene tudi izčrpne študije, ki bodo v kratki, vendar zgoščeni obliki predstavile pisateljevo delo in življenje.

Morda že imate tudi vi na svojih knjižnih policah edinstveno zbirko 92 knjig NAŠA BESEDA, ki je v šestih letih izhajanja kulturno obogatila več kot 33000 slovenskih domov. V njej vi in vaši otroci najdete vse najvrednejše, kar je nastalo v slovenski književnosti, od njenih prvih začetkov pa do petdesetih let dvajsetega stoletja. Nova knjižna zbirka BESEDA SODOBNIH JUGOSLOVANSKIH PISATELJEV pa je po vsebini nadaljevanje zbirke NAŠA BESEDA in bo vsebovala zares vse najboljše, kar so napisali slovenski in nekateri drugi jugoslovanski pisatelji v novjšem času.

Že v prvem letniku (1975) bo izšlo 13 knjig štirinajstih pisateljev, pesnikov in dramatikov, devetih slovenskih in petih avtorjev iz drugih jugoslovanskih književnosti.

Prvi letnik obsega več kot 4000 strani zanimivega, privlačnega

in tudi vznemirljivega branja (vsaka knjiga ima v poprečju več kot 300 strani). V prvih 13 knjigah so navzoča imena, ki so vsako zase književni pojem: Ivo Adrić, Slavko Janevski, Miroslav Krleža, Mihailo Lalić, Ranko Marinković, Primož Kozak, Janko Messner, Dominik Smole, Gregor Strniša, Jože Udovič, Cene Vipotnik, Anton Vodnik, Pavle Zidar, Beno Zupančič.

Zbirko ureja uredniški odbor, v katerem so: akademik Josip Vidmar, prof. Franček Bohanec, univ. prof. dr. Janko Kos, univ. prof. dr. Boris Paternu, univ. prof. dr. Emil Štampar, univ. prof. dr. Franc Zdravec in prof. Janez Mušič.

Zbirka BESEDA SODOBNIH JUGOSLOVANSKIH PISATELJEV je enotno vezana v temnozeleno umetno usnje (skiverteks), natisnjena pa je na izbranem šamoa papirju, na kakršnem ni bila doslej predstavljena slovenskim ljubiteljem knjig še nobena knjižna zbirka.

Knjige imajo naslove in vinjete vtisnjene z zlato folijo. Vinjete so izbrane iz grafičnega opusa priznanega slovenskega grafika Marjana Pogačnika ter dajejo knjigam individualen značaj, zbirki pa celostno podobo.

Prvemu letniku zbirke, ki izide 1975 v pomladanskem in jesenskem paketu, se bo v naslednjih štirih letih pridružilo vsako leto po 10 knjig.

SPOMLADI 1975 IZIDE PRVIH 7 KNJIG:

Beno Zupančič, SEDMINA

Roman je eno redkih literarnih del, ki zajema snov iz življenja Ljubljane med italijansko okupacijo. V ospredju je dramatično razgibano pričevanje o mladih ljudeh, ki so se čez noč znašli v krvavem vrtincu vojne ter s svojim žrtvovanjem za etične vrednote pomembno sodelovali v boju za svobodo.

Janko Messner, SKURNE STORIJE

Učinkovito pero sodobnega koroškega pisatelja nam razkriva usodo Slovencev in slovenstva v zamejski Koroški, v okolju, kjer gre za surovo ogrožanje narodovega življenja, za ogrožanje temeljnih pravic človeka in narodnostne skupnosti.

Anton Vodnik, Cene Vipotnik, Jože Udovič, PESMI

Knjiga vsebuje izbor najboljšega, kar so napisali trije pomembni slovenski pesniki, ter nam v vsej samoniklosti in bogastvu pesniških podob, prisotnosti doživljanja in raznolikosti oblik odkriva izvirno ustvarjanje umetniške lepote.

Ivo Andrić, TRAVNIŠKA KRONIKA (v dveh knjigah)

Ta psihološko-zgodovinski roman edinega jugoslovanskega nobelovca je z izredno umetniško močjo naslikana podoba Bosne iz začetka 19. stoletja, podoba »konzulskih časov« v Travniku, kjer sta se spopadala dva svetova, Vzhod in Zahod, hkrati pa se odvijale usode različnih ljudi v okolju, polnem naporov in sovraštva, ljubezni in smrti.

Ranko Marinković, KIKLOP (v dveh knjigah)

Moderno zasnovana in umetniško dognana pripoved izpod peresa enega najznačilnejših hrvatskih pisateljev je doživeta kronika prelomnih dni, dokumentarno pričevanje o dogajanju v Zagrebu tik pred drugo svetovno vojno.

JESENI 1975 IZIDE NASLEDNJIH 6 KNJIG:

Pavle Zidar, SVETLI PAVEL, DIM

Knjiga tega zanimivega in zelo plodnega slovenskega pisatelja predstavlja dva njegova romana. Prvi v svojevrstni obdelavi in kompoziciji razgrinja podobo dolenskega podeželja tik po zadnji vojni, drugi pa je umetniška upodobitev življenja številne delavske družine v obdobju pred vojno, med njo in

po njej. Obe deli sta pomembna osvežitve sodobne slovenske besede.

Dominik Smole, Primož Kozak, Gregor Strniša, DRAME

Smoletova Antigona, Kozakova Afera in Strnišev Samorog sodijo med najboljše, kar je dala novejša slovenska dramatika. Vsi trije dramski teksti so vsak zase pomembne literarne mojstrovine, ki spodbujajo k razmišljanju o sodobnem človeku in njegovem življenju.

Miroslav Krleža, NA ROBU PAMETI

Roman, ki ga je napisal umetniško najmočnejši in najvplivnejši pisatelj na Hrvaškem in v Jugoslaviji med obema vojnama, s svojo neposrednostjo, z realističnimi podobami iz življenja hrvatskega meščanstva in opisi vzdušja, ko je bil v Evropi fašizem že na pohodu, učinkuje tudi danes sodobno in nas živo vznemirja.

Mihailo Lalić, HAJKA (v dveh knjigah)

Osrednje sporočilo priznanega črnogorskega pisatelja je v umetniškem prikazu tragičnih usod peščice partizanov, ki jih v najhujši zimi preganjajo četniške tolpe. Pred nami se razkriva vsa krutost narave in brezumnost človeških odnosov.

Slavko Janevski, BOLEČINA IN BES

Pričujoče delo je eno najboljših stvaritev sodobne makedonske književnosti, je bridka in s pretanjenim pisateljskim občutkom napisana pripoved o šestorici »odpisanih« partizanov, ki s svojimi življenji zavarujejo umik svojih tovarišev skozi sovražnikov obroč.

Če nočete zamuditi te edinstvene priložnosti, vas prosimo, da čimprej izpolnite naročilnico ter nam jo pošljete na naslov ZGP MLADINSKA KNJIGA, TOZD TRGOVINA, izvozni oddelek, Titova 3, 61000 Ljubljana, Yugoslavia.

NAROČILNICA — RG 1

Ime in priimek

natančen naslov

država

Nepreklicno naročam:

kompletno zbirko

samo 1 letnik (13 knjig) cena US\$ 65,—

Naročene knjige bom plačal(a) — naenkrat — v dveh zaporednih mesečnih obrokih v roku 60 dni od datuma prejema računa na devizni račun Mladinske knjige, Ljubljana, TOZD Trgovina, 50100-620-107-30960-821 pri Ljubljanski banki.

Prosimo, obkrožite prodajne pogoje, ki vam ustrezajo!

Datum: Podpis

suhomontažna vrata

lip
bled

lip bled
lesna industrija
telefon: (064) 77-384
telex: 34 525

Glavne značilnosti:

- Finalizirana visokokvalitetna in trajna
- Povečana toplotna in zvočna izolacija
- Tiho in mehko zapiranje ter brezhibno tesnjenje vrat
- Enostavna in hitra vgraditev
- Plemeniti furnir finaliziran z visokokvalitetnim kislinsko utrjajočim lakom, ki omogoča enostavno čiščenje
- Lep zunanji izgled

Dimenzije:

Zidarske in svetle odprtine vrat so usklajene s predpisi JUS

tekstina

tekstilna industrija
AJDOVŠČINA

Izdelujemo modne tiskane in pestro tkane tkanine za ženske obleke in moške srajce iz DIOLENA in bombaža. Našo letošnjo novost predstavljajo tkanine iz mešanice DIOLENA, finega lanu in česanega bombaža.

Sodelujemo z zahodnonemško firmo Glanzstoff iz Wuppertala, ki kontrolira kvaliteto naših izdelkov.

Pazite na zaščitni znak DIOLLEN, ki je garancija za kvaliteto.

Naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Rodna gruda

mesečno ilustrirano revijo za Slovence po svetu

Slovenski koledar

vsakoletni zbornik za Slovence po svetu, z barvnim stenskim koledarjem

SLOVARJE:

angleško-slovenske in slovensko-angleške v običajni obširni obliki in žepne slovarje

Naročila sprejema:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

Cankarjeva 1/II.

61001 LJUBLJANA

SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

rodna gruda

maj 1975
števila 5
letnik 22

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

slovenija

english section

JEDRSKA ELEKTRARNA KRŠKO

Odkritje radioaktivnosti pred 76 leti je odprlo človeku pot do skrivnosti atoma in s tem tudi do jedrske energije. Jedrska energija je nov vir, ki dopolnjuje klasične vire pri pridobivanju električne energije.

Prva jedrska elektrarna na svetu je začela obratovati leta 1955 v Obninsk v Sovjetski zvezi. Imela je moč 5 MW. Danes je v svetu že 93 jedrskih elektrarn s skupno instalirano močjo 28.270 megawatov.

Izvršna sveta socialističnih republik Hrvaške in Slovenije sta sklenila dogovor, da skupno zgradita 2 jedrske elektrarne, da bi zagotovili potrebne proizvodne kapacitete za naraščajoče potrebe po električni energiji v svojih republikah.

V Krškem gradijo prvo od obeh jedrskih elektrarn z močjo več kot 632 MW. Opremo za elektrarno dobavlja ameriška firma Westinghouse. Pri gradnji sodelujejo jugoslovanska gradbena in industrijska podjetja. Temeljni kamen za izgradnjo elektrarne je položil predsednik republike Josip Broz Tito 1. decembra 1974. Jedrska elektrarna bo začela obratovati v začetku leta 1979.

Osnovne surovine za jedrsko elektrarno (uran) bo dobavljal uranski rudnik na Žirovskem vrhu. Doslej raziskane zaloge zagotavljajo preskrbo za celotno obdobje obratovanja elektrarne. Za drugo jedrsko elektrarno že tečejo priprave in bo stala na ozemlju sosedne republike Hrvaške.

SGP »PIONIR« NOVO MESTO TOZD Gradbeni sektor KRŠKO

Vse od leta 1948 dalje izvaja gradbena dela v krški občini in tudi zunaj tega območja.

V tem krškem obratu Pionirja je zaposlenih približno 650 ljudi, ki nameravajo ustvariti v letu 1975 223 milijonov din bruto produkta. Primanjkuje jim še veliko delavcev, predvsem tesarjev, zidarjev, polkvalificiranih delavcev, železokrivcev in tudi tehničnega kadra.

Gradbena skupina v Krškem je že z dosedanjim delom dokazala, da so zmožni zgraditi še tako zahtevne projekte. V lanskem letu so zgradili impozantni hotel DONAT v Rogaški Slatini, izvajali gradbena dela za plinsko elektrarno v Brestanici in gradili objekte v Tovarni celuloze in papirja Djuro Salaj v Krškem.

PLINSKA ELEKTRARNA BRESTANICA

Kolektiv elektrarne Brestanica je že v letu 1973 proslavil 30. obletnico obratovanja elektrarne. Ob začetku letošnjega leta je ob stari elektrarni začela poskusno obratovati njena, skoraj 32 let mlajša, »sestra« — sodobna plinska elektrarna. Novi tehnološki postopek zagotavlja najmanjše možno ogrožanje narave in ljudi. V času sedanjega pomanjkanja električne energije je plinska elektrarna v Brestanici velik doprinos vsej družbeni skupnosti.

SOP KRŠKO

je specializirano podjetje za industrijsko opremo. Podjetje ima razvejano dejavnost. Znano je prisluhniti tržišču in potrebam gospodarstva. Projektira in proizvaja kompletne lakirniške linije in opremo: predobdelava, sušilniki, kabine, lakiranje z umakanjem, tunnelske peči, transport ventilacije. Prav tako projektira in proizvaja naprave in opremo za pripravo pitne vode in opremo za obdelavo komunalnih in industrijskih odpadnih voda. Nudi tudi storitve iz kleparske, vodoinštalaterske in slikopleskarske dejavnosti.

AGROKOMBINAT KRŠKO

To je proizvodno in trgovsko podjetje, ki ima velik delež za saniranje zasebnega kmetijstva pri obnovi nasadov, vpeljavi kooperacijske proizvodnje, kreditiranju investicij, modernizacije kmetijske proizvodnje in preusmerjanju kmetij.

V okviru kombinata je: Sadjarsko posestvo Stara vas, vinogradniško posestvo Sremič, živinorejsko poljedelsko posestvo Žadovinec pri Krškem, živinorejsko poljedelsko posestvo Kostanjevica, živinorejsko poljedelsko posestvo Brestanica, hladilnica za sadje Stara vas, strojna postaja Leskovec, »MESO« Kostanjevica s klavnico in mesnicami, vinske kleti Kostanjevica s polnilnico, trgovina na debelo, kooperacija.

STANOVANJSKO KOMUNALNO PODJETJE KRŠKO

opravlja storitve, kot so gradnje in vzdrževanje vodovodov, kanalizacije, ima pogrebno službo, tržnico, javno tehniko. Opravlja tudi gradbena dela po naročilu delovnih organizacij in občanov. Največ sodeluje s krajevnimi skupnostmi, predvsem s Krško krajevno skupnostjo pri rekonstrukcijah in urejanju mestnih ulic. V tem letu želijo na novo zaposliti najmanj 15 delavcev, v bližnji prihodnosti pa še nadaljnjih 50 ljudi.

»ŽITO« LJUBLJANA Delovna enota IMPERIAL Krško

V obratu žvečilnega gumija delovne enote »Žita« iz Ljubljane je s 1. februarjem letos stekla proizvodnja nove vrste žvečilnega gumija BAZOOKA. Žvečilni gumi BAZOOKA je bil vpeljan s pomočjo licenčnega partnerja TOPPS iz New Yorka v ZDA. BAZOOKA se prodaja v 79 deželah, sedaj pa tudi v Jugoslaviji kot 80. deželi. »Žito« ima pravico edini proizvajati in prodajati BAZOOKO v Jugoslaviji in vzhodnih deželah.

Imperial v Krškem se je tako specializiral za proizvodnjo žvečilnega gumija in ima vse možnosti za hitro rast tudi v prihodnosti.

KOVINARSKA KRŠKO

je tovarna industrijske opreme in konstrukcij. Njen osnovni program je izdelovanje asfaltnih baz, silosov za močna krmila in žitarice, cistern za tekoča goriva z gretjem in brez gretja. Izdeluje konstrukcije za razne industrijske objekte in naprave za naftno industrijo. Želijo zaposliti nove ljudi, trenutno rabijo najmanj 60 kvalificiranih delavcev kovinske stroke.

IGM »SAVA« KRŠKO

Industrija gradbenega materiala proizvaja za gradbeništvo: opažno betonske plošče (OBP) širine 10.220 cm, dolžine do 8 m, za koristne obtežbe po projektu, opažno betonske nosilce (OBN) za dolžine do 8 m in koristne obtežbe po projektu, betonski zidaki, širine 7, 20, 25 in 30 cm, betonske robnike, betonske plošče za tlakovanje, razne betonske elemente po posebnih naročilih, granulirane gramoze, peske za omete, Za elektrogospodarstvo pa izdeluje: betonske podstavke, betonske transformatorske postaje (hišice) za 20 KW postrojenja in montažne temelje za prostozračne transformatorske postaje.

TOVARNA CELULOZE IN PAPIRJA »DJURO SALAJ« KRŠKO«

Kdo ne bi poznal te znane tovarne. Z njenimi proizvodi se srečujemo na vsakem koraku v vsakdanjem življenju.

To je ena največjih tovarn v krški občini in ustvarja največji delež bruto produkta v gospodarstvu.

Podjetje proizvaja beljeno in nebeljeno celulozo, lesovino, tiskovne papirje ter opravlja montažo in izdelavo strojnih naprav za papirno industrijo.

english section

Wherever Pecon played the crowd was sure to go

Polka lovers remembered accordionist John Pecon in his final hours.

On February 23, 1975 twenty-six polka orchestras and three thousand polka fans responded to a »Johnny Pecon Day« to honor their favorite »polka prince« at the Slovenian Society Home in Euclid, Ohio.

Five days later, the hospitalized music-maker succumbed to a terminal cancer. The first generation Cleveland Slovenes identified Pecon with their fun-loving growing-up years in Cleveland's metropole and later continuing their polka-loving lives in suburbia's polka lounges, dance hall jamborees and out-door country picnics.

During the early 1940s, Pecon joined Frankie Yankovic's band but by 1946 Pecon formed his own orchestra. Radio, television, Saturday evening dances and wedding receptions in the various Slovenian halls gave the slim accordionist a six-day work week during the years 1949 thru 1952.

When waltz serenading accordionist Louis Trebar teamed with Johnny Pecon, the duo completed the polka lovers zest for love and life. Hoop-la excitement prevailed everytime »Janez and Lojze« donned mustaches, cigars, arm garters, old fashioned hats and picked up their »button box« accordions.

Pecon's music carried a sprightly, scintillating and mellow realism. Wherever Pecon played, the crowd was sure to go: During his orchestra's final dance engagement in October, 1974, Pecon concluded »If you think you had fun, we had more fun watching you«.

Later, Trebar summed it up when he said »Part of my life has gone with Johnny Pecon«. A remaining generation of polka fans share an era's loss.

JO MIŠIČ

Vladimir Malečkar

Matica's new director

Cleveland's Glasbena Matica continues its choral activities with their new director Vladimir Malečkar.

A professional audio engineer, Malečkar is associated with Cleveland Orchestra world-wide recordings, rock artists and ethnic recordings.

For twenty years he was choral director of Slovenian singing society Jadran in Cleveland's Collinwood area.

In a winter mini-concert, director Malečkar was introduced to the Glasbena Matica audience.

JO MIŠIČ

My First Visit to Slovenia

My Summer vacation is now over but the impact of my first trip to Europe and a return to an ancestral homeland compels me to share my experience with others.

Since last year when I first met Eloise, I was adamant that before the year was through I would save enough money to accompany her to Slovenia, Yugoslavia

and to catch my first glimpses of European life. We planned for the trip with great anticipation. For Eloise it was a return visit to her home in the town of Jesenice, Slovenia after living in Canada for two years and for me it was first experience. As the end of June approached and the departure date came closer, I was filled with apprehension. What if something went wrong! The air-travel business wasn't too steady these days.

There could be a strike. If it wasn't the ground control workers it might be the pilots. What if I signed up with a phoney charter club and the organizers were already on their way to Brazil with my money! »And if some maniac decides to hijack our plane, I just hope he does so on our flight back,« I thought to myself. Amazingly, nothing much happened except that we arrived six hours late at Brnik Airport in Slovenia, Yugoslavia.

During our first month Eloise and I travelled together. We enjoyed the beauty of Lakes Bled and Bohinj, and the majestic mountain regions of Slovenia and Austria. By train, we made our way through Austria as far as Mannheim in Germany and then returned to our base in Jesenice where we were staying with Eloise's family. It was already the end of July when I realized that I had not yet been to Ribnica to visit the village where my Dad is from. I was not a complete stranger to Europe for in this little Slovenian village lived my Father's two sisters and my five cousins. My Father has not returned since he left his home to go to Canada twenty-seven years ago.

Even though he talked a great deal about his home and family, it was with some apprehension that I stepped down off the bus from Ljubljana, luggage in hand to ask for directions to 26 Hrovaca where my Aunt Micka still lived in the old family home with her husband and two sons.

My initial intention was to visit a few days, meet all the family and be off.

That would be enough time to hear everyone discussing the old days and the wartimes. Well, the first few days passed, then a week, then another week and still I didn't want to leave. I fell in love with this small friendly community and was drawn into the throb of their village life. It is a little difficult to explain the attractions of this little village in the southern region of Slovenia. Its uniqueness is born of the fact that many of the village inhabitants have lived there all of their lives as did their parents before them, many of them seldom leaving the village or surrounding area. Those of my Father's generation who survived the war, and didn't leave for other countries, remained in their homes and life went on as before. A war raged, powers changed hands but the land still remains in the possession of the villagers. As a product of a very mobile society, I was infinitely amazed to find so many friends and neighbours of my father still living in the village, earnestly asking me questions about Ivan and the family, our life in Canada and when Father would be returning for a visit. They extended to me such warmth and hospitality, that it was questionable in my own mind whether this was really the first time I had been to Ribnica and the first time I had met these people!

Many of my remarks so far have been directed at the middle-age sector. It was with my Aunt Micka and her husband that I stayed. Her two sons are Janez and Jože, aged twenty-one and seventeen. Nearby lived my Aunt Ančka and her husband, and son Marjan, aged nineteen years. Ančka's two other children, Janez and Millie were older, married and living in homes of their own. In all, I had two aunts, two uncles and five cousins who were close relatives living in this area. But it was with my young cousins that I found the most company. Through them I met a host of young friends, with whom I had such good times that I didn't want to leave. My new friends and I actually had much in common. So an ocean divided us! We all had ancestral roots from the same area and we were growing up in the same age, whether in Europe or Canada. They too were caught up in the age of mobility, for many young folk were leaving the poorer regions of Yugoslavia to seek higher paying jobs in Germany and other areas of Europe or America. Yet many remained at home, working hard to improve their living conditions.

A most interesting observation is the close family ties which exist especially in the small towns and villages. Co-habitation of the extended family is part of the accepted lifestyle without arousing the criticism I've noticed in American

life. In the farm areas entire families, including grandparents and families of any married children may be found sharing both the chores and the accommodation of the family home. For those who work in factories and businesses in the towns but do not have families there nor the money to build a house, there are growing numbers of apartment dwellings. The block-cell syndrome has been rapidly spreading from the cities to the smaller towns and villages.

Ribnica is still very much the small village community, with limited contact with the harried outside society. The people do have their social problems but ones of a different nature from the neuroses of big-city life. The farmers would seldom complain of being caged in or of boredom in their spare time. What spare time do I speak of? In the summer particularly, they are completely overworked. For instance, in my Aunt Micka's household her husband and two sons all hold regular outside jobs as well as looking after the care of the animals and the farm. But this still leaves an overload of work and responsibility to my aunt who must cook and clean for the family as well as milk the cows, sell milk, feed the farm animals and work out in the fields. She hasn't the time to relax or enjoy her own interests or hobbies. Even in winter when the release from field work should provide for relaxation, there is always some chore crying to be performed.

As a visitor, it is not the hard life I will remember but the genuine hospitality shown me by my relatives and new acquaintances. In spite of difficulties, I'm slightly envious of the »joy of living« that the people possessed particularly in Ribnica. Together with my cousins and their friends we had so much plain, old-fashioned fun! I fondly recall the first Saturday evening I was there when an outdoor picnic and party was planned to celebrate a young neighbour's birthday. In honour of his birthday, Ivan's father donated a pig to be roasted for the late supper. Alas! Early on Saturday it began to pour rain and it rained and it rained. But so what! The young friends gathered in one of the neighbour's houses bringing with them bread and wine and their zeal for fun. A great night for me because I met all the young people of the village at one very friendly gathering. And to top it all off, Ivan and his friend had found a sheltered spot where they succeeded in roasting the pig to a deep brown shade, a condition most suitable to healthy appetites. Add to this little scene two fellows playing their accordions, and others singing and dancing and there is a fine little party.

In similar fashion we passed the other weekends of my visit in Ribnica. After

working at many different chores all week there was an anxious group ready for the relief of a few nights out. We made several visits to the local cinema or »kino« an aging, ramshackle building which served as the butt of many jokes. During the viewing of two American films, I had to keep hushing the talkers for while they read the sub-titles, I was straining to hear the dialogue of dear old familiar English. We also visited the area »gostilnas« or restaurants to drink wine, sing and joke until closing, at which time rather than part company we often returned in a group to sit around the kitchen table at Aunt Micka's, drink coffee, play records and keep up the merry mood as the night approached dawn and the parents approached the limits of their patience. How fortunate that I was familiar enough with the Slovenian language to be understood in conversation. My cousins and friends always complimented me on my efforts and took the time to explain some of those mysterious words I didn't understand. When they laughed aloud at some of my amusing pronunciations I didn't really mind because when I found out what I had said I couldn't stop laughing myself!

The countryside is another aspect of the area I already miss. When bicycling along the winding roads near Ribnica, I kept forgetting to keep my eyes on the road because I so enjoyed the scenery of fields and woods by the roadside and the hills in the distance. The times I helped work in the fields (or was I just in the way), I felt good being in the open space, the rows of corn and wheat on all sides and the warmth of the sun beating down. My homeland will always be Canada for it is my country. Yet my affection for Slovenia, especially Ribnica will always remain. I am full of hopeful plans to return to Europe to visit the countries I have not yet seen but I vow that I will visit Slovenia in a few years, no matter what, to visit relatives, new friends and familiar places. Better to add new experiences to past memories than to let the old ones fade.

HELEN TANKO
BURLINGTON, ONTARIO

There will be a Picnic, of course!

We have recently been receiving worried letters from some of our fellow-countrymen in the United States, asking what's happening about this year's picnic. Apparently they had heard somewhere that this year there was to be no picnic. Of course they couldn't understand why it was not to take place and what the reason for this was supposed to be. Right at the start I'd like to let these worried fellow-countrymen of ours know

that the Emigrants' Picnic will be taking place this year. There has never been any mention of the picnic not being organized, especially in view of the fact that this year it will be twentieth successive picnic. Just because of the jubilee, both of the organizers — the Škofja Loka Town Assembly and Slovenska izseljenška matica — expect that attendance will be even higher than usual, and that the picnic will be even more festive than usual. The people of Škofja Loka, who over the past years have acquired a lot of useful experience in the organizing of this big meeting of emigrants, are preparing a cultural program which will be even more attractive and interesting than usual, and which should be able to satisfy the taste of every visitor, whether his home is in Yugoslavia or whether it is abroad.

In early years the Emigrants' Picnics used to move from one end of Slovenia to the other, so that every year we met at a different place, although we always meet on the same day, July 4th, which is celebrated in Yugoslavia as War-Combatants Day and is for this reason a holiday. The organization of such a meeting takes a lot of preparation, from the cultural program to the catering organization, transport, etc., so we decided to stop at one place for some time. Škofja Loka was very suitable for a number of reasons: it is within reasonable reach of the majority of places where our emigrants stay while visiting their homeland, the space available in the shady courtyard of Škofja Loka Castle is very suitable, and a group of capable organizers who have been glad to take up the extensive organizational work has been formed there.

It's true that at the early picnics it was mainly our fellow-countrymen from America over on a visit to the old country who gathered there, celebrating at the same time the American Independence Day. Later on, however, they were joined by an increasing number of our fellow-countrymen coming from other countries and continents as well. The Emigrants' Picnic has already grown up into a real meeting of all our people who live either temporarily on permanently outside Yugoslavia and who are at the time on holiday in their homeland.

There's no doubt that we'll be getting together as usual in Škofja Loka this year.

JOŽE PREŠEREN

IN BRIEF

A Historic Responsibility

At the start of March the newly-elected Council of the Federation met for the first time. A special report was given by the

The motiff from Dolenjsko

Photo: Ančka Tomšič

President of the Republic, Josip Broz Tito. Members of the Council and others present at the meeting enthusiastically greeted Tito's words about the historic significance and responsibility of our social transformation. Drawing attention to the historic significance of the new constitution and to the successful continuing revolutionary fight against internal and external enemies and against the various anti-self-management forces, President Tito stressed that the changes in our social relationships must be, among other things, the result of the continuing and everyday work of our working people. Even during last year, which was characterized by complex world problems, in Yugoslavia the social product was increased by 7%, and industrial production was increased by 11%, he said. Important results were also achieved in agriculture, the raising of productivity, employment, and elsewhere. For the stable growth of Yugoslavia in the future, President Tito stressed the need for detailed and realistic plans not only for 5 or 10 years but for 20 or 30 years ahead.

With regard to foreign policy questions President Tito expressed concern about the numerous international questions still unsolved and about the crisis in international trading and business relations. He was strongly against all attempts to settle critical international questions by force. The richer countries, he said, must help the others, as only with solidarity and united efforts is it possible to preserve what has been achieved so far and to ensure one's own future growth.

Over one million tourists expected from West Germany

Yugoslav tourist workers, who attended the World Tourism Fair in West Berlin, estimate that at least 1.2 million tourists

will be coming from West Germany to Yugoslavia this year. At the Fair greatest interest was shown in the specialized tourist services, such as the renting of yachts, bungalows, flats, etc. It is expected that about the same number of tourists will be coming from West Germany as last year. The flow from some other countries, however, is expected to increase.

Recognition for Radio Play

The radio drama entitled »A«, by the Slovene author France Puntar, has been proclaimed in Finland as the best foreign radio play to be broadcast during the year 1974. An international jury belonging to the Association of European Radio-Broadcasting Stations also placed the drama »A« among the three best radio plays in the world and recommended it for broadcast to its members.

Interest shown in new oil refinery plans

The Vice-President of the Executive Council of Slovenia, Rudi Čačinovič, recently had talks in Bonn with Federal ministers and important industrialists about the co-financing of a three-sided corporation, which would cooperate in the building of an oil refinery with a handling capacity of 8 million tons of oil per year on the Slovene coast.

Dutch firm's offer for Yugoslav's patent

Tomo Mitevski from Štip, Macedonia has been offered 350,000 dollars by a Dutch firm that wants to use his patent — an automatic machine for cleaning threads, for use in the textile industry. Several other foreign firms have shown interest in this invention, too.

Kamnik

Ljubljana Castle Awaits Restoration

The delegates of all the councils of the assemblies of the Communes of Ljubljana and of the City Assembly have recently been discussing the program for the restoration of Ljubljana Castle. One of the questions still not settled is whether the castle should be taken over mainly by touristic and catering organizations or whether by cultural institutions. Of course, a large amount of money, which will have to be provided by the City of Ljubljana, is needed for the castle's restoration and bringing back to life.

The Zagreb Intercontinental Hotel Opened

A short time ago the President of the Zagreb City Assembly, Ivo Vrhovec, opened one of the most modern hotels in our country, and perhaps in Europe as well, the »Zagreb Intercontinental«. The new hotel has accommodation for 920 people and is one of the sixty-eight hotels of its kind in forty-three countries all over world. The »Zagreb Continental« is, in fact, like a small town; it is 17 storeys high, and has 457 rooms, two luxury apartments, several lounges, restaurants, night-clubs, a casino, an indoor swimming-pool, an underground garage for 200 cars, rest and recreation rooms, and shops.

The construction of the hotel was started in 1971; it cost 320 million dinars alto-

gether. It was built by the Zagreb firm »Industrogradnja«. The majority of the interior furnishings are of Yugoslav make.

Twenty Years of the »Dolenjsko Cultural Festival«

Various cultural events organized by the »Dolenjsko Cultural Festival« in Kostanjevica on the River Krka have become known outside the Commune and outside the Republic of Slovenia. This year, when this institution is celebrating its 20th anniversary, its program is going to be even richer than usual.

In addition to its cultural activities the »Dolenjsko Cultural Festival« is active as a publisher as well; so far some monographs about artists who have exhibited at Kostanjevica, together with some exhibition catalogues, have been published. We must mention the monograph »Naïve sculpture in Yugoslavia« and the monograph published on the occasion of last year's retrospective exhibition of Božidar Jakac's paintings.

This year the Festival is going to publish two works. »An Ethnological Picture of Kostanjevica and Its Surroundings« written by Dr. Marija Makarovič is to be published before the Summer. The other work is a collection of poems by Jože Cvelbar, which will be published upon the 80th anniversary of his birth. The editor of the collection will be the poet Janez Menart.

1,000 Million Dollars Worth of Foreign Currency

Last year's touristic balance of payments hasn't been announced yet but it is expected that the foreign currency influx from tourism will exceed 700 million dollars, which is 13 % more than in 1973. The income from traffic services and from private clearing has not been included in the figure given above for the foreign currency influx. According to data from the Office of the Business Association of Yugoslav Hotel-Keeping Enterprises there are many more dollars and other kinds of convertible currency circulating within our tourist trade. Thus it is estimated that our last year's income from the tourist trade was over 1,000 million dollars.

Slovene Builders Abroad

The high-quality work done by Slovene building contractors is well-known in many countries all over the world; in some places their activity has become quite traditional. This year their chances of getting work in some of the countries of the West are somewhat smaller than they were last year, obviously indicating a recession and an investment drought. At the same time, however, the possibilities for a successful break-through onto the markets of the Third World have increased immensely.

The countries which produce and export oil have started to use the income obtained in this way for their own development. This means that their building activities have greatly expanded.

Because of our political stand towards the underdeveloped countries and the good references obtained by our building firms on the demanding markets of the West, numerous contracts for the carrying out of investment works in Iran, Nigeria, Libya, Iraq and Kuwait have recently been signed. Among the working organizations which are playing a most important part in this enterprise we must mention the associated building contractors firm »GIPOSS« of Ljubljana. »GIPOSS« is going to take part in the construction of several thousands of flats in Iran and Nigeria. In addition to this, talks are going on about the construction of investment buildings and other structures in the Arab Emirates, as well as about the construction of some large hospitals in that part of the world.

Excellent opportunities in the countries of the Third World have proved that the decision made two years ago was correct. At that time the Slovene builders decided to integrate the Slovene building industry into a small number of powerful

building contractors firms which would be able to make attractive enough offers on the foreign markets to compete with the building contractors firms of the highly-developed countries of the West.

Eight Thousand Flats for Workers

In the past few years about 8,000 workers' families in Slovenia have moved into new flats.

Workers in direct production got 65 % of all flats which were put out to let and about 60 % of all credits available. The percentage of the social product intended for the building of flats was increased from 2.4 % to 3.1 % and about 2,000 million dinars have thus been pooled in the solidarity funds.

In addition to the thousand new flats which were allotted to those who most needed them, many matters concerned with the social consciousness have been changed for the better. The increasing participation of the working people in the direction and distribution of income has opened up new possibilities and set up new relations in the housing policy as well. The pooling of resources on the basis of solidarity and the direct decision-making by workers about the amount involved and about the use of the »housing dinar« is becoming the basis of the new direction taken by the housing economy.

Centenary Celebrations of the Velenje Coal-Miners

A century of coal-mining in the Šaleška Valley will be celebrated this year as fully as possible by more than 3000 miners from Velenje, together with other workers of the Velenje Mining-Electro-energetic Complex.

The jubilee will be celebrated by the organizing of a number of events; there will be no lack of working victories either. The foundation stone for the fourth stage of the Šoštanj Thermoelectric Power-Station was laid recently as part of the centenary celebrations of the Velenje Lignite Mine. Over the next few months new production premises are to be opened for the working unit »Production of Building Materials« and for the working unit »Electromechanical plants«. On the Miners' Holiday a new modern block of flats for bachelors, with catering facilities and rooms for social life and recreation, will be finished.

A special brochure about the development of coal-mining and electrical energy production in the Šaleška Valley is to be published on the occasion of the centenary. Several seminars for experts will be held. The Workers' Council of the

Beautiful scenery near the castle Kalce

Velenje Mining-Electroenergetic Complex will hold a festive session, to which all presidents of workers' councils and of administrative committees will be invited. The main celebrations will take place on the Miners' Holiday, July 3rd. Jubilee awards gained within the organization of associated labour, distinctions in work, and jubilee awards to Pit Rescue Teams will be presented. Elementary school pupils will be writing homework on the theme of coalmining. A reception will be prepared for retired miners, and partisan families will be visited. A series of cultural and sporting events are to be organized, too. The Trade-Union Sports Competitions for members of the Slovene Mining Working Organizations are to be held at Velenje as part of the celebrations of the centenary of the Velenje Lignite Mine.

Splošna Plovba's New Ships

After efforts which have been going on for several months the Piran shipping firm »Splošna Plovba« has succeeded in concluding a contract for the construc-

tion of four new ships in Japan. Their total value reaches a figure of 110 million dinars. The ships will be built by the Mitsui Shipbuilding Enterprise of Tokyo. According to the contract two ships are to ready next year, and two in 1977.

Splošna plovba will use these new ships on its round-the-world route, thus strengthening this route and making it more youthful. Each ship will have a load-carrying capacity of 18,000 tons, and will be modernly equipped. They will be suitable for containers.

With this order for four ships Splošna plovba is on its way to realizing its middle-term development plan, in which the purchase of a total of twelve ships is foreseen. The new ships will be ordered in ship-building yards either abroad or in Yugoslavia. At the present time there is no possibility for construction at home since there has been no response to Splošna Plovba's advertisement in the press by any Yugoslav ship-building yard. For this reason a decision in favour of Japan was made, where the best conditions possible were obtained. Seventy percent of the credit needed will be pro-

vided by Japanese banks. Thirty percent will be contributed by Splošna plovba itself; efforts are being made to bring Ljubljanska banka into the financing, too. It will, in fact, be necessary to pay for the ships by the end of a period of seven years.

Silver Jubilee of Reborn Textile Factory

In Ajdovščina there's been a factory called Tekstina for twenty-five years. The original spinning-mill was set up in Ajdovščina way back in 1826, and so, on November 28th of last year, the Tekstina working organization was able to celebrate two jubilees: the 148-year anniversary of its foundation and the 25-year Silver Jubilee of its working under its present name, Tekstina.

The Ajdovščina Spinning-Mill started work in 1826. In 1932, while the district was under Italian rule, the textile factory in Ajdovščina was closed down. That was a heavy blow for the people of the Upper Vipavska Valley, since they then had to find their modest sources of income somewhere else. They left the district for other parts of Yugoslavia and abroad as the opportunity presented itself. This of course suited the Italian Fascists fine, since they were then able to send their own people into our towns and villages, where they bought up at cheap prices land and other property which had belonged to those of our people who had to go elsewhere to earn their livings.

In his speech at the Jubilee celebrations the present, young director of Tekstina, opening of the factory 25 years ago was »as if the people's stolen luck and wealth had been at last returned to them.« He also said that the first industrial working-people's class had dawned and grown up in the old Ajdovščina Spinning-Mill, which was the oldest textile industry plant in Slovenia and in the whole of Yugoslavia. Already during the last century the Ajdovščina Spinning-Mill had developed into a large industrial enterprise, employing about 800 workers in 1875. In the years before the First World War there were more than one thousand spinners employed there. At present almost 900 men and women workers are employed at the textile factory. The firm's total income, as well as the pay that the workers themselves receive, has increased by a significant amount recently. As a good example of the extremely fast rate of growth of the plant in recent time Director Šinigoj stressed the fact that in 1973 a greater income was achieved than in the whole of the past decade, and that the profit made in 1973 represents almost

one-third of total assets of the firm at the end of 1973.

Over the last three years Tekstina was catching up fast with the rest of the Slovene textile industry; with big steps it finally caught up, too. However, before this occurred the firm, together with its workers, had to pass through an almost ten-year long crisis, caused by out-of-date equipment, heavy loans, changed conditions on the market, worsened economic conditions in the whole of the textile industry, and other similar difficulties.

In spite of all this the workers of Tekstina weren't overcome by despair or distrust. With pride Director Šinigoj said: »Our workers were the only thing we had left in those days. They were determined to show what they could do and what they wanted, even if some sacrifices were needed. This awareness helped us to get all we could out of the old machines, and our work brought forth exceptional successes.«

Thus Tekstina celebrated its Silver Jubilee as an enterprise renowned as a producer of high-quality fashion woven stuff for women's dresses and blouses and for men's shirts. It delivers its goods to all the most well-known Yugoslav ready-made garment and trading shops.

They have, of course, many plans for the future. Included in these plans is the continuing development of specialization of their range of products, and the modernization of equipment; The firm has also helped towards the construction of cheap restaurant facilities, and, with the help of other working organizations, it has been helping towards the solving of the problem of providing children's kindergartens and flats for the workers in the factory. Together with the Lipa Factory of Furniture Tekstina has built 36 single-family houses, into which the first twenty workers together with their families will soon be moving.

The main Jubilee celebration took place on November 28th of last year. A varied program was laid on by the Organizing Committee, with a festive dinner afterwards to which all members of the collective were invited. As it wasn't possible to lay on the dinner for everyone in the same room, because of the large number of employees, after the program the celebration continued at the »Dom kulture« (Cultural Centre), which is owned by Tekstina. After this the entertainment and social part of the program went on there with music and dancing. In the ceremonial part of the program a performance was given by the »Srečko Kosovel« Men's Singing Group; the main speaker was the parliamentary representative Vida Tomšič.

One attractive point in the program was the fashion review in which Tekstina's fashion collections for Spring and Summer 1975 were shown. After this the invited guests were shown round the factory, the spinning-mill and the weaving-mill where old machines and other equipment are being gradually replaced by new ones. Six times a year the factory publishes its own news-magazine »Ajdovski tekstilec« (The Ajdovščina Textile Worker«). The stories of some of the men and women workers of the old Ajdovščina Spinning-Mill, some of whom were working there in the time of the old Austrian Empire, are among the articles to be published.

My late husband Adolf worked at the old Ajdovščina Spinning-Mill from the time that he was twelve until he was fifteen years old. He would often recall the time when, together with some other boys of his age, he used to carry out various odd jobs around the factory. These boys got a very low wage although they had to work just as long hours as the rest of the workers in the factory. Work used to start at six o'clock in the morning and went on until six o'clock in the evening, with a break in the morning for one hour. Before him Adolf's father, Louis Krašna, had worked in the factory, too. In 1907 he went for the first time to America, then he came back and then went back once again in 1910 across the Atlantic Ocean. He died there in 1924. Two years ago his son, when returning to his homeland, brought with him an urn containing his father's ashes. Adolf the son died in 1974 after a long period of illness and now both father and son lie buried together in the Ajdovščina cemetery.

Ana Krasna

Slovenia Should Take Advantage of The Sea

At a meeting recently held in Portorož the economic, social and urban development of our country over the next few years, was discussed. The participants of the meeting — the representatives of the town councils, local executive committees, socio-political organizations and working organizations of the coastal and karst regions — were able to see and discuss the concepts of the long term development plan of Yugoslavia, the medium-term development plan for SR Slovenia and the concept for the urban development of Slovenia.

They agreed that in the future efforts must be made for more intensive development of the Economy and, in connection with this, to accelerate the automation of our rather out-of-date indu-

stry. The Slovene medium-term development plan favours investments in the modernization of industry, in raw materials and in the infra-structure of the Economy.

In their discussion, the participants of the meeting gave support to the above-mentioned plans, but they pointed out that the seacoast position of our country and of Slovenia in particular had been given too little attention. Fishing is not mentioned in them either although it is becoming an important food-supply source. The economic, social and political workers of the coastal region didn't like the fact that the medium-term development plan for Slovenia does not mention the new motor-way along the coast and the oil refinery. It seems that the comparative advantages offered to Slovenia by her sea have been neglected. This of course, might result in a planned, somewhat slower development of the coastal-Karst region with respect to the other regions of the republic. Those taking part in the discussion were therefore of the opinion that it is necessary to supplement these documents about future development, especially as far as faster sea-coast growth is concerned.

A happening in our village HOSPITALITY

I saw really only small part of Yugoslavia, but the part that I saw was big, enormous and different, just what the travel agency advertised: whirling sea, picturesque cities, history and mini-skirts. I could see citrus and palm trees, kindness and esteem to Tito, and a great hospitality. There were cats and clean laundry on lines, and old palace, dangerous traffic and sea; and again, lamenting sentimental songs and mouth accordians that reach to heart. In smoked-up rooms men and women sing; there is moonlight, wine and vapors; one's head becomes a large absorption tower. Yugoslavia has a taste of bitter peppers.

Visits to villages were the most remarkable on my trip to Yugoslavia. It is worth while to rent a car. Travelling through a very splendid countryside offers a beautiful sightseeing. I stop the car, so I can take pictures of blooming in the background. As I open the car door, I hear a sound of hundreds of ducks. I feel pain on my ear drums. I turn my head so I could get a look at them, but I see only blooming flowers on dark-green stems with a monastery in the background. Finally, I find out that they were just frogs, thousand of frogs, with blooming flowers on dark-green stems. I turn off the main asphalt road. I drive

on a side road, covered rough stones and full of holes. Curves are sharp and it is impossible to drive more than 15 miles per hour. This road doesn't seem to have an end. No, I don't even want to go on a new sandy road, but I follow the path of an old Roman road, which is climbing right to the mountain top. I walk hours and hours, while becoming an adventurer, who dares heights and dangers of all kinds. I meet a boy of some fifteen years, pleasantly dressed up and in brown shoes. I, the adventurer with blisters on my feet, with Bible pole in hand and with a courageous look, encounter a school-boy, who greets me courteously »Hello« and passes by, as if both belong to a reality. This boy doesn't stare back at me; no, he doesn't take a single look at a ghost. Meanwhile, I walk hours on an old Roman road, seven hundred or thousand miles removed from reality.

When I reach the mountain top, new mountains come into view. Here I met a woman and her village. All over are small terraces, parcelled in long rectangles, with cultivating grounds on a stony foundations. They are handsome. Here is a village with 15 to 20 houses, here are people, donkeys, goats. I wonder how they can live were on the mountain, as a woman comes near me. She has a dog and speaks Serbo-croatian. I speak English badly and my German is not much better. Nevertheless, we make an excellent conversation without understanding languages, that each of us speaks. This woman speaks, smiles and laughs. I read from her lucid and dark eyes and answer her in pure Swedish. I understand her that she is inviting me to her home. Two children in worn-down clothes greet me bashfully, first the boy, then the girl. Their grandmother, dressed in black, appears like a giant in their midst. All are curious. The mother takes me around the house and opens windows in the main room — I understand her gesture — to enjoy the view. I get a look of men with spades and hoes, who work in fields. Small terraces seem like a live speckled carpet, which looses its features in the horizon. They show me all little details. I see cold bare rooms, furnished but with little furniture, pictures of beloved Tito and icons. The smiling mother is begging me to sit down. I comply. She sets a glass of home-grown Wine in front of me. The girl and the boy are searching for words in their school books. The wine doesn't agree with my taste, nevertheless, I drink politely and in large gulps. The girl asks me if I am married. I drink a little more and my head starts turning. I am married and have two children, I answer with help of my dictionary. The mother fills up my glass and I continue a book con-

versation with children. But my head starts turning with such force, that I must take a quick leave from this family, full of hospitality. I hurry down from the mountain. I remember vaguely, that I saw goats and donkeys on my way back; however, I remember vividly the magnificent view...

BENGT ELDE
Delo, 18. VIII. 1974

»Martini« from Yugoslav Wine-Cellars

»Martini« dessert wine made in Yugoslavia is already on sale here. It is being made by the firm »Slovenija vino« under licence to the Italian firm »Martini«. Initial production will be only 11 wagons a year. Wine from the Subotica wine-growing district will be mainly used to make it. Martini vermouth from our cellars won't be too expensive either, at 39 to 42 dinars a bottle.

Only extracts will be imported by »Slovenija vino« from the well known Italian film »Martini Rosso«, all other raw materials will be obtained in Yugoslavia. Three types of vermouth, including the »dry« variety, will be on sale.

New Travel-Agency in Toronto

Our Canadian Slovene fellow-countrymen, especially those who live in the vicinity of Toronto, will be travelling to Slovenia in large numbers this year with the new Slovene travel-agency »Emona Travel«. On June 27th two planes full of Slovene travellers will be leaving Toronto. Among the passengers will be a group of Slovene sportsmen-footballers and volleyball players and the »Pomurski trubadorji« folk band. The date for return can be chosen by the travellers themselves between the 4th and the 26th of August.

All who still want to travel with this group can still apply to the address: »Emona Travel Bureau«, 826 Brown's Lane, Toronto, Ontario; telephone number 251-1124. The price of the journey is \$389.00 for grown-ups, and \$379.00 for children up to 12 years old.

At Nova Gorica the construction of an old people's home was recently started. It will have 155 rooms with one or two beds. The day living-space with social rooms is also very comfortable. Diet food will be prepared in the home's kitchens. Meals can be brought to the homes of individual elderly people. The whole building, complete with equipment, will cost approximately 30 million dinars. The money was provided by the Republic's Fund for Old-Age Insurance and by the Nova Gorica Housing Authority. It is estimated that the first occupants of the home will move in at the start of next year.

ARTISTAS de Primorje. En estos últimos años se han destacado los siguientes artistas: el violinista GORJAN KOŠUTA, el pianista Aci BERTONCELJ, fagot Vlado ČERNE, Ivo PETRIČ dirigente (director estable del conjunto orquestal y concierto, orquesta de cámara »Slavko Osterc«, oboísta, compositor y crítico) entre otros.

El joven G. Košuta es sin duda una de las revelaciones más extraordinarias que han aparecido en los escenarios de Europa, América y África en estos últimos cinco años. Conocedor de todo lo que exige la técnica depurada, es un violinista ejemplar, cabal, lleno de sensibilidad y cultura. El resto de los intérpretes nombrados participan del conocido conjunto de cámara »SLAVKO OSTERC«. Este conjunto de músicos comenzaron a interpretar música de cámara en el año 1962 bajo el nombre de conjunto musical »Pro Música Viva«. Luego cambiaron éste por el de Slavko Osterc, en homenaje al gran compositor esloveno que tuvo gran renombre entre las dos guerras mundiales.

Este conjunto participó en los festivales más conocidos de Europa. Su dirigente y director, Ivo Petrič, fue ex miembro de la Orquesta Estable de la Radio Televisión de Ljubljana. Todavía siendo estudiante recibió el premio PREŠERNOVA NAGRADA por sus condiciones de compositor en la ACADEMIA de MUSICA. Después fue laureado además por varias Escuelas de Música, recibió también premios de la RTV Beograd, de la RTV Yugoslavia, de la Asociación Musical Juvenil Yugoslava, del Fondo PREŠEREN y por la dirección artística del conjunto de cámara mencionado. Entre otros, brindó conciertos con el conjunto S. Osterc en ambas Alemanias, Francia, Bélgica, Austria, Polonia, Checoslovaquia, Rumania, Bulgaria y lógico, en toda Yugoslavia.

KOPER. Sin duda es éste el puerto que más trabaja en Yugoslavia. Si pensamos que en lo va que del año ha superado su capacidad de admisión, entonces podemos ver cuál será su principal problema en el resto del año! En el año 1975 entrarán 1.755.000 toneladas de mercaderías, frutas y carga en general. Además recibirá 700.000 ton. de nafta. Esto hace pensar que sin falta y a corto plazo hay que ampliar las instalaciones y depósitos. Ya se han comenzado con algunas obras. Es así que podremos dentro de un par de meses contar con 1.098 metros de muelles para barcos de gran calado, 145 m. para nuestras naves pequeñas, tres puentes de descarga, tres conductos de aspiración para descarga y recarga, tres grúas de muelle, 132.000 metros cuadrados de superficie abierta o depósitos al aire libre, 142.000 m² de superficie cubierta o depósitos techados, 3.883 m³ de frigoríficos y cámaras »frigo«, 2.008 m³ de cámaras de maduración y otro

tanto de depósitos para aceite, melaza, latex, maíz, nafta, y productos químicos entre otros artículos.

Entre los años 1976 y 1980 se construirán además una nueva cámara frigorífica para 6.400 ton. de carne o artículos de conservación, una estación terminal de containers más mecanizada que la actual, una terminal para los fosfatos, silos (en especial para los granos, soja, etc.), terminal para maderas. Una de las obras más importantes será sin duda alguna la nueva estación de containers. Esta no sólo cubrirá las necesidades de Yugoslavia sino también de varios países vecinos y de Europa central toda.

KRANJ. En la localidad de Planina en los últimos dos años se han construido 600 habitaciones, mejor dicho departamentos para las familias de los obreros empleados en la zona. Además ya se han comenzado con las obras de construcción de las casas de familia en blok. Su capacidad: 800 nuevas casas habitación.

Horjul. En esta localidad vecina a Vrhnika todavía vive en una de las chacras más antiguas de la zona, la Sra. Uršula Potrebueš, llamada Urša. Su edad 96 años. Sin embargo ya hace 90 años que camina con ayuda de una muleta, últimamente con un simple bastón. Siendo muy pequeña, cuando tenía apenas seis años, mientras trabajaba y ayudaba a sus padres en la granja, un buey la atacó por detrás dejándola inválida. Esto no fue ninguna barrera para que siguiera concurriendo a la escuela y se especializase más tarde como una de las costureras y modistas más conocidas de Vrhnika. Ya hace 74 años atrás que comenzó a crear y cortar, coser y bordar trajes tradicionales, típicos eslovenos. Horjul la conoce por sus hermosos trajes regionales y como una de las personas más laboriosas de la zona.

GORENJSKA. Molinos de Gorenjska. A fines del siglo XIX y a principios del XX funcionaban en las distintas localidades de Gorenjska algo más que 400 molinos movidos por la caída del agua de los arroyos o ríos de montaña. En estos momentos sólo funcionan 50! Estos viejos clásicos molinos se fueron abandonando después de la guerra. Muchos de ellos fueron quemados o destruidos durante la segunda guerra mundial. En Gorenjska hay todavía varias personas que quisieran salvar el resto de los que quedan para luego hacer un museo con ellos. El Museo Regional de Kranj ha solicitado para ello en estos últimos años, una ayuda especial para la defensa y conservación de los molinos que aún funcionan. Esto para que no se les abandone y olvide.

Este Museo también ha preparado bastante material histórico sobre ellos. Es así que dentro de poco tendremos una exposición

sobre el progreso y uso de los molinos en Gorenjska. Una de las exposiciones será móvil y recorrerá toda Eslovenia.

PREMIO PLEČNIK. El arquitecto esloveno José Plečnik, fue uno de aquellos hombres que supo dar un sello definitivo a sus obras. Fue el artista que modeló con gusto y técnica una ciudad como lo es la Ljubljana actual. Es decir, fue un arquitecto con visión y amor a su ciudad capital. En ejemplo de ello son sus extraordinarias obras (mercado, Biblioteca Universitaria, Tromostovje, Križanke, etc). Además llevan su sello original varias ciudades europeas, en especial Praga donde ayudó a renovar la residencia de los gobiernos y presidentes de Checoslovaquia. Los premios fueron dados al arqu. Edo Ravnikar (Plaza de la Revolución, Ciudad Estudiantil, Nova Gorica, Kranj, etc) y la plaqueta Plečnik al prof. Marko Pozzetti por su libro editado en Italia sobre la historia y obra de Plečnik.

PENSAMIENTOS: de Vladimir Jerman (humorista y escritor)

Nadie todavía ha podido gozar su herencia. El mundo no es pequeño, lo que pasa es que personas quieren ser grandes.

La vida da, nosotros quitamos: a veces no queremos y tenemos que hacerlo. Otras veces queremos, pero no podemos!

LLANOS DE BLOKE. Este pueblo tiene en la actualidad 1850 habitantes. Los mismos viven en un área comprendida por alrededor de 45 pequeñas aldeas. Estos llanos fueron conocidos en la historia por sus pastizales y papa. Dicen los ancianos del lugar que la producción de papa blanca era tan grande, que el sobrante de las ventas lo daban a las chacras y granjas para la alimentación de porcinos. También fueron famosas sus vacas y sementales. La belleza del ganado vacuno y bovino pasaba los límites de Eslovenia. Por desgracia, después de la guerra de liberación comenzaron los éxodos de la juventud hacia las ciudades y centros industriales. Esto trajo aparejado una serie de inconvenientes. Entre otros el abandono de la tierra. La falta de capacidad manual, etc. La mayoría de sus habitantes se erradicaron hacia los centros de producción vecinos, algunos también fueron a ganarse el pan al extranjero. Pero, como era de esperar, las autoridades se dieron cuenta de ello y fundaron en pocos años varios centros de producción. Entre ellos una gran fábrica en LOŽ. La empresa KOVINOPLASTIKA alberga una gran cantidad de obreros del lugar. Además se han creado varios centros de recreación y turismo, ello hará que se empleen las mujeres de la zona. Además la firma GRAMEX abrió una fábrica — NOVO-LIT — que empleará 200 obreros. Se asfaltaron calles, fundaron jardines de infantes, crearon escuelas, etc. FELICITACIONES!

Beseda sodobnih jugoslovanskih pisateljev

Prepričani smo, da vam je vsem, ki začasno ali stalno živite in delate v tujini, lepa slovenska beseda zelo pri srcu in se veselite vsakega novega prispevka v zakladnico slovenske kulture, še posebej pa izida nove, dobre knjige v slovenskem jeziku.

Pri založbi MLADINSKA KNJIGA smo prisluhnili željam premnogih naših zvestih naročnikov, ki so prosili, naj bi ljubiteljem lepe književnosti predstavili v skrbno pretehtanem izboru najboljše domače literarne stvaritve, ki so nastale v novejšem času in obravnavajo našo sodobno življenje. Obenem pa mnogi ljubitelji lepe besede želijo spoznati v slovenskem prevodu tudi najboljše sodobne pisatelje drugih jugoslovanskih narodov. Nekateri izmed njih so zlasti v razgibanem povojnem obdobju ustvarili dela velike umetniške vrednosti in prejeli različna visoka mednarodna priznanja. Vse to nas je spodbudilo k snovanju nove knjižne zbirke BESEDA SODOBNIH JUGOSLOVANSKIH PISATELJEV, ki bo v naslednjih letih zajela 45 do 50 knjig z deli sodobnih slovenskih pisateljev (20 knjig) in 25 do 30 knjig z deli sodobnih književnih ustvarjalcev iz drugih jugoslovanskih literatur. V vsaki knjigi bodo poleg pisateljeve slike objavljene tudi izčrpne študije, ki bodo v kratki, vendar zgoščeni obliki predstavile pisateljevo delo in življenje. Morda že imate tudi vi na svojih knjižnih policah edinstveno zbirko 92 knjig NAŠA BESEDA, ki je v šestih letih izhajanja kulturno obogatila več kot 33000 slovenskih domov. V njej vi in vaši otroci najdete vse najvrednejše, kar je nastalo v slovenski književnosti, od njenih prvih začetkov pa do petdesetih let dvajsetega stoletja. Nova knjižna zbirka BESEDA SODOBNIH JUGOSLOVANSKIH PISATELJEV pa je po vsebini nadaljevanje zbirke NAŠA BESEDA in bo vsebovala zares vse najboljše, kar so napisali slovenski in nekateri drugi jugoslovanski pisatelji v novejšem času. Že v prvem letniku (1975) bo izšlo 13 knjig štirinajstih pisateljev, pesnikov in dramatikov, devetih slovenskih in petih avtorjev iz drugih jugoslovanskih književnosti. Prvi letnik obsega več kot 4000 strani zanimivega, privlačnega

in tudi vznemirljivega branja (vsaka knjiga ima v poprečju več kot 300 strani). V prvih 13 knjigah so navzoča imena, ki so vsako zase književni pojem: Ivo Adrić, Slavko Janevski, Miroslav Krleža, Mihailo Lalić, Ranko Marinković, Primož Kozak, Janko Messner, Dominik Smole, Gregor Strniša, Jože Udovič, Cene Vipotnik, Anton Vodnik, Pavle Zidar, Beno Zupančič. Zbirko ureja uredniški odbor, v katerem so: akademik Josip Vidmar, prof. Franček Bohanec, univ. prof. dr. Janko Kos, univ. prof. dr. Boris Paternu, univ. prof. dr. Emil Štampar, univ. prof. dr. Franc Zdravec in prof. Janez Mušič. Zbirka BESEDA SODOBNIH JUGOSLOVANSKIH PISATELJEV je enotno vezana v temnozeleno umetno usnje (skiverteks), natisnjena pa je na izbranem šamoa papirju, na kakršnem ni bila doslej predstavljena slovenskim ljubiteljem knjig še nobena knjižna zbirka. Knjige imajo naslove in vinjete vtisnjene z zlato folijo. Vinjete so izbrane iz grafičnega opusa priznanega slovenskega grafika Marjana Pogačnika ter dajejo knjigam individualen značaj, zbirki pa celostno podobo. Prvemu letniku zbirke, ki izide 1975 v pomladanskem in jesenskem paketu, se bo v naslednjih štirih letih pridružilo vsako leto po 10 knjig. **SPOMLADI 1975 IZIDE PRVIH 7 KNJIG:** **Beno Zupančič, SEDMINA** Roman je eno redkih literarnih del, ki zajema snov iz življenja Ljubljane med italijansko okupacijo. V ospredju je dramatično razgibano pričevanje o mladih ljudeh, ki so se čez noč znašli v krvavem vrtincu vojne ter s svojim žrtvovanjem za etične vrednote pomembno sodelovali v boju za svobodo. **Janko Messner, SKURNE STORIJE** Učinkovito pero sodobnega koroškega pisatelja nam razkriva uso-

do Slovencev in slovenstva v zamejski Koroški, v okolju, kjer gre za surovo ogrožanje narodovega življenja, za ogrožanje temeljnih pravic človeka in narodnostne skupnosti. **Anton Vodnik, Cene Vipotnik, Jože Udovič, PESMI** Knjiga vsebuje izbor najboljšega, kar so napisali trije pomembni slovenski pesniki, ter nam v vsej samoniklosti in bogastvu pesniških podob, prisotnosti doživljanja in raznolikosti oblik odkriva izvirno ustvarjanje umetniške lepote. **Ivo Andrić, TRAVNIŠKA KRONIKA (v dveh knjigah)** Ta psihološko-zgodovinski roman edinega jugoslovanskega nobelovca je z izredno umetniško močjo naslikana podoba Bosne iz začetka 19. stoletja, podoba »konzulskih časov« v Travniku, kjer sta se spopadala dva svetova, Vzhod in Zahod, hkrati pa se odvijale usode različnih ljudi v okolju, polnem naporov in sovraštva, ljubezni in smrti. **Ranko Marinković, KIKLOP (v dveh knjigah)** Moderno zasnovana in umetniško dognana pripoved izpod peresa enega najznačilnejših hrvatskih pisateljev je doživeta kronika prelomnih dni, dokumentarno pričevanje o dogajanju v Zagrebu tik pred drugo svetovno vojno. **JESENI 1975 IZIDE NASLEDNJIH 6 KNJIG:** **Pavle Zidar, SVETLI PAVEL, DIM** Knjiga tega zanimivega in zelo plodnega slovenskega pisatelja predstavlja dva njegova romana. Prvi v svojevrstni obdelavi in kompoziciji razgrinja podobo dolenskega podeželja tik po zadnji vojni, drugi pa je umetniška upodobitev življenja številne delavske družine v obdobju pred vojno, med njo in

po njej. Obe deli sta pomembna osvežitve sodobne slovenske besede. **Dominik Smole, Primož Kozak, Gregor Strniša, DRAME** Smoletova Antigona, Kozakova Afera in Strnišev Samorog sodijo med najboljše, kar je dala novejša slovenska dramatika. Vsi trije dramski teksti so vsak zase pomembne literarne mojstrovine, ki spodbujajo k razmišljanju o sodobnem človeku in njegovem življenju. **Miroslav Krleža, NA ROBU PAMETI** Roman, ki ga je napisal umetniško najmočnejši in najvplivnejši pisatelj na Hrvaškem in v Jugoslaviji med obema vojnama, s svojo neposrednostjo, z realističnimi podobami iz življenja hrvatskega meščanstva in opisi vzdušja, ko je bil v Evropi fašizem že na pohodu, učinkuje tudi danes sodobno in nas živo vznemirja. **Mihailo Lalić, HAJKA (v dveh knjigah)** Osrednje sporočilo priznanega črnogorskega pisatelja je v umetniškem prikazu tragičnih usod peščice partizanov, ki jih v najhujši zimi preganjajo četniške tolpe. Pred nami se razkriva vsa krutost narave in brezumnost človeških odnosov. **Slavko Janevski, BOLEČINA IN BES** Pričujoče delo je eno najboljših stvaritev sodobne makedonske književnosti, je bridka in s pretanjenim pisateljskim občutkom napisana pripoved o šestorici »odpisanih« partizanov, ki s svojimi življenji varujejo umik svojih tovarišev skozi sovražnikov obroč.

Če nočete zamuditi te edinstvene priložnosti, vas prosimo, da čimprej izpolnite naročilnico ter nam jo pošljete na naslov ZGP MLADINSKA KNJIGA, TOZD TRGOVINA, izvozni oddelek, Titova 3, 61000 Ljubljana, Yugoslavia.

NAROČILNICA — RG 1

Ime in priimek

natančen naslov

država

Nepreklicno naročam:

kompletno zbirko

samo 1 letnik (13 knjig) cena US\$ 65,—

Naročene knjige bom plačal(a) — naenkrat — v dveh zaporednih mesečnih obrokih v roku 60 dni od datuma prejema računa na devizni račun Mladinske knjige, Ljubljana, TOZD Trgovina, 50100-620-107-30960-821 pri Ljubljanski banki.

Prosimo, obkrožite prodajne pogoje, ki vam ustrezajo!

Datum: Podpis

suhomontažna vrata

lip bled
lesna industrija
telefon: (064) 77-384
telex: 34 525

Glavne značilnosti:

- Finalizirana visokokvalitetna in trajna
- Povečana toplotna in zvočna izolacija
- Tiho in mehko zapiranje ter brezhibno tesnjenje vrat
- Enostavna in hitra vgraditev
- Plemeniti furnir finaliziran z visokokvalitetnim kislinsko utrjujočim lakom, ki omogoča enostavno čiščenje
- Lep zunanji izgled

Dimenzije:

Zidarske in svetle odprtine vrat so usklajene s predpisi JUS

tekstina

tekstilna industrija
AJDOVŠČINA

Izdelujemo modne tiskane in pestro tkane tkanine za ženske obleke in moške srajce iz DIOLENA in bombaža. Našo letošnjo novost predstavljajo tkanine iz mešanice DIOLENA, finega lanu in česanega bombaža.

Sodelujemo z zahodnonemško firmo Glanzstoff iz Wuppertala, ki kontrolira kvaliteto naših izdelkov.

Pazite na zaščitni znak DIOLLEN, ki je garancija za kvaliteto.

Naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Rodna gruda

mesečno ilustrirano revijo za Slovence po svetu

Slovenski koledar

vsakoletni zbornik za Slovence po svetu, z barvnim stenskim koledarjem

SLOVARJE:

angleško-slovenske in slovensko-angleške v običajni obširni obliki in žepne slovarje

Naročila sprejema:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

Cankarjeva 1/II.

61001 LJUBLJANA

SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA